

Hagen Hagensen (KF):

Som ordfører for forslagsstillerne tillader jeg mig herved at fremsætte:

Forslag til lov om ændring af retsplejeloven. (Varettægtsfængsling og beskikkelse af forsvarer for ofre for vold m. v.).

(Lovforslag nr. L 33).

Jeg skal i øvrigt henvise til de bemærkninger, der ledsager lovforslaget.

Den eneste sag på dagsordenen var:

Forespørgsel til statsministeren, arbejdsministeren, socialministeren, undervisningsministeren og justitsministeren:

Forespørgsel af Wilhjelm (VS) m. fl.:

»Hvad kan regeringen oplyse om indvandrerfamiliernes og andre udlændinges situation her i landet, og hvilke tanker gør regeringen sig med henblik på at ændre forholdene?«

(Forespørgsel nr. 1. Anmeldt 7/11 79. Fremme af forespørgslen vedtaget 9/11 79).

*Forhandling***Wilhjelm (VS):**

Der har i den seneste tid været en stigende offentlig interesse omkring fremmedarbejder- og indvandrerproblemerne. Fra politisk hold har denne interesse imidlertid især givet sig udslag i en ren og skær hetz, hvor fremskridtspartiet og det konservative folkeparti har konkurreret om, hvem der kunne spille på de laveste instinkter.

Der er fremført diskriminerende udtalelser, generaliserende og falske beskyldninger om kriminalitet, grundløse påstande om misbrug af sociale støtteordninger og af skatteregler, krav om en skærpet udvisningspolitik og indskrænkning af udlændinges retsbeskyttelse, ja, der har endog været forslag om at gøre det muligt at fratage en bestemt gruppe af danskere deres statsborgerskab.

Der er alt muligt behov for en grundig debat om udlændinges, herunder fremmedarbejderes og indvanderes, situation her i landet, og der er al mulig grund til at afæske regeringen en stillingtagen til disse problemer, men det skal ikke ske på de præmisser, som højrefløjen har lagt op til, og det er bag-

grunden for, at VS allerede i september tog initiativ til denne forespørgselsdebat.

Grundlaget for indvandrernes tilstedeværelse her i landet er jo et ganske andet, end det er lykkedes at bilde det meste af offentligheden ind. Udlændingene blev lokket hertil, da privatkapitalen behøvede dem. Der er ikke givet en eneste opholds- eller arbejdstilladelse til det første familiemedlem af en indvandrerfamilie, uden at en privat virksomhed krævede det. Staten etablerede et stort, nyt befolkningselement helt og holdent på kapitalens forlangende, og det blev aldrig fulgt op af en fremmedarbejder- eller indvandrerpolitik, som sikrede indvandrerne anstændige arbejds-, bolig-, sundheds- og uddannelsesforhold eller kulturelle forhold, for ikke at tale om retsbeskyttelse.

Med krisen er deres forhold blevet yderligere forværret. De har den højeste arbejdsløshed. Som betingelse for understøttelse stilles der pludselig krav til dem f. eks. om sprogkundskaber, som ikke blev stillet, da de blev lokket hertil. Deres retsstilling er reelt forringet, fremmedpolitiet har skærpet administrationen, usikkerheden er øget, og oven i det hele skal de så lide under, at den politiske højrefløj benytter krisen til at drive hetz imod dem.

En seriøs debat om fremmedarbejderproblemerne, om indvandrerpolitikken og om behandlingen af udlændinge i det hele taget må omfatte alle disse ting. Det er derfor, vores forespørgsel ikke er rettet til en enkelt minister, men til hele rækken af ministre, som har at gøre med de områder, der fremviser de største problemer.

Vi går ud fra, at statsministeren generelt vil forklare regeringens indvandrerpolitik.

Inden for justitsministerens område mener vi også man må diskutere, hvilke planer regeringen har med hensyn til udlændinges retsstilling, og vi må også have fat på den diskussion, som er rejst på et falsk grundlag, om udlændinges kriminalitet, herunder narokriminalitet.

Inden for arbejdsministerens område er der problemet med den ganske ekstra store fremmedarbejderledighed, og der er det nye problem, der er dukket op, med særlige kvalifikationskrav som betingelse for understøttelsen.

Inden for socialministerens område er der de grundløse beskyldninger om misbrug af

[Wilhelm]

socialle sikringsordninger, men der er også ting som boligforhold, sundhedstilstand osv. og – hvad enten det nu er socialministeren eller skatteministeren, der vil tage det op – problemerne om de ændrede skatteregler, som regeringen har bebudet i forbindelse med forsørgelseskontrakter.

Inden for undervisningsministerens område er der nok det allerstørste og alvorligste problem, nemlig indvandrerbørnene, som bliver ladet i stikken, og som faktisk er henvist til kronisk arbejdsløshed og fjendtlighed fra det omgivende samfund, og som derfor risikerer om få år at blive en minoritetsgruppe på en snes tusind unge mennesker, der har haft de dårligste betingelser, og som næsten ikke kan andet end falde hen i småkriminalitet og bandeuvæsen, hvis der ikke rettes op på tingene.

Vi håber, at regeringen vil tage fat på sin besvarelse af alle disse problemer, og at de enkelte ressortministre vil gå ind i debatten om disse ting.

Statsministeren (Anker Jørgensen):

I den tiltrædelseserklæring, jeg afgav her i folketinget den 6. november 1979, sagde jeg bl. a. – folketingets forhandlinger 1979–80 (2. saml.), sp. 14:

»Regeringen vil foretage en samlet overvejelse af gæstearbejdernes rettigheder og pligter og de problemer af social, arbejdsmæssig og anden art, der knytter sig til situationen som gæstearbejder.«

Vi kan derfor kun hilse initiativet til denne forespørgsel velkommen. Forespørgslen har været ledsaget af et fyldigt bilagsmateriale, som jeg har læst med interesse. Jeg er lang fra enig i alle de påstande og alle de vurderinger, der er lagt frem i dette materiale, men jeg vil gerne sige, at jeg finder selve fremgangsmåden prisværdig.

De første problemer, der møder indvandrerne, knytter sig til selve indrejsen. Siden bliver det afgørende, hvilke rettigheder der regulerer opholdets varighed.

Når man vil gå ind på en overvejelse af de gældende regler for udlændinges indrejse og ophold her og en vurdering af indvandrerpolitikken på dette område, er det vigtigt at være opmærksom på, at der i 1973 af beskæftigelsesmæssige grunde blev indført et

stop for nyindvandring af udenlandsk arbejdskraft.

Dette forhold har været af væsentlig betydning for forståelsen af udviklingen og administrationen af lovgivningen. Når der ses bort fra nordiske statsborgere og EF-statsborgere, har der siden 1973 i hovedsagen kun kunnet gives opholdstilladelse til udlændinge, når familiemæssig tilknytning eller andre særlige forhold talte for det.

Det er regeringens opfattelse, at det under de givne beskæftigelsesmæssige forhold er nødvendigt at fastholde indvandrerstoppet. Siden 1973 har de gældende regler om opholdstilladelse til udlændinge således sigtet mod at opfylde målsætningen om at lukke af for nyindvandring af udenlandsk arbejdskraft. Bestemmelserne administreres af tilsynet med udlændinge med justitsministeriet som øverste administrative myndighed, men de er selvsagt ikke fastsat af fremmedpolitiet, som tilsynet med udlændinge også kaldes, men derimod af regeringen, nemlig som en følge af indvandrerstoppet.

En sådan administration er naturligvis vanskelig, ikke mindst fordi der nogle år tidligere var en forholdsvis fri adgang til at tage arbejde her. Stoppet medfører, at der må gives afslag til udlændinge, der har et forståeligt og stærkt ønske om at kunne arbejde her og skabe sig et eksistensgrundlag, som de måske ikke har mulighed for i deres hjemland. De har derfor meget vanskeligt ved at forstå eller acceptere, at de ikke kan få lov til at slå sig ned her.

Endvidere har det været nødvendigt at foretage visse kontrolforanstaltninger for at sikre, at der ikke sker misbrug og omgåelse af undtagelserne fra stoppet. Det er sådanne foranstaltninger, som en del udlændinge møder med uvilje, og som opfattes som en generende indblanding i den enkeltes personlige forhold og ret til selv at træffe bestemmelser om arbejde og opholdssted.

Det er mit indtryk, at kritikken af tilsynet og arbejdet skyder over målet, og at administrationen af reglerne i det store og hele sker på en rimelig og fornuftig måde og i overensstemmelse med de retningslinjer, der er fastsat. Jeg finder derfor, at forespørgerne går for vidt i deres kritik af tilsynet med udlændinge, der udfører en ganske oplagt vanskelig og også meget utaknemlig opgave.

[Statsministeren]

Indvandrerstoppet er imidlertid ikke absolut. Der er givet og vil stadig blive givet opholdstilladelse og arbejdstilladelse, hvor det drejer sig om sammenføring af familier, til ægtefæller og til mindreårige børn af herboende udlændinge. Endvidere modtager Danmark af humanitære grunde flygtninge til varig bosættelse. Det drejer sig både om udlændinge, der selv søger tilflugt her, og om flygtninge, der modtages som led i kvotaordninger eller andre internationale tilsagn. Fra de senere år kan jeg f. eks. nævne flygtningene fra Chile og bådflygtningene fra Sydøstasien.

Der er grund til at understrege, at det er regeringens opfattelse, at de udlændinge, som er kommet her til landet for at arbejde i en anden beskæftigelsesmæssig situation end den, vi står i nu, og som siden har haft ophold her i nogle år, skal sikres rimelige og trygge vilkår. Det gælder både dem selv og deres familie. Regeringen er indstillet på, at de, der er kommet for at blive, også skal have mulighed for det og for efterhånden at indgå som en del af det danske samfund på lige fod med den øvrige befolkning.

Disse udlændinge har, når de overholder de gældende regler og ikke begår grovere lovovertrædelser, ingen som helst grund til utryghed for fremtiden eller specielt til at frygte at skulle blive tvunget til at rejse tilbage.

Som jeg før fremhævede det, er afgørelser om udlændinges ret til ophold her i landet følsomme sager. Det vil derfor aldrig kunne undgås, at der kan rejses kritik af sådanne afgørelser. Men i erkendelse af, hvilken vital betydning disse afgørelser har for den enkelte, har regeringen netop fundet det rigtigt at foretage en gennemgang af reglerne i udlændingeloven med det sigte at give udlændingene en øget beskyttelse. Det er et arbejde, som allerede er blevet sat i gang for nogen tid siden, men som netop nu har givet et synligt resultat i form af en delbetænkning – den kom vist i fredags. Emnet for denne første delbetænkning er udformningen af de administrative retningslinjer for meddelelse af opholds- og arbejdstilladelse og for afgørelse af udvisningssager.

Jeg skal ikke her gå ind i en nøjere gennemgang af betænkningen, men blot nævne, at det bl. a. foreslås, at en række personer, der har en kvalificeret tilknytning til Dan-

mark, eller personer, der bor her, får en egentlig ret til ophold her. Det gælder f. eks. ægtefæller og mindreårige børn. Det foreslås endvidere, at der fastsættes nærmere retningslinjer for adgangen til visse former for ophold, f. eks. studieophold, og for arbejdstilladelse til visse beskæftigelser, der falder uden for det almindelige indvandrerstop.

Udvalgets arbejde vedrørende udvisning har navnlig koncentreret sig om udlændinge, der har en nærmere tilknytning til Danmark. Man har især søgt at begrænse og præcisere adgangen til at udvise sådanne personer. Endvidere foreslås det, at de vigtigste hensyn, som bør tages i betragtning ved afgørelse af, om udvisning bør ske, fastsættes i en bekendtgørelse.

Regeringen ser positivt på udvalgets forslag og redegørelse og finder, at betænkningen udgør et godt oplæg til overvejelse om udarbejdelse af nye regler for dette område. Det nævnte udvalgsarbejde vil i øvrigt fortsætte med henblik på en egentlig revision af lovgivningen om udlændinge.

Perioden efter indrejsen vil nu for hovedparten af indvandrerne være ensbetydende med en integrationsperiode, hvor de ud fra deres vidt forskellige sociale og kulturelle baggrund skal søge at tilpasse sig det danske samfund. Det er klart, at der her melder sig en lang række problemer. Det er undertiden blevet foreslået, at løsningen af disse problemer burde varetages af én central myndighed, specielt oprettet til dette formål. Jeg vil godt benytte lejligheden til at fastslå, at det fortsat er regeringens politik, at udlændinge ikke bør have deres anliggender placeret under særskilte myndigheder, men at de tværtimod i videst mulig udstrækning bør betjenes af samme myndigheder som danske statsborgere. Naturligvis er vi klar over, at der vil være en række fælles træk og problemer med hensyn til denne gruppe medborgere, og det nødvendiggør koordination, det nødvendiggør samarbejde mellem de myndigheder, der mest typisk kommer i berøring med indvandrerne. Det var det, der var baggrunden for, at et udvalg, der i 1973 blev nedsat under socialministeriet, foreslog, at de myndigheder og organisationer, som er berørt af fremmedarbejderproblematikken, regelmæssigt mødes for at drøfte generelle spørgsmål omkring tilpasningen af udenlandske arbejdstagere.

[Statsministeren]

Socialministeriet har fulgt denne opfordring og har afholdt en række møder med de implicerede ministerier og med indvandrerne egne organisationer. Dette samarbejde må vi intensivere, idet vi ikke mindst finder det vigtigt at udbygge dialogen, samtalen, med indvandrerne egne organisationer.

Indtil stoppet i 1973 for nyttilvandring af udenlandsk arbejdskraft var tilpasningsproblemerne i overvejende grad samlet omkring arbejdsmarkedet, og det er fortsat her, de mest kontante problemer ligger. Groft taget kan situationen karakteriseres således, at mens vi nøje er opmærksomme på at give den udenlandske arbejdskraft de samme formelle rettigheder som danske statsborgere, er det ofte svært at hævde denne ligestilling i praksis, bl. a. fordi udlændinge sprogligt og på anden måde er svagere stillet.

Ligestillingen med hensyn til løn- og arbejdsvilkår søges i praksis gennemført ved et krav om, at udenlandske arbejdstageres vilkår under de første 2 års ophold i landet skal være overenskomstmæssige. Det er endvidere et krav, at de udenlandske arbejdstagere i denne periode er medlemmer af en arbejdsløshedskasse.

Uddannelsessiden er også overordentlig vigtig. De udenlandske arbejdstagere har adgang til arbejdsmarkedsuddannelserne på lige fod med danske. Men uanset de nævnte bestræbelser for at opnå en ligestilling må vi konstatere, at ledighedsprocenten for udenlandske statsborgere gennemgående er betydelig højere end for danske. Arbejdsministeriet vil derfor foranledige, at arbejdsformidlingens indsats over for udenlandske arbejdstagere søges forstærket. Tilsvarende vil indsatsen med hensyn til arbejdsmarkedsuddannelserne blive forstærket for denne gruppes vedkommende.

Også hvad angår arbejdsløshedsforsikringen, er de udenlandske arbejdstagere stillet som danske. Det har været kritiseret, at der i visse tilfælde har været stillet krav om dansk kundskaber som betingelse for ret til arbejdsløshedsunderstøttelse. Jeg må imidlertid understrege, at dette er et udslag af det almindelige princip om, at hvis man vil bevare retten til dagpenge, må man udnytte de foreliggende muligheder for at øge chancerne for at få beskæftigelse. Der er altså ikke tale om diskrimination, som det undertiden har været hævdet. Det, man derimod kunne sætte

spørgsmålstegn ved, er, om der har været gjort nok for at give de udenlandske arbejdstagere hensigtsmæssige tilbud om undervisning i dansk. Det er et område, hvor der vil blive sat ekstra ind i den kommende tid. Det må være sådan, at personer, der ønsker tilknytning til det danske arbejdsmarked, behersker sproget, i hvert fald i en sådan grad, at de kan forstå instrukser vedrørende arbejdet; dette gælder ikke mindst instrukser vedrørende sikkerheden på arbejdspladsen.

Netop hvad angår sikkerheden på arbejdspladsen, var det for nogle år siden sådan, at de udenlandske arbejdstagere havde en betydelig overvægt i ulykkestatistikken. Denne forskel i forhold til danske arbejdere er ikke længere udtalt. De bestræbelser, der fra arbejdstilsynets side har været udfoldet specielt på dette område med sigte på udenlandske arbejdstagere, vil også blive udbygget.

Som en sammenfattende bemærkning vedrørende forholdene for udenlandske arbejdstagere på det danske arbejdsmarked mener jeg, at vi både kan og skal forstærke indsatsen på en række områder, således at den formelle ligestilling, de udenlandske arbejdere for længst har opnået, i videst mulig udstrækning også bliver reel.

Siden stoppet i 1973 for nyttilvandring af udenlandske arbejdstagere er efterhånden andre problemer for indvandrere kommet i forgrunden end dem, der snævert vedrører arbejdsmarkedet. Det drejer sig om den videre sociale tilpasning af indvandrerfamilierne. Også her er der nogle problemer, der i særlig grad trænger sig på. Helt afgørende er det, hvordan vi gennem vort skolesystem formår at give indvandrerbørn en god start på tilværelsen.

Den 1. september 1979 var der i folkeskolen ca. 7.000 fremmedsprogede elever, og de spredte sig over et meget, meget stort antal sprog. I medfør af folkeskoleloven er der fastsat særlige regler om undervisningen af denne elevgruppe. Der er desuden udsendt en vejledning til kommunerne om undervisning af fremmedsprogede elever. Reglerne og vejledningen bygger på de erfaringer, man indtil 1976 havde gjort, dels i udlandet, dels herhjemme.

De nugældende bestemmelser indfører særlige modtagelsesklasser. Undervisningen i modtagelsesklassen omfatter både dansk sprog og danske samfundsforhold. Endvidere

[Statsministeren]

indfører bekendtgørelsen særlige undervisningsmuligheder for elever, der er flyttet til Danmark, efter at de er fyldt 14 år. Endelig pålægges det kommunerne at tilbyde eleverne undervisning i deres modersmål, for at de kan vedligeholde og udvikle deres kendskab til modersmålet og forholdene i hjemlandet.

Der er for nylig igangsat en undersøgelse af, hvordan reglerne hidtil har fungeret i praksis, og undervisningsministeriet følger nøje udviklingen på dette felt. Ikke alene med henblik på at klare sig på arbejdsmarkedet, men også af hensyn til indvandrernes videre sociale tilpasning er det af afgørende betydning, at de lærer at beherske det danske sprog. Der må derfor fortsat sættes kraftigt ind på dette felt.

Undervisning i dansk for voksne udlændinge sker efter reglerne i lov om fritidsundervisning. Den etableres som specialundervisning på hold med 5 deltagere og har til formål at give deltagerne et ordforråd på ca. 1.000 ord. Omfanget og indholdet af danskundervisningen for voksne er imidlertid genstand for overvejelse i undervisningsministeriet. Der vil blive etableret et samarbejde med kommunerne og med oplysningsforbundene og med gæstearbejdernes egne organisationer om disse spørgsmål.

For at lette gæstearbejdernes kontakt med det danske samfund og dets myndigheder ansattes i 1970 en fremmedarbejderkonsulent under arbejds- og socialministerierne. Denne konsulenttjeneste var i begyndelsen indstillet på at yde direkte vejledning i forhold til den enkelte gæstearbejder. I dag er opgaven imidlertid først og fremmest at yde rådgivning og vejledning over for de kommuner, der har haft en stor tilflytning af indvandre-re, samt at være forbindelses- og forhandlingsled mellem f. eks. indvandrerne organisationer og involverede statslige og kommunale myndigheder. Denne indsats og socialministeriets tolketjeneste, der siden er blevet fulgt op af tilsvarende kommunale initiativer, vil blive fortsat.

En meget vigtig del af indholdet i de opgaver, jeg netop har beskrevet, er at oplyse indvandrerne om deres rettigheder og pligter som borgere i samfundet. Det er vigtigt, når talen er om rettigheder, at fastslå, at indvandrerne også har disse rettigheder. Jeg har tidligere omtalt den side af sagen, der angår arbejdsmarkedet, men det gælder selvfølgelig

også, når det drejer sig om vore sociale ordninger og vort sundhedssystem, og på boligområdet.

Fra tid til anden dukker der mindre smagfulde antydninger op om, at indvandrerne i særlig grad skulle misbruge disse ordninger. Jeg vil gerne, så stærkt det er mig muligt, understrege, at sådanne påstande ikke er dokumenteret. Derfor, men navnlig fordi påstande af denne art er egnede til at forgifte forholdet mellem en i forvejen udsat gruppe og den øvrige befolkning, må og skal sådanne tilløb til en hetz stoppes i starten.

Som nævnt i åbningsredegørelsen vil regeringen foreslå fradragsretten for løbende ydelser i henhold til forsørgelseskontrakter ændret, hvor kontrakterne er til fordel for personer, der ikke er undergivet dansk skattepligt. Efter de gældende regler kan udgifter til løbende ydelser såsom underholds- og aftægtsydelser, som den skattepligtige har forpligtet sig til at udrede, fradrages ved opgørelsen af den skattepligtige indkomst. Administrationen af disse regler har i de senere år voldt ganske store problemer, ikke mindst af kontrolmæssig karakter. Problemerne opstår især i de tilfælde, hvor der er tale om underholdsydelser til modtagere i udlandet. Forskellige udvalg og arbejdsgrupper har undersøgt de administrative vanskeligheder, reglerne medfører. Undersøgelserne har i alle tilfælde ført til den konklusion, at de gældende regler om fradrag for løbende ydelser i henhold til forsørgelseskontrakter bør ændres. På den baggrund har regeringen i sit lovprogram bebudet et lovforslag om ændrede fradragsregler for løbende ydelser i henhold til forsørgelseskontrakter. Det er for tidligt at sige noget om, hvordan de ændrede regler vil blive, men jeg kan klart tilkendegive, at forslaget vil blive udformet på en sådan måde, at det ikke bliver diskriminerende over for indvandrerne.

Som en naturlig følge af indvandrerne integration i det danske samfund trænger spørgsmålet om disse gruppers indflydelse på egen situation sig på på arbejdspladsen og i samfundet i øvrigt. Jeg ser med forventning frem til, at de udenlandske arbejdstagere fremover i stigende grad formår at gøre sig gældende fagpolitisk. Hvad angår den videre medindflydelse på samfundets anliggender, er det naturligt at hæfte sig ved spørgsmålet

[Statsministeren]

om valgret og valgbarhed til de kommunale råd.

I forbindelse med en ændring i 1977 af den kommunale valglov, hvorved nordiske statsborgere med tre års ophold her i landet fik valgret og valgbarhed til kommunalbestyrelser og amtsråd, overvejer regeringen, om denne nyordning også burde udstrækkes til at omfatte øvrige indvandrere. På daværende tidspunkt var der imidlertid i EF iværksat drøftelser om kommunal valgret til EF-statsborgere, der har haft bopæl i en årrække i et fremmed EF-land, og regeringen besluttede derfor at afvente resultatet af disse drøftelser. Det var dog allerede dengang vor opfattelse, at en fremtidig nyordning burde omfatte alle indvandrere og ikke kun EF-statsborgere.

Drøftelserne i EF har imidlertid endnu ikke ført til noget konkret resultat, og vi finder derfor, at spørgsmålet nu bør tages op igen. Regeringen lægger vægt på, at deltagelse i det politiske liv er en væsentlig faktor ved indvandrernes integration i det danske samfund, og det er derfor hensigten, at det videre arbejde med spørgsmålet skal fremskyndes, således at en eventuel nyordning kan gennemføres inden førstkommande kommunale valg.

Indvandrerspørgsmålet fremstilles undertiden som et ensidigt yder-nyder-forhold, hvor det er indvandrerne, der nyder af de goder, det danske samfund kan yde. Her er det for det første værd at erindre sig, at de udenlandske arbejdstagere for langt de flestes vedkommende kom hertil i en periode, hvor vi havde en voldsom mangel på arbejdskraft. At det siden er gået anderledes, skal ikke lastes dem, der dengang ydede os en værdifuld hjælp, og som siden har vist vilje til at lade sig integrere i vort samfund.

Men værdier kan måles i andet end arbejdskraft og skatter: med sig har indvandrerne også bragt nogle værdier, som er sværere at veje og måle end de førnævnte. Jeg sigter her til sprog, religion, tradition, familiesammenhold, ja, alt det, der kan sammenfattes i begrebet »kulturel baggrund«. Det er sådanne ting, som får mange til umiddelbart at tage afstand – angsten for det ukendte, for det fremmede, skal ikke undervurderes – men det er også denne kulturelle ballast, der, hvis vi selv udviser en imødekommende holdning, kan give os – både den enkelte, der rækker hånden frem, og samfundet som

sådan – nogle værdifulde ting. Det er derfor vigtigt, at den nødvendige integration sker med videst mulig respekt for indvandrernes kulturelle identitet, og kan vi hertil få etableret en egentlig tovejskommunikation med denne nye gruppe af medborgere, vil det være til alles fordel.

Forskellige skridt, der tager sigte på at skabe rammerne for en sådan kulturel udveksling, er taget, henholdsvis støttet, bl. a. af kulturministeriet, Dansk Flygtningehjælp og Mellempfolkeligt Samvirke. Det er mit håb, at vi, efterhånden som de mere grundlæggende problemer finder deres løsning, også finder udvej for at forstærke indsatsen på det kulturelle område. Afgørende for, om det lykkes os at finde tilfredsstillende og varige løsninger på samtlige de problemer, jeg har omtalt her i redegørelsen, vil være, at der i befolkningen som helhed findes forståelse for og accept af det befolkningselement, der er blevet optaget i vort samfund i løbet af en forholdsvis kort årrække.

Som bedste, men samtidig også eneste middel til at tilvejebringe denne forståelse og accept kan jeg pege på oplysning: oplysning til indvandrerne om det danske samfund, om, hvad det kan tilbyde og må kræve af sine nye medlemmer, oplysning til den øvrige befolkning om indvandrernes forhold her hos os og om deres baggrund og om, hvad de derfor kan bringe til os.

Lad mig slutte med at udtrykke det håb, at en debat som den, vi skal have her i dag, kan bidrage til en sådan oplysning. Det var også det, der lå allerede i regeringens åbningstale, hvor jeg omtalte disse ting.

Wilhelm (VS):

Jeg vil gerne takke statsministeren for hans besvarelse af vores forespørgsel. Vi er især glade for, at statsministeren faktisk kom hele raden af problemer rundt: arbejdsmarkedet, uddannelse, sociale, skattemæssige, informationsmæssige osv. Jeg skal ikke gå ind i kommentarer på alle disse områder, men kan sige med det samme, at også vi tillægger denne problemstilling en betydelig vægt, og da min taletid i modsætning til statsministerens jo er begrænset, har vi valgt uden for ordførerrækken at lade vores ordfører på de enkelte områder tage den diskussion op. Det siger også sig selv, at statsministe-

[Wilhelm]

rens besvarelse selvfølgelig ikke kunne være udtømmende, så jeg håber stadig væk, at ressortministrene er parate til at gå ind i den mere konkrete diskussion om delområderne.

Baggrunden for indvandrernes tilstedeværelse er, som jeg sagde i begrundelsen for forespørgslen, at de er blevet kaldt hertil. Man har endda haft hvervekontorer i de forskellige lande, og der er som sagt ikke givet én eneste opholds- og arbejdstilladelse første gang til det første familiemedlem, uden at der lå et ansættelsesbrev fra en dansk virksomhed, hvor man krævede ret til at importere denne arbejdskraft og samtidig attesterede, at man ikke kunne få dansk arbejdskraft til jobbet. Det er baggrunden, og det kan ikke gentages for tit, i betragtning af, at man har bildt det meste af befolkningen ind, at indvandrerne sådan har kunnet snige sig ind over grænsen, og at de gør det af 117 andre grunde.

Statsministeren har gentagne gange talt om stoppet i 1973. Ja, i virkeligheden kom indvandrerstoppet jo i 1970, og siden da har der kun været det par kvotaordninger, og selv de blev totalt standset i 1973. Der har altså faktisk været et indvandringsstop siden 1970 bortset fra familiesammenføringerne og de par kvotaordninger, jeg lige nævnte, og det betyder, at så at sige alle udlændinge her i landet, der er kommet ind under de betingelser, altså bortset fra de senere flygtningekvoter, har en meget lang tilknytning til landet; de allerfleste har en tilknytning på over 6-8 år. Baggrunden for stoppet var den diskussion, der var om indvandringsproblematikken i 1969-70, bl. a. den udmærkede argumentation, som DASF, hvis formand dengang var en vis Anker Jørgensen, lagde frem i en pjece fra efteråret 1970, og hvor man krævede som betingelse for fortsat at efterkomme virksomhedernes krav om fremmed arbejdskraft, at der blev oprettet og gennemført en egentlig indvandrerpolitik, altså ikke bare regler for, hvem der kunne komme over grænsen, men også en politik for dem, som var indvandret, med hensyn til videreuddannelse, med hensyn til sprogkundskaber, med hensyn til undervisning af deres børn, med hensyn til boligforhold og en masse andre ting.

Det blev ikke til noget. Det blev kun til et midlertidigt indvandringsstop, og det kom altså i 1970; midlertidigt, sagde man, fordi

man nu ville kigge på indvandrerpolitikken, men den fik man faktisk aldrig kigget på.

Siden havde vi så, jeg tror, det var i 1972, en forespørgsel eller noget i den retning fra SF, hvor man tilstræbte det samme, og hvor der heller ikke rigtig skete noget, bortset fra betænkningen fra 1973-udvalget, som kom i 1975. Men konklusionen på det hele er altså, at vi nu har en befolkningsgruppe, som vi må erkende er blivende.

Langt størsteparten af de indvandrere, vi fik i den periode, må nu betegnes som og i hvert fald behandles som en blivende befolkningsgruppe, hvis de selv ønsker det. Derfor er det – det var det jo under alle omstændigheder, men ikke mindre på den baggrund – utåleligt og konfliktskabende med de mange fordomme, som der gives alt for frit løb for. Der er gjort meget for at spille på og udbrede fordommene – og jeg er glad for, at statsministeren dementerede og tog afstand fra både misbruget og de mindre smagfulde bemærkninger, der har været – men vi må jo nok samtidig konstatere, at der i alle disse år har været gjort meget lidt for at imødegå fordommene, at der i radio og TV, ja, i oplysningsvirksomheden i det hele taget, har været gjort fantastisk lidt for at imødegå de forkerte beskyldninger og disse fordomme, der har gjort sig gældende med hensyn til indvandrerne og udlændingene i det hele taget.

Når man fra det konservative folkepartis formand er kommet så langt som til at tale om, at de inficerer vores børn og unge, skal jeg undlade at sige, hvad det bringer mindelser om, og nøjes med at sige, at jeg går ud fra, det selv hos lidt mere anstændige medlemmer af den konservative gruppe må vække ubehag, at man går så langt i konkurrencen med andre dele af højrefløjen.

Der er grund til at imødegå de forskellige misopfattelser og fordomme: der har ikke været mulighed nogen sinde for at komme her til landet for at nasse, som det populært hedder. Hverken med hensyn til opholds- og arbejdstilladelse eller med hensyn til skatteforhold, sociale forhold og sundhedsforhold har der nogen sinde været denne mulighed, og der findes ikke noget som helst belæg for, at det skulle have været et motiv. Ikke desto mindre kører den slags antydninger og beskyldninger og insinuationer og det, der er værre, jo fremdeles og ikke kun derude på den politiske højrefløj: vi har et grimt eksem-

[Wihjelm]

pel på det, som jeg skal vende tilbage til, i den betænkning, der kom forleden dag.

Jeg skal holde mig til de områder af udlændingenes problemer og indvandrerpolitikens problematik, som er mine normale sagsområder, og det er i denne sammenhæng først og fremmest udlændingens retsstilling.

Det er vigtigt – og det er påpeget mange gange, bl. a. ved ombudsmandens forskellige redegørelser – at der skabes en sikkerhed mod vilkårlige udvisninger. I denne forbindelse vil jeg gerne understrege, foranlediget bl. a. af den tidligere justitsminister, at vi anser vilkårlig nægtelse af forlænget arbejds- og opholdstilladelse som præcis det samme som en udvisning. Det er det rene juristeri at forsøge at skelne imellem de ting; for den enkelte virker det selvfølgelig fuldstændig ens. Der må være bestemte, i hvert fald minimumskriterier for rettigheder, og jeg kan da være enig med det mindretal i den fornuftige ende af udvalget, som har afgivet dissens i betænkningen, i, at det kun bør være minimumsbetingelser, og at rettighederne er sikret, når de er opfyldt, men at man må kunne tage mere fleksible hensyn, og at det ikke er helt strikte kriterier, der kan opstilles.

Statsministeren nævnte betænkningen, som vi jo var med til at fremkalde for 2½ år siden. Det blev kaldt hurtigtarbejdende, men det er jo så som så. Denne debat bør imidlertid ikke afslutte debatten om denne betænkning, for de fleste af os har slet ikke fået den. Jeg synes i øvrigt, at det er meget dårligt, at det er foregået på den måde. Man har vidst i månedsvis, at denne debat var anmeldt, man fik en ekstra chance for at have betænkningen parat, da debatten blev udsat, men alligevel kom den ikke. Vi ved, den er afleveret i august måned til ministeriet. Statsministeren sagde, den kom i fredags. Ja, det er muligt, statsministeren ved det, men vi andre har altså ikke vidst det. Jeg fik en opringning fra nogle journalister i søndags om at kommentere den og havde ikke skygge af anelse om, at den var her. Jeg styrtede herind for at finde den, men den var her ikke. I går var den heller ikke omdelt. Mig bekendt er den stadig væk ikke omdelt til retsudvalgets medlemmer i dag. Jeg fiskede den i går i en bunke i et af kontorerne herinde, men det er altså lidt vilkårligt, om man får fat i sådanne ting, og derfor kan dette selvfølgelig ikke blive en diskussion om denne betænkning.

Men jeg vil gerne nævne en enkelt ting i den. I den dissens, der står på side 11, gør et mindretal bestående af tilsynets, justitsministeriets og arbejdsministeriets repræsentanter i udvalget sig skyldige i den samme insinuation – måden i hvert fald – som jeg her har kritiseret, når man skriver, at det og det motiv formentlig er årsagen til: »at udlændinge i så vidt omfang, som det er sket, har misbragt de gældende undtagelsesregler for at få ophold, f. eks. indgåelse af skinægteskaber, afgivelse af urigtige oplysninger om alder og slægtskabsforhold m.v.«.

Der er ikke skygge af dokumentation for disse påstande i betænkningen. Der har heller aldrig været skygge af dokumentation for disse påstande, når vi ellers har prøvet at gendrive dem, som statsministeren, forstod jeg, her syntes man skulle gøre, når den slags insinuationer dukker op.

Hvad angår skinægteskaberne, har jeg forfulgt dem flere gange. Hvilke konkrete resultater er der egentlig af fremmedpolitiets dydeløfteri? Intet svar. Det ved man ikke. Man kan ikke opgive noget tal for, hvad man har fundet af den slags ting. Og alligevel kommer man med insinuationen her i en betænkning fra et mindretal bestående af tilsynets repræsentant, justitsministeriets repræsentant og arbejdsministeriets repræsentant. At man overhovedet vil være bekendt at nævne urigtige oplysninger om alder: når alle og enhver efterhånden ved, at det er tilsynets fejl, at man har haft det problem, at det var tilsynets inkompetente sagkundskab dernede i Pakistan, som har afgivet den ene alderserklæring efter den anden, med det resultat at tilsynet for et halvt år siden måtte æde det hele i sig igen og opgive denne såkaldte sagkundskab, da det viste sig, at den pågældende var inkompetent, og bøje sig for nogle af de kvalificerede udtalelser om aldersbestemmelser, så synes jeg, det er stærke løjer, at man kommer i en betænkning uden nogen form for dokumentation og taler om disse udlændinges urigtige oplysninger om alder.

Desuden er det altså stadig væk kun en delbetænkning, og jeg mener, at vi bliver nødt til at tage hele denne problematik om retsstillingen op senere.

Jeg synes, det er gunstigt, at regeringen omsider er nået til at kigge på – for alvor, håber jeg – valgretten til lokale valg, og jeg synes, vi må konstatere, at det har været

[Wilhelm]

fuldstændig umotiveret at skyde sig ind under et EF-hensyn nu i flere år, hvor dette spørgsmål kunne have været løst for længst.

Inden for retsområdet vil jeg nævne et par andre ting. Det bør ikke længere kunne finde sted, at man laver en direkte diskrimination af udlændinge under afsoning af straffe, og det foregår jo som bekendt stadig væk. Det bør ikke længere kunne finde sted, at man tilsidesætter den ankemulighed, som ifølge konventioner, Danmark har indgået, skal være til stede, når man skal behandle f. eks. udvisninger eller – stadig væk helt parallelt – nægtelse af forlængelse af opholds- og arbejdstilladelser.

Statsministeren var lidt inde på, at vi skød noget på tilsynet med udlændinge, altså fremmedpolitiet, og jeg vil da give statsministeren fuldstændig ret i, at det er regeringen, der laver reglerne, og at det er regeringen, der har ansvaret, og statsministeren er derfor meget velkommen til at læse kritikken af tilsynet som en kritik af regeringen; det er faktisk også det, der er meningen.

Alligevel vil jeg sige, at jeg mener, tilsynet og fremmedpolitiet bør fratages administrationen af udlændingebestemmelserne af flere grunde. For det første er det i sig selv på forhånd at kriminalisere – sådan opfatter de det i hvert fald – udlændinge og indvandrere, at hele administrationen af deres forhold inklusive bedømmelsen af deres boligforhold, bedømmelsen af deres samlivsforhold osv. skal være et politianliggende. Det er der ingen rimelighed i, og det er noget, der på forhånd skaber en meget dårlig stemning og med rette.

For det andet synes jeg nok, at det tilsyn, vi har og har haft, har vist sig at kompromitere sig selv ved en nidkærhed – oven i købet en nidkærhed, der er suppleret med en vilkårlighed, for den er ikke engang gennemført, idet man er nidkær på nogle områder og vilkårlig på andre områder – som skaber en retsutryghed hos de mennesker, man har en meget betydelig og væsentlig administration af.

Jeg vil gøre opmærksom på, at det i det kommissorium, der var for det hurtigtarbejdende udvalg, er direkte nævnt, om man ikke skulle overveje at lægge administrationen af hele udlændingeloven over på andre instanser; det synes jeg man skal.

Kriminalitetsproblematikken har vi grundigt gennemgået og kommenteret, og vi har dokumenteret fejlagtigheden i de påstande, der har været i det bilagsmateriale, vi har udsendt, så jeg skal ikke tage den op, medmindre nogen fremturer i disse forhold.

Hvad angår arbejdsmarkedsproblemerne, de sociale problemer, uddannelsesproblemerne, skatteproblemerne og de kulturelle forhold, vil VS' normale ordfører på disse områder gå ind i diskussionen, og jeg håber, at ministrene for disse områder vil gå mere konkret, end det er sket med statsministerens besvarelse af forespørgslen, som jeg igen takker for, ind på disse problemer.

Ole Espersen (S):

Når man følger med i den offentlige debat, får man en gang imellem indtryk af, at indvandrerproblemer først og fremmest er nogle problemer, som indvandrernes tilstedeværelse rejser for os danske. Det er en forkert opfattelse efter vores mening i den socialdemokratiske gruppe. Vi er meget enige med socialministeriets fremmedarbejderkonsulent, Karen Andersen, som i sin bog, der lige er udkommet, skriver følgende:

»Tilvandringer af udenlandsk arbejdskraft i tiåret 1968–78 blev et produktionsbidrag til den økonomiske vækst i Danmark. Det blev også en vækst af de menneskelige værdier, der ligger i kontakten og omgangen med gæstarbejdere, med udlændinge og indvandre, uanset af hvilken nationalitet de er eller har været.«

Vi er meget enige i den vurdering, og vi er enige i, at de værdier, der er tilført det danske samfund, både af økonomisk og af menneskelig karakter, forpligter det danske samfund over for vore indvandrere.

Statsministeren har både i åbningsredegørelsen og i talen i dag givet udtryk for vilje til at søge indvandrernes forhold bedret på forskellige områder. VS' initiativ her i dag er udmærket; vi synes, at det er glimrende baggrundsmateriale i den forstand, at det kaster problemerne op til debat. Det store baggrundsmateriale indeholder imidlertid en hel række påstande, som vi ikke kan være enige i, men det er da et udgangspunkt for den debat, vi skal have her i dag.

Den socialdemokratiske regerings og folketingsgruppens indvandrerpolitik har været

[Ole Espersen]

præget af, at vi har ønsket, at indvandrerne i så vidt omfang som muligt skulle behandles som danske statsborgere. Af samme grund har vi ikke her i landet særlige direktorater eller specielle kontorer til at tage sig af indvandrernes problemer. Det er et godt udgangspunkt, men det er klart, at det også er et udgangspunkt, som kan give nogle problemer. Det er et udgangspunkt, som måske nok i nogle henseender har ført til minusser i vores måde at behandle indvandrerne på.

På den anden side skal vi ikke gøre os den illusion, at blot man har den gode vilje, kan man løse alle problemerne. Når man læser venstresocialisternes baggrundspapirer igen, kunne man næsten få indtryk af, at blot man havde en pæn og god vilje, kunne man løse alle problemer. Det kan man ikke, desværre. Lad mig nævne et enkelt.

Forestiller man sig en familie med halvstore børn, der kommer her til landet ud fra et ønske om at blive her nogle år og så vende tilbage til et helt andet samfund, er det forståeligt, at den familie ikke ønsker, at børnene skal integreres i det danske samfund, at de skal gennemgå en uddannelse, f. eks. sproglig omformning til dansk, som kan gøre det særdeles vanskeligt for dem at komme hjem igen. Som tiden går, skifter familien måske standpunkt og vil nu blive her i landet, og der er måske da forløbet 4-5 år, hvor en meget vigtig uddannelsesmulighed er gået til spilde. Jeg tror ikke, det er et problem, vi sådan kan løse: vi kan ikke uden videre tvinge folk, børn, der ikke er i folkeskolealderen, til at lære dansk i en situation, hvor forældrene af den grund, jeg nævnte, ikke ønsker det.

Den væsentligste forudsætning for et tilidsfuldt samarbejde mellem indvandrere og danske myndigheder for at opnå en rimelig integration er, at indvandrerne føler tryghed. De skal både føle tryghed i forhold til deres mulighed for at forblive i landet, hvis de ønsker det, og de skal føle tryghed i forhold til de myndigheder, der tager sig af deres sager.

Indvandrerstopet gav naturligvis i sig selv øget tryghed for dem, der var kommet til landet. Men der er ingen tvivl om, at der stadig væk er mange indvandrere – de, der endnu ikke har opnået dansk statsborgerskab – som med rette eller urette føler, at de ikke kan være sikre på at kunne blive her i landet, som føler en usikkerhed med hensyn til

deres ret til at forblive i Danmark, og det er nok den dårligste baggrund, man overhovedet kan forestille sig, for, at en integration skulle kunne gennemføres med held.

Den manglende tryghed er jo i virkeligheden hovedemnet i den betænkning, som justitsministeriets fremmedlovsudvalg lige har afgivet. Forslagene i denne betænkning er måske ikke særlig vidtgående, men det skal ses på baggrund af, at dette udvalg først blev bedt om at komme med forslag til ændringer i den administrative praksis. Udvalget kunne altså ikke røre selve lovgrundlaget, og derfor må forslagene være beskedne; f. eks. har udvalget endnu ikke haft nogen mulighed for at tage stilling til, om der bør indføres en særlig nævnsbehandling af spørgsmålet om opholdstilladelser til udlændinge eller spørgsmålet om udvisning af udlændinge. Det bliver det næste problem, som udvalget skal tage sig af.

Det er altså relativt beskedne forslag, der er kommet, men det er alligevel meget, meget vigtige forslag, først og fremmest i den forstand, at der nu foreslås indført regler om, at udlændinge, når de har fået en vis tilknytning til landet, har ret til at få en opholdstilladelse – at skønnet altså fjernes – og der foreslås også klarere regler for udvisninger.

Vi håber, at der fra justitsministeren på grundlag af denne betænkning kommer et hurtigt udspil, måske oven i købet i en vide-regående form end den, der er foreslået. Jeg synes i øvrigt, der også er mange interessante mindretalsudtalelser i betænkningen, så selv om den er omfattende og kræver et grundigt studium, er denne betænkning værdifuld, og vi håber, at der snart bliver handlet på grundlag af den.

Som jeg sagde, er etableringen af en større tryghed den væsentligste betingelse for, at man i en rimelig atmosfære kan løse disse væsentlige problemer, vi står over for. Men jeg mener dog – og det vil jeg sige, før jeg vender tilbage til enkelte konkrete problemer – at vi bør fastholde udgangspunktet. Vi bør fastholde, at indvandrerne i videst muligt omfang bør behandles som danske borgere, og at der hverken bør oprettes direktorater eller specielle indvandrerkontorer, som man har det i visse lande. Havde vi stået i en situation, hvor der stadig væk var en meget stor strøm af indvandrere til landet, havde det

[Ole Espersen]

været noget andet, men den situation står vi jo ikke i længere.

Derimod forestiller vi os i den socialdemokratiske gruppe, at der nok også nu er behov for en noget større koordination end den, man hidtil har haft, og vi kunne forestille os, at socialministeriet – måske i samarbejde med amternes socialcentre – skulle stå for denne koordination, en koordination, som jo naturligvis ikke blot bør have med arbejds- og sociale problemer at gøre, men også f. eks. med spørgsmålet om tildeling af boliger, som jo også har været et væsentligt problem for mange indvandrere.

Vi har, som statsministeren nævnte, en fremmedarbejderkonsulent, som har gjort et fremragende arbejde, men det er klart, at der har været begrænsede ressourcer til rådighed.

Fremmedpolitiet udfører nogle meget væsentlige opgaver, og det sker ofte under meget vanskelige arbejdsvilkår. Det citat, som hr. Wilhjelm trak frem, burde nok have været læst op i sin helhed. Selv om betænkningen ikke officielt er uddelt endnu, kan jeg forstå, er der altså også andre, der har den, og jeg tror, det havde været en fordel at læse betænkningen op i sin helhed, for det citat, der blev læst op, indledes med, at det mindretal, der dér var tale om, gav udtryk for, at det var menneskelige hensyn, stærke menneskelige motiver, der lå bag de forhold, som i øvrigt nævntes i citatet. Jeg må selvfølgelig gå ud fra, at mindretallet har belæg for de påstande, der fremføres.

Det, at fremmedpolitiet har så mange forskelligartede opgaver, gør det klart svært for fremmedpolitiet at administrere lovgivningen og disse meget væsentlige menneskelige problemer, der er tale om. Vi er i den socialdemokratiske gruppe indstillet på at overveje, om visse af de spørgsmål, som fremmedpolitiet i dag tager sig af, burde henlægges til et andet organ, f. eks. til socialministeriet som et koordinerende organ, men måske også til andre ministerier eller andre organer i det hele taget. En sådan udvikling ville jo kun være i overensstemmelse med det almindelige princip, nemlig at indvandrerne i så vidt et omfang som overhovedet muligt skal behandles, som om de var danske statsborgere.

Af de problemer af mere konkret art, der trænger sig på, vil jeg gerne fremhæve undervisningsproblemet og her specielt de sproglige spørgsmål.

Det fremgår af statsministerens redegørelse, at der er gennemført mange foranstaltninger for at lette indvandrerens mulighed for at lære dansk, og at de foranstaltninger, der er gennemført, overvåges meget nøje for at se, om de nu også virker i praksis. Men det er ganske vanskeligt at løse dette spørgsmål. Alene i en kommune som Tåstrup har jeg forstået, at der er 46 forskellige nationaliteter, og inden for de enkelte nationaliteter findes der ofte flere sproggrupper. Forudsætningen for at lære indvandrerne og deres børn dansk er, at man kan kommunikere med dem på deres eget sprog.

Vi erkender i vores gruppe, at sprogproblemet vel nok simpelt hen er det største problem, og at det er et af de områder, hvor indsatsen bør understreges. Vi mener også, at man, måske i noget større omfang end man hidtil har gjort det, bør stille krav om deltagelse i undervisning i dansk først og fremmest. Der bør nok i forbindelse med forlængelse af opholds- eller arbejdstilladelse eller tildeling af opholdstilladelse stilles egentlige krav om deltagelse i danskundervisning. Jeg tror ikke, at vi på det lange sigt gør indvandrerne nogen tjeneste ved at være lemfældige på dette område. Jeg tror, at vi kan være medvirkende til at skabe mange sociale tragedier, hvis vi ikke stiller disse krav, jeg lige har nævnt her.

Indvandrerne har af forskellige grunde især koncentreret sig i bestemte kommuner. Drejer det sig om mindre kommuner, vil det kunne medføre store økonomiske, sociale og undervisningsmæssige problemer. På trods af at der i mange kommuner er udfoldet store og dygtige bestræbelser, er det ikke lykkedes for disse kommuner at løse de store problemer.

Ændringerne af reglerne for tildeling af bloktilskud løste en del af problemet, men også kun en del, og jeg tror ikke, vi kommer uden om i fremtiden at tage et specielt hensyn til kommuner, hvor mange indvandrere har bopæl.

I den forbindelse er det naturligt at nævne, at vi naturligvis hilser med meget stor glæde, at der nu vil blive tildelt indvandrerne valgret til de kommunale valg fra næste gang, der skal være valg til kommuner og amtskommuner.

Lad mig i forbindelse med indvandrerens rettigheder nævne et enkelt punkt, der har

[Ole Espersen]

været diskuteret også her i dag, nemlig spørgsmålet om forsørgelseskontrakter og retten for indvandrerne til at fratække i den skattepligtige indtægt, hvad der sendes til deres hjemlande i medfør af en forsørgelseskontrakt. Der har været rejst kritik mod udnyttelsen af dette fradrag, som der har mod en lang række andre fradrag, og en del af kritikken har utvivlsomt også her været berettiget. I lyset af en almindelig fradragssænering bør dette spørgsmål tages op. Det vil næppe være rimeligt at afskaffe indvandrerens ret til at fradrage beløb ydet efter disse kontrakter fuldstændigt, men det bør nok overvejes at sætte et vist maksimum for, hvor meget der kan fradrages.

Jeg har her nævnt nogle punkter, hvor det er folketinget og andre myndigheder, der først og fremmest er ansvarlige. Men i og med at integrationen jo finder sted, er der også andre dele af vores samfund, der bør inddrages. Danmarks Radio har en ganske særlig forpligtelse over for indvandrerne. Vi har efter min opfattelse ikke til fulde opfyldt, hvad der er naturlige forpligtelser, men der er et meget stort flertal i radiorådet, der har givet udtryk for, at det ønsker at skabe betydelig flere udsendelser på de vigtigste indvandrersprog i fremtiden, og jeg håber, det er en reform, der hurtigt kan gennemføres.

Fagbevægelsen har været meget aktiv, hvor det drejer sig om at hjælpe indvandrerne med deres problemer. Jeg håber, at den aktivitet fortsætter. Det er en selvfølge, at skal aktiviteten fortsætte, må fagbevægelsen kunne forvente, at regering og folketing er positiv over for de initiativer, der foreslås, men det ved jeg også vil være tilfældet.

Lad mig afslutningsvis sige, at integration eller optagelse i det danske samfund jo så langt fra skal være udtryk for en kunstig og tvungen lighedsbehandling på alle områder, tværtimod. En sådan fremgangsmåde vil virke modsat. Vi må erkende, at vi har forskellige skikke, og lukker vi øjnene for det, vil vi skabe modsætninger i stedet for det, vi gerne ville, nemlig forståelse.

Det, vi kan tilstræbe, er at finde veje til tilstande, hvor indvandrerne kan beholde de skikke, de ønsker at beholde, og samtidig fungere på en måde i forhold til danskerne, der er tilfredsstillende for begge parter.

Indvandrerne er tvunget til en indsats, ofte under meget vanskelige forhold, for at kunne

leve i vores land. For mange af os andre drejer det sig ofte kun om at vise lidt mere omtanke og lidt mere forståelse.

(Kort bemærkning).

Bernhard Baunsgaard (RV):

Da nu både ordføreren for forespørgerne og især den socialdemokratiske ordfører har henvist til den delbetænkning, som skal være kommet ifølge pressen, vil jeg spørge, om det ikke var muligt for enten statsministeren eller justitsministeren at fremskaffe så mange eksemplarer, at vi øvrige ordførere også havde en vis mulighed for at vide, hvad det er man taler om.

Formanden:

Jeg skal for en ordens skyld gøre opmærksom på, at folketinget modtog et begrænset antal eksemplarer, der i går blev fremlagt i meddelelsescentralen.

Brixtofte (V):

Forespørgslen drejer sig om indvandrerfamiliernes situation og dermed om de udlændinge, der har etableret sig i Danmark med henblik på varig bosættelse. Det er vigtigt at skelne mellem denne gruppe af udlændinge, der har bosat sig i Danmark, og en anden gruppe, der kun midlertidigt har taget ophold med henblik på f. eks. at udføre et tidsbegrænset arbejde. Indvandrerne er stort set alle kommet til Danmark i 1960'erne, mens der hverken forud eller senere har været tale om nogen væsentlig indvandring til Danmark.

I 1950'erne var der tale om en større netoudvandring fra Danmark; mange danskere tog til Canada, USA, England og andre nordiske lande. Med den store økonomiske vækst i 1960'erne manglede Danmark arbejdskraft, og især i 1969 og 1970 var mangelen på arbejdskraft stærkt udtalt. I hvert af de to år var der netto tale om en indvandring på ca. 10.000 personer. Bruttotallene var langt større, og i 1972 var der således i alt 72.000 udlændinge fra ikke-nordiske lande, hvoraf 43.000 havde arbejdstilladelse.

I 1970'erne har der været stop for indvandring med henblik på at tage arbejde i Danmark. Kun i 1973, hvor stoppet blev lempet, var der tale om en væsentlig indvandring af udlændinge, der skulle arbejde i Danmark.

[Brixtofte]

Derudover er det kun familien til de allerede etablerede og flygtninge, der kommer til Danmark fra ikke-nordiske og ikke-EF-lande. Som bekendt er der jo et frit arbejdsmarked i EF og i Norden.

I dag er der altså omtrent 100.000 udlændinge i Danmark, der er fastboende. Her kommer omtrent en fjerdedel fra de nordiske lande, en fjerdedel fra de andre EF-lande, og den sidste halvdel kommer fra andre geografiske områder. Af disse ca. 50.000, der ikke er omfattet af EFs regler eller reglerne for det nordiske samarbejde, er ca. 33.000 over 16 år; heraf har $\frac{1}{10}$ opholds- og arbejdstilladelse, og den sidste $\frac{1}{10}$ har kun opholdstilladelse.

På grund af stoppet for indvandringen i 1970 er det derfor rigtigt at sige, at langt størstedelen af udlændinge fra ikke-EF-lande og fra ikke-nordiske lande har haft tilknytning til Danmark i snart ti år. Det er en vigtig betragtning. Og ifølge politimester Søren Sørensen fra fremmedpolitiet har ingen fremmedarbejder siden 1974 fået nægtet tilladelse til fortsat at blive her i landet på grund af beskæftigelsessituationen. Det er sådan, at de fleste indvandrere har en tidsbegrænset opholds- og arbejdstilladelse, hvilket de får efter fem års forløb. De er derfor fritaget for at søge forlængelse af deres tilladelser.

Det samlede antal udlændinge udgør altså omtrent 2 pct. af den samlede danske befolkning, og her kommer halvdelen fra ikke-EF-lande og ikke-nordiske lande. Såvel EF-reglerne som de nordiske aftaler har for længst sikret retighederne for borgerne fra disse lande, mens de store problemer knytter sig til dem, der kommer fra de egentlige tredjelands, tyrker, jugoslaver, pakistanere m. fl.

Jeg vil allerførst understrege, at denne gruppe af indvandrere ikke må blive politisk kastebold for partiegoistiske interesser. På såvel venstrefløjen som højrefløjen i dansk politik kan der desværre spores tendenser i denne uheldige retning. En række fremskridtsfolk har ikke kunnet stå for fristelsen til at prøve på at slå politisk mønt af den uvilje over for indvandrerne, som desværre nok findes i nogle kredse i Danmark. Udtalelserne fra højrefløjen er usmagelige og lugter langt væk af den diskrimination, som vi har travlt med at kritisere andre lande for.

Hertil kommer, at et fremtrædende medlem af det konservative folkeparti, hr. Stetter,

desværre er kommet med udtalelser om indvandrerne, der er særdeles uheldige. Tendensen i disse udtalelser, som har præget debatten, skyldes forhåbentlig manglende omtanke, og jeg går som givet ud fra, at den konservative ordfører vil tage afstand fra disse udtalelser. Venstre tager i hvert fald klart afstand.

De meget uheldige udtalelser fra højrefløjen udnyttes af VS med en kynisme, som gør det let at gennemskue, at nu skal også indvandrerne bruges i den politiske kamp mod det danske kapitalistiske samfund. Hr. Wilhjelm's udtalelser her i dag bekræfter, at dette er tilfældet. Disse enkeltstående udtalelser skal nu bruges til at karakterisere et stort, bredt spektrum i dansk politik, som klart tager afstand fra disse udtalelser. Venstre tager afstand fra såvel venstrefløjens som højrefløjens forsøg på at bruge indvandrerne i den politiske kamp. Venstre vil derimod sammen med andre ansvarlige partier gøre alt, hvad der er muligt for, at indvandrerne får det bedst muligt i det danske samfund. Det kan koste penge i første omgang, men det kan menneskeligt blive endnu mere kostbart, hvis der på længere sigt skabes et egentligt indvanderproletariat.

Målet for indvandrerpolitikken må være såvel at integrere indvandrerne i det danske samfund som at sikre, at den nationale kulturelle baggrund bevares. For at nå dette mål kræves en stor indsats. For det første kræves det, at indvandrerne lærer dansk. For børnene betyder det, at der skal læres to sprog. Undersøgelser tyder på, at vi har meget langt igen på dette område. Ikke nok voksne lærer dansk, og mange børn lærer to sprog, men begge sprog forholdsvis dårligt. Her er en stor opgave. De voksne må lære dansk, for ellers kan de ikke klare sig på længere sigt. Aftenskolerne har allerede påtaget sig denne opgave, men det kan godt være, at tilskyndelsen fra det offentlige ikke har været tilstrækkelig. Det er også et spørgsmål, om f. eks. 220 timers specialundervisning er tilstrækkeligt. Der bør nok gives langt mere supplerende undervisning.

Det er vigtigt i denne forbindelse at nævne, at indvandrerkvindene, såvel de udearbejdende som de hjemmearbejdende, også bør lære dansk af hensyn til sig selv. Børnene bør nok først lære sig deres eget sprog og først senere, når de har tillært sig et begrebs-

[Brixtofte]

sæt, give sig i kast med det danske. Erfaringerne tyder på, at det kan være meget svært for mange at lære to sprog samtidig. Særlige daginstitutioner for nationale grupper og specielle klasser i de første skoleår kan være en løsning.

Det må endvidere sikres, at skolen følges op af uddannelser senere i tilværelsen. Det er sundest for samfundet, at indvandrerne med tiden placerer sig nogenlunde ligeligt inden for alle former for beskæftigelse. Det vil ikke være sundt, hvis indvandrerne udelukkende – også på lang sigt – skal have det hårdeste og mest krævende arbejde, arbejde, som danskerne ikke vil påtage sig.

Med hensyn til indvandrerens adgang til at opnå forskellige sociale ydelser bør indvandrerne efter en kortere periodes ophold ligestilles med danskerne på en række områder. En arbejdsgruppe i socialministeriet foreslog allerede i 1975, at indvandrerne ligestilles efter 3 år, når det gælder pensioner. Dette forslag bør overvejes, og i den forbindelse må man gøre opmærksom på de bilaterale aftaler, der er mellem Danmark og en række lande, om sociale ydelser, der sikrer, at dette er tilfældet. Denne ligestilling har borgere fra EF-lande og fra de øvrige nordiske lande allerede i dag efter blot ét års ophold.

Der må endvidere gøres opmærksom på, at der er adgang til at opnå dansk statsborgerskab efter 7 år og dermed adgang til alle rettigheder, herunder også de sociale rettigheder.

Ligesom der må være en udvidet ligestilling, må det være rimeligt, at der gennemføres en begrænsning af adgangen til at fradrage udbetalinger i henhold til forsørgelseskontrakter, idet der er konstateret misbrug.

Sammenfattende vil det sige, at målet er at give indvandrerne fra tredjelande samme vilkår som indvandrerne fra EF og de nordiske lande. Bestræbelserne i denne retning bør ske nogenlunde samlet i EF-samarbejdet, således som det allerede er tilfældet i en række aftaler mellem EF og enkelte lande.

Med hensyn til retssikkerheden er jeg i samme situation som hr. Bernhard Baunsgaard, at jeg heller ikke har fået nogen betænkning, selv om jeg har kigget i mine hyl-der her til det allersidste, og jeg synes ligesom hr. Bernhard Baunsgaard, at det er meget vanskeligt for os andre at skulle diskutere

en betæknings indhold, som vi ikke har kendskab til. Jeg håber, at man derfor i den efterfølgende debat ikke vil gå nærmere ind på den betæknings indhold, da vi andre jo har meget svært ved at kommentere dette.

Med hensyn til de politiske rettigheder gælder det allerede i dag, som også statsministeren nævnte det, at der er stemmeret ved lokalvalgene for andre nordiske statsborgere. Det samme kunne indføres i Danmark for andre indvandrere efter f. eks. 3 års ophold. Lokal stemmeret kan synes rimelig, idet indvandrerne ofte har samme tilknytning til deres egn som de fleste andre borgere. Danskerne har jo selv travlt med at vandre over kommunegrænserne, og indvandrerens tilknytning til det lokale område vil derfor være omtrent lige så stort som gennemsnitsdanske tilknytning. I EF er der et ønske om, at EF-borgere opnår stemmeret ved lokalvalg. Gennemføres dette, bør der gennemføres samme ret for andre indvandrere.

Det er meget vigtigt, at indvandrerne får mulighed for at dyrke deres nationale fællesskaber i foreningsarbejde, og det er vigtigt, at dette arbejde får samme tilskud som alt andet foreningsarbejde.

Til sidst vil jeg understrege, at en indvandrerpolitik ikke kan klares med penge eller med politiske beslutninger alene. Det vigtigste er, at befolkningen har den rette holdning til den udfordring, der ligger i, at grupper med helt andre nationale holdninger skal leve side om side med danskerne. Det er en udfordring, som venstre håber den danske befolkning ønsker at leve op til. Danmark kan skam lære meget af de traditioner, som vore indvandrere bringer med sig; ikke mindst holdningen til familien er interessant, når man sammenligner med vores egen kultur, hvor der kan spores opløsningstendenser i familiemønsteret.

Omfanget af den udfordring, som Danmark står over for, er betydelig mindre end det, som andre landes befolkninger prøver at leve op til. Antallet af indvandrere er i Danmark forholdsvis lille sammenlignet med Sverige, USA, England, Frankrig og mange andre lande. Det vil derfor ikke være særlig flatterende for den danske kultur og for den danske befolkning, hvis vi ikke er i stand til at klare udfordringen, men i stedet forfalder til national selvglæde grænsende til nationalisme. Lad os derfor håbe ikke blot for ind-

[Brixtofte]

vandrerne, men også for Danmark, at vores kultur består sin prøve.

Formanden:

Må jeg, inden jeg giver ordet til hr. Hagen Hagensen, for at der ikke skal være for megen mystik om dette med betænkningen, sige, at vi har jo tidligere haft en ordning, hvorefter betænkninger altid blev omdelt til alle medlemmer. Man ved her, at det førte til et vældigt spild, og derefter fik vi den nuværende ordning, hvorefter der fremlægges eksemplarer til særligt interesserede. Når det er sagt, vil jeg føje til, at det er da klart, at det er uheldigt i forbindelse med en debat som denne, at selv de meget interesserede og engagerede i sagen ikke har haft mulighed for at få betænkningen og få den på et rimeligt tidligt tidspunkt.

Hagen Hagensen (KF):

Må jeg til det, formanden lige har sagt, sige, at jeg deler også den beklagelse, der er udtalt af, at vi ikke har haft mulighed overhovedet for at få fat i betænkningen. Der er end ikke nogen, der har hvisket noget til os om, at den var kommet. Man så i pressen i går, at den ville komme. Men nu vel, vilkårene er altså sådan for os, da vi ikke hører til inderkredsen. Der er ikke noget at gøre ved det.

Dernæst vil jeg gerne sige, at det skulle slet ikke være mig, der stod på denne talerstol i dag som ordfører for min gruppe, men hr. Stetter, men som man ved, blev han overfaldet brutalt forleden dag, og forholdet er det, at han stadig væk har efterveer deraf, så man må nøjes med, at jeg i dag fører ordet på min gruppes vegne. Det bliver væsentligst på grundlag af de notater, som hr. Stetter har gjort med henblik på den tale, han skulle holde her i dag.

Man kan vel ikke se væk fra, at en del af baggrunden for den forespørgsel, der er til drøftelse her i dag, har været, at hr. Stetter i august i fjor stillede et spørgsmål til statsministeren: »Hvilken minister har det endelige ansvar for gæstearbejder- og flygtningepolitikken?« Spørgsmålet var begrundet med, at administrationen er spredt over et stort antal ministerier, og da praksis viser meget store problemer for dem, der er kommet som fremmede her til landet, finder vi det påkræ-

vet, at det endelige ansvar for vor gæstearbejder- og flygtningepolitik placeres under en enkelt minister.

Statsministeren svarede i august i fjor, at ingen enkelt minister har det endelige ansvar, og dette finder den konservative folketingsgruppe beklageligt. Det er uhensigtsmæssigt, at der ikke er en koordinerende minister. Ifølge statsministerens svar var regeringens politik den, som statsministeren også har tilkendegivet i dag, at de pågældende grupper, bortset fra flygtninge i integrationsperioden, skal være stillet som danske statsborgere. Hertil er blot at bemærke, at ganske mange af dem jo ikke er danske statsborgere og det derfor vil være vanskeligt at sidestille dem med sådanne.

Den konservative folketingsgruppe fandt og finder stadig, at denne holdning i princippet er urealistisk. Derfor konstaterer vi med tilfredshed, at vore synspunkter nu har fundet gehør hos regeringen, idet åbningstalen den 6. ds. indeholdt en passus om en samlet overvejelse af rettigheder, pligter og problemer knyttet til gæstearbejderne, men vi beklager som allerede nævnt, at statsministeren i sin udtalelse i dag ikke er gået ind for en koordinering af spørgsmålene.

Den konservative gruppe opfordrer imidlertid regeringen til at inddrage flygtningegruppen i de overvejelser, der er i gang, idet situationen for denne er identisk med gæstearbejdernes.

Vi er tilfredse med, at regeringen vil behandle både rettigheder og pligter, men med hensyn til det sidste finder vi det rimeligt, at fremmede statsborgere, som vælger at bosætte sig i vort land, selv yder en betragtelig indsats. Danske statsborgere, der vælger at udvandre, har altid måttet kæmpe og arbejde for en tilværelse i deres nye land.

Forespørgslen er rettet til 5 ministre, men det er vel karakteristisk, at den ikke også er rettet til ministeren for skatter og afgifter. Forespørgerne er åbenbart ikke interesserede i at få inddraget indvandrerne skattemæssige retsstilling. Det har regeringen dog gjort, idet den ved åbningsredegerelsen bebudede, at man vil foreslå en ændring i fradragsretten for løbende ydelser til personer, der ikke er undergivet dansk skattepligt, de såkaldte forsørgelseskontrakter, og statsministeren har yderligere gjort bemærkninger herom i dag. Det må antageligt være således, at der skal

[Hagen Hagensen]

skue begrænsninger i fradrag for understøttelse til familiemedlemmer, ofte meget fjerne slægtninge, bosat i fremmede lande. Vi kan jo slet ingen mening have om, hvorvidt der egentlig er tale om nogen forsørgerpligt, og om det overhovedet kommer de pågældende til gode. Det er da også helt klart, at ordningen har medført misbrug, men det er ikke til at kontrollere. Den forskelsbehandling, der her finder sted i forhold til danske lønmodtagere, kan ikke fortsætte, og vi vil i den konservative gruppe medvirke til at fjerne den.

Regeringen nævner intet om de tilsvarende problemer, der er knyttet til fradrag for dobbelt husførelse, men vi gør opmærksom på, at også dette problem må inddrages, når der er tale om vore gæstearbejderes skatteforhold. Det er simpelt hen en nødvendighed, da også dette giver anledning til store vanskeligheder.

Som et led i hr. Stetters forsøg på at fremkalde en kvalificeret politisk debat om den mangelfulde indvandrerpolitik skrev han den 16. august i fjor i Jyllands-Posten om børneundervisning som en vigtig detalje og som noget, der er fyldt med mange problemer. Den faglige debat har verseret gennem nogen tid, og der kan henvises til en lang række indlæg herom. Men det er klart, at når der er børn af 120 forskellige nationaliteter, er der meget store faglige problemer, som det faktisk ikke er til at overse. Der er heller ikke nok støtte fra hjemmenes side, hvor ofte særlige regler for, hvorledes man skal leve, gør, at moderen vil blive holdt ude fra samkvem med andre og derfor ikke kan hjælpe børnene, der skal klare sig på dansk uden for hjemmet.

Trods det skal regering og folketing finde en linje, som er ansvarlig og holdbar. Det kan blive meget kostbart for samfundet, og problemerne er endda ikke klaret med øgede bevillinger. Hele området er spækket med menneskeligt og kulturelt konfliktstof. Jeg forstod da også på statsministeren, at både børn og voksne skal lære at beherske det danske sprog. Her har vi i øjeblikket kun fritidsloven til hjælp og de oplysningsforbund, der udøver en god gerning på dette område.

Den konservative folketingsgruppe konkluderer, at agter vort samfund ikke at eliminere det væsentligste af dette konfliktstof, må

konsekvensen blive, at vi yderligere begrænser indvandringen af fremmede statsborgere fra lande uden for Norden og EF, bortset naturligvis fra dem, der af politiske eller religiøse grunde søger asyl her. Fagfolk imødeser med største betænkelighed, at en alt for stor del af netop indvandrere udefra vil udvikle sig til sociale tabere.

En væsentlig del af den indvandrerpolitik, som dette folketing skal forme, omhandler opholds- og arbejdstilladelser og regler for udvisning. Der er for mig ingen tvivl om, at der bør udvises den allerstørste tilbageholdenhed med fremover – hvis der overhovedet bliver tale derom – at meddele opholds- og arbejdstilladelser til personer, der kommer fra fjerne lande med kulturer, der er helt afvigende fra vor.

Der er heller ingen tvivl om, at der bør fastlægges bedre retningslinjer for udvisning af personer, der har opholdt sig her i landet. De regler, vi hidindtil har haft, har ikke været gode nok, og meget har været overladt til et administrativt skøn.

Den nu efterhånden i dag meget omtalte delbetænkning fra fremmedlovsudvalget er der jo i hvert fald nogle af os der indtil videre er afskåret fra at drøfte, men vi vil med interesse se på, hvilke bestemmelser man fra udvalgets side mener at der skal komme ud heraf. Jeg tror, det er nyttigt, at vi meget hurtigt får taget fat på dette problem.

Hr. Stetter skrev i en artikel i Jyllands-Posten den 3. august, at han på det konservative folkepartis vegne henstillede, at en hvilken som helst narkotikakriminalitet begået af fremmede statsborgere her i landet skulle medføre udvisning af landet med øjeblikkelig virkning, og som sin særlige personlige holdning tilføjede hr. Stetter, at denne sanktion efter hans mening også skulle gælde for udlændinge, der i fremtiden opnår dansk indfødsret.

Hr. Brixtofte har her fra talerstolen for kort tid siden sagt, at han regnede med, jeg ville tage afstand fra hr. Stetters udtalelser. Det skulle jeg nok finde på at gøre, hvis der var grund til det. Hr. Brixtofte behøver slet ikke spørge mig om sligt. Det gør jeg naturligvis ikke. For det første har jeg gengivet her, hvad hr. Stetter som sin egen mening har sagt om forholdene, og for det andet er der ingen tvivl om, at det er en virkelig dyb overbevisning hos ham og for resten også

[Hagen Hagensen]

hos os da, at narkokriminalitet er noget af det laveste og mest samfundsskadelige, der overhovedet findes, og at der derfor antagelig må gribes ind deroverfor med så håndfaste midler, som vi overhovedet evner at bruge. Jeg erkender, at der er et problem i henseende til dem, der har fået statsborgerskab, det er helt givet, men der kan måske være grund til – og det skal jeg komme til om et øjeblik – for os at være noget mere nøjeregnende med, hvem vi gav statsborgerskab her i landet. De, der bliver udsat for brug af narke, bliver ødelagt selv, og deres børn, familier og hele samfundet lider ilde derved.

Vi står over for – ifølge statsministerens redegørelse, da tinget trådte sammen – at skulle modtage 1.100–1.200 flygtninge i løbet af det kommende stykke tid. Erfaringen viser, at integration af familier med rod i kulturer, som er stærkt afvigende fra den danske, medfører mange tragedier for de pågældende. Erfaringen viser også, at adoptivbørn fra fjerne lande klarer sig godt; vietnamesere er eksempler herpå.

På dette grundlag finder det konservative folkeparti, at det må overvejes, om ikke Danmark i højere grad skulle koncentrere sig om at modtage flygtningebørn, der ikke har familie. De implicerede hjælpeorganisationer har givet udtryk for samme opfattelse.

Folketinget har i årenes løb afholdt nogle enkelte debatter over emnet indvandrerfamiliers og andre udlændinges forhold. Disse debatter har ikke givet anledning til lovgivning på området; ud over fremmedlovgivningen har administrationen været styret af bekendtgørelser og cirkulærer og ved aftaler mellem arbejdsmarkedets parter. Det er nok muligt, at den hovedlinje fortsat skal holdes, men vi skal søge at skabe den fornødne klarhed, så vi alle sammen ved, hvor vi står.

Problemerne er mangeartede og komplicerede, og det er ikke muligt her at komme ind på dem alle. Dog vil jeg om de politiske retigheder, spørgsmålet om valgret og valgbarhed, sige, at jeg vil tage anstand og nærmere overveje, om det vil være rimeligt overhovedet at give personer, der tilhører fjerne landes forhold, stemmeret her i landet. Jeg har haft lejlighed til at se ved de svenske valg for år tilbage, hvorledes man bare for at give de pågældende en idé om, hvordan de skal udøve stemmeretten, på 14 eller 17 sprog har måttet fremstille billedblade à la Anders

And, hvor man med tegninger fortæller, hvordan man skal bære sig ad. Jeg tror, man skal regne med, at der skal noget mere forståelse af vore forhold og beherskelse af dansk tale til, for at man kan opnå stemmeret, men forholdet vil vi naturligvis se nærmere på.

Det spørgsmål, som folketinget primært skal tage stilling til, er, om vort samfund kan og vil påtage sig det moralske og økonomiske ansvar, som er forbundet med at modtage og eventuelt integrere statsborgere fra en række fjernt beliggende lande. Formålet med debatten må være at få lagt klart, om vort samfund kan magte en værdig løsning af dette mindretalsproblem i overensstemmelse med vor historiske tradition, eller om vi må erkende, at opgaven overstiger vore kræfter. Skal opgaven løses, skal det være på den måde, at målet er integration af indvandrere som danske, med alt hvad deraf følger af pligt og ret.

Hr. Wilhjelm bemærkninger om, at der fra hr. Stetters side skulle være udøvet hetz i en sag som denne, må jeg ganske klart afvise. Til gengæld vil jeg pege på, at hr. Stetter med rette har henvist til, at her er et dybt alvorligt problem, som vi bliver nødt til at tage stilling til, og da kan denne debat også være nyttig.

Pilgaard Andersen (FP):

Fra fremskridtspartiets side er vi godt tilfredse med denne debat om udlændinges situation her i landet. Vi er også udmærket klar over, at det er på helt forskellig baggrund, vi ønsker denne debat. VS har et helt andet syn på det, det er vi da udmærket klar over.

Der er rejst kritik af udlændinges ophold og arbejdstilladelser, og ligeledes er der rejst kritik af deres forsørgelseskontrakter og de forpligtelser, de har over for deres familie i deres hjemland. Nu må vi gøre os klart, at vi har indført udenlandsk arbejdskraft i de glade 1960ere, hvor vi omlagde beskæftigelsen fra landbruget til industrien, og da havde vi altså brug for denne arbejdskraft. Men allerede i foråret 1970 havde vi stor arbejdsløshed, og da tog man først her i landet fat på en opbremsning af udenlandsk arbejdskraft uden for EF. Det er nok spørgsmålet, om ikke den politiske styring her i landet har

[Pilgaard Andersen]

været alt for dårlig med hensyn til det langsigtede forbrug af arbejdskraft. Man kunne udmærket godt have forudset dette allerede i 1960'erne; så man ikke var kommet i den situation.

Hvis man ser på, hvilke arbejdsmuligheder de 50.000-60.000 gæstearbejdere har her i landet, må man selvfølgelig også se på landets arbejdsløshed, og vi må indrømme, at gæstearbejderne får tilbudt alt det beskidte arbejde; det er det, gæstearbejderne får lov til at udføre. Også når det gælder den kvindelige arbejdskraft, viser det sig, at gæstearbejderne får tilbudt rengøring og en lang række andre af de ting, som vi ikke kan få dansk arbejdskraft til.

Så kan man også sætte spørgsmålstegn ved, om vi kan undvære gæstearbejdere her i landet, når de danske arbejdere åbenbart er blevet så fine, at de ikke kan modtage de job, der bliver tilbudt. Vi ved jo, gæstearbejderne i en lang række tilfælde får både det hårdeste, det farligste og det dårligst betalte arbejde. Det er også en af de ting, vi nok må kigge på. Der er kun én løsning på dette: afskaffelse af indkomstskatten og en regulering af arbejdsløshedsunderstøttelsen, som efter vores opfattelse er alt for høj. Det er nødvendigt med en større afstand i indkomsten mellem de mennesker, der har arbejde, og de mennesker, der ikke har arbejde. Det vil også betyde, at der vil være en stor del af den danske arbejdskraft, der vil komme i den situation at skulle modtage det dårligste arbejde. Hvis de ting bliver ændret, er vi overbevist om, at den danske arbejdskraft vil påtage sig arbejde, og det mener vi vil løse nogle af problemerne.

Der er også blevet givet udtryk for fra flere af ordførernes side, at vi driver en hetz mod udenlandsk arbejdskraft, mod gæstearbejderne. Det er ikke korrekt. Fremskridtspartiet ønsker, at gæstearbejderne skal have nøjagtig samme betingelser som alle andre befolkningsgrupper her i landet. De skal have samme muligheder for at få boliger, og de skal også have samme muligheder for at udnytte vore sociale institutioner. Der skal ikke herske nogen diskriminering. Men vi mener da også, at dette velfærdssystem over en vis tiltrækning på den udenlandske arbejdskraft. Vi tænker her på det sociale sikkerhedsnet, som ikke er tilnærmelsesvis så udviklet i de lande, hvor de kommer fra, som det danske.

Det må så være nødvendigt at indføre regler, som kan regulere denne udnyttelse. Ellers må vi befrygte en tilstrømning af arbejdere fra f. eks. Jugoslavien, Tyrkiet, Pakistan og mange mindre lande.

Det må også ligge helt klart, at de er på gæstevisit her i landet, og når deres arbejdstilladelse udløber, må det tages op til overvejelse, om de skal have denne arbejdstilladelse fornyet. Vi mener, at de er kommet her på gæstevisit, og det må da også betragtes sådan. Ud fra de betragtninger betaler vi også for det arbejde, de udfører, på ganske normal vis.

Det er da også med beklagelse, vi må konstatere, at der sidder en regering, der ikke har formået at klare disse målsætninger ved en lovgivning på hele dette område. Nu har vi jo fået en delbetænkning i dag, som heller ikke jeg har haft mulighed for at gennemlæse, og derfor vil jeg være meget ked af at kommentere denne betænkning. Det havde selvfølgelig været rart, om vi havde haft den inden denne debat.

Så må vi også nok sætte spørgsmålstegn ved, om det i det hele taget er rimeligt, at gæstearbejderne har muligheder for at sende skattefri beløb hjem til deres hjemland, og vi må også sætte spørgsmålstegn ved dette beløbs størrelse. Måske skal der lægges et vist loft her.

Jeg må nok sige, at hele denne problematik kunne indkomstskattens afvikling være med til at løse, men vi ved, at regeringen ikke er særlig interesseret i at køre efter fremskridtspartiets planer til løsning af de problemer, og det kan man kun beklage.

Jeg mener også, at alle de proformaægteskaber, der er indgået, må der kigges på. Vi ved, at der bliver indgået adskillige ægteskabskontrakter med henblik på opnåelse af opholdstilladelse her i landet. Det er også nok et af de områder, der bør tages op til overvejelse i regeringen.

Der er også et andet område, der nok bør kigges på. Vi ved, at der kommer mange fremmedarbejdere over grænsen dels ved hjælp af falske pas, dels ved ulovlige grænseoverskridelser. Vi ved, at hvis vi tager til Christiania, kan vi opøge en lang række af de familier, der er kommet ind i landet på den måde. Jeg mener, regeringen bør overveje, hvordan den kan sætte en effektiv stopper

[Pilgaard Andersen]

for dette, sådan at vi er helt klar over, hvor mange der kommer ind i landet.

Jeg kan ikke lade være med at nævne, hvordan det hollandske system klarer gæstearbejdernes problematik. Der kan man maksimalt få arbejds- og opholdstilladelse i 2 år, og man skal være enlig, for at man kan komme ind i landet. Efter de 2 års forløb gives der mulighed for udskiftning, eventuelt med andre gæstearbejdere. Det var måske også en af de muligheder, som regeringen kunne overveje.

Resultatet af det hollandske system er, at vi sparer en lang række udgifter til social velfærd. Som jeg før har sagt, er det selvfølgelig klart, at i de perioder gæstearbejderne er her i landet, skal de have nøjagtig samme rettigheder. Her tænker jeg specielt på den hjælp, der kan fås via bistandsloven. Det system, som vi kører herhjemme, medfører også, at vi skal indføre udenlandske lærerkræfter til at undervise den forholdsvis store kategori af børn af udenlandske fædre, der er her i landet, og som skal lære dansk. Vi mener, at det er en af de ting, som Holland har løst.

Konklusionen af det hele er, at vi har fået arbejdskraft her til landet i en periode, hvor vi havde brug for det, og vi har helt sikkert fra fremskridtspartiets side ikke ønsket at drive nogen hetz mod den udenlandske arbejdskraft. Vi mener, at når de har fået opholds- og arbejdstilladelse i landet, må de have samme muligheder. Men vi mener også, at der bør ske en vis opbremsning for indvandrere, og da vil jeg gerne nævne, at vi må sætte spørgsmålstegn ved, hvor mange pårørende, der skal gives tilladelse til, og hvor mange dispensationer der skal gives. Vi ved, at der er givet en lang række dispensationer, så slægtninge og venner fra hjemlandet også er kommet hertil, og vi ved, at når de har været her et vist tidsrum, har de også haft mulighed for at søge om opholdstilladelse og arbejdstilladelse. Samtidig har vi den store arbejdsløshed, og vi mener nok, at det skal ses i denne sammenhæng.

Så er der også spørgsmålet, om vi, når opholdstilladelsen udløber, ikke skal sende familien hjem og sige tak for den virkelig gode indsats, de har gjort her i landet, og det er ud fra den betragtning, jeg gerne vil skitsere igen, at de skal betragtes som gæstearbejdere. Det er en arbejdskraft, vi har købt, og det

mener jeg må være det rimelige argument. Sådan er det jo også, når danskere søger et job i udlandet; da stilles der også nogle restriktive krav, og jeg mener, det må være noget nær det samme, som må gælde for gæstearbejdere. Det er nogle af de ting, som jeg mener regeringen bør se på.

Til slut vil jeg sige, at jeg ved også, at VS ønsker, at gæstearbejderne skal have stemmeret og en lang række andre ting. Vi fra fremskridtspartiet vil meget gerne tage op til overvejelse, i hvor vidt omfang vi skal give dem stemmeret, og hvornår de skal have den stemmeret. Der kan være en lang række begrundelser for, at de selvfølgelig, hvis de skal være med til at betale nogle af de udgifter, vi har, også skal have en vis indflydelse. Men det er alt sammen noget, vi gerne vil tage op til overvejelse og drøfte.

(Kort bemærkning).

Wilhelm (VS):

Nu hørte vi 3-4 gange, at fremskridtspartiet ikke vil drive hetz, og samtidig hørte vi ordføreren udslynge en række udokumenterede påstande om dokumentfalsk, om, at de vrimler i Christiania, og jeg ved ikke hvad. Jeg vil godt kende bare på et enkelt punkt grundlaget for disse påstande. Ordføreren talte om alle de proformaægteskaber, der bliver indgået. Jeg vil godt spørge: hvad ved ordføreren om det? Vi andre ved det ikke. Retsudvalget spurgte justitsministeriet i foråret, hvad man egentlig har på den påstand, og fik ikke noget som helst kvantitativt svar. Hvad ligger der bag fremskridtspartiets ordførers beskyldninger, når han taler om alle disse proformaægteskaber, som vi ved de indgår? Lad os bare få testet fremskridtspartiets grundlag på dette enkelte punkt for at se, hvad hold der er i det.

(Kort bemærkning).

Pilgaard Andersen (FP):

Der har været rejst adskillig kritik imod det, og vi har også gennem dagspressen fået at se, at der er indgået nogle af de ægteskaber med det formål at få mulighed for en fornyelse af arbejds- og opholdstilladelsen. Ligeledes har det været fremdraget i TV, har jeg været opmærksom på.

[Pilgaard Andersen]

Så blev Christiania nævnt, og vi ved, at der er en lang række af de mennesker, der har taget ophold i Christiania, som hverken har arbejdstilladelse, opholdstilladelse eller pas. Det har vi efter adskillige debatter om Christiania fået beviser for virkelig er tilfældet. Jeg synes, det er meget vigtigt, at man ser kendsgerningerne i øjnene.

(Kort bemærkning).

Wilhelm (VS):

Lad os bare stadig væk holde os til det ene. Ordføreren sagde: »alle de proformaægteskaber, vi ved bliver indgået«, og når man så spørger, hvad det egentlig er, fremskridtspartiet ved om disse ting, så er det noget snak i nogle aviser, og der har været noget i TV. Jeg har også set TV. Der var en kvinde, der kunne redegøre for, at hun i årevis havde boet sammen med en udlænding, og de havde et barn sammen. Fremmedpolitiet mistænkte dem stadig væk for, at det var proforma, men der var ikke noget som helst proforma i det. Det viser sig, at når ordføreren skal herop og svare, har han intet undtagen almindelige fordomme og snak og løse rygter. Jeg vil godt bede ordføreren én gang til komme og sige: hvad er det, han ved om disse mange proformaægteskaber, han talte om?

Ebba Strange (SF):

Jeg vil godt starte med at takke venstresocialisterne, fordi de har rejst denne debat i dag, og fordi den er blevet suppleret med det fyldige bilagsmateriale, som er blevet delt ud på forhånd.

Jeg vil også godt takke statsministeren for hans tale. Jeg synes, der var mange gode ting i statsministerens tale, han kom ind på mange områder, og det, der så bliver opgaven fremefter, er at se, hvor meget konkret lovgivningsmæssigt eller bekendtgørelsesmæssigt der kommer ud af denne debat og af de intentioner, der ligger omkring hele det store problem, som indvandrerne i Danmark er.

Indvandrerne er jo mange ting. Jeg mener, at indvandrerne er de mennesker, der rejser til Danmark, og som ønsker at bosætte sig her, ønsker at arbejde og opholde sig her.

Mit indlæg i dag vil hovedsagelig dreje sig om de indvandrere, vi får fra de kulturer, der er meget anderledes end vores, og det vil sige, at det i mindre grad vil dreje sig om ind-

vandrere fra de andre nordiske lande eller fra de andre EF-lande, både fordi de to grupper har væsentlig bedre retsbeskyttelse end indvandrerne fra lande med andre kulturer end vores, og fordi de problemer, disse indvandrergrupper skaber i den danske befolkning, er større end dem, som indvandrerne fra de nordiske lande og EF-landene skaber.

Snakker man med indvandrerne selv, får man ofte indtryk af, at der er temmelig meget utryghed forbundet med at være indvandrer i Danmark, en utryghed, der givet er blevet større, efter at der er blevet den store arbejdsløshed i Danmark. Og det er jo ikke så mærkeligt, fordi vi ved – og det var statsministeren også inde på i sit svar – at indvandrerne er mere udsat for at blive arbejdsløse end de danske arbejdere. I kølvandet på denne arbejdsløshed har vi så også set en stigning i antallet af udviste udlændinge. Ganske vist er langt den største del af de udviste udlændinge ikke mennesker med fast tilknytning til Danmark, men mennesker, der er her på besøg. Men alligevel har vi jo i årenes løb været ude for en række udvisningssager også over for mennesker, der havde fast tilknytning til Danmark, og det er klart, at når det breder sig i indvandrerkrederne, så skaber det en generel utryghed, for hvornår rammer det os selv næste gang, hvor meget skal der egentlig til?

Jeg blev heller ikke meget klogere af den sidste ordveksling mellem hr. Pilgaard Andersen og hr. Wilhelm med hensyn til, hvad hr. Pilgaard Andersen egentlig mener med proformaægteskaber, men jeg ved, at der blandt udlændinge, ligesom blandt danskere, er mennesker, der lever sammen uden at være gift med hinanden, og for de fædre, der lever i et sådant forhold, er utrygheden meget stor, fordi de har ikke nogen krav i forhold til deres børn, de har ingen forældreret i forhold til deres børn, og derfor vil det sige, at de lettere risikerer at blive udvist, enten hvis de aldrig har været gift, eller hvis de er skilt, end fædre, der lever i ægteskab med moderen. Vi ser det også på den behandling, udlændingene får i fængslerne. Med begrundelse i, at det kunne jo være, de flygtede ud af landet, eller med begrundelse i, at de nok ikke har den samme nære tilknytning til et hjem i Danmark, sker det meget sjældnere, at

[Ebba Strange]

udlændinge får udgangstilladelse fra fængslerne, end det sker for danskere. Det sker også oftere, at udlændinge bliver varetægtsfængslet end danskere med den samme begrundelse, nemlig risikoen for at de skal stikke af til udlandet.

Det er klart, at usikkerhed omkring ens rettigheder giver generel utryghed. Derudover oplever mange udenlandske arbejdere i Danmark, at de bliver diskrimineret. Det er blevet nævnt flere gange her i debatten i dag, at de udenlandske arbejdere gennemgående får det hårdeste, det dårligst betalte og det mest belastende arbejde, at de har en højere ledighed end danske arbejdere, og at de har sværere ved at modtage den arbejdsmarkedsuddannelse, tillidsmandsuddannelse og den slags ting, som bliver oprettet på arbejdsmarkedet.

For børnene er situationen også vanskelig. De er tyrkere, pakistanere eller jugoslaver derhjemme. I skolen skal de helst være danskere, og på gaden er de sådan lidt smådiskriminerede, halvt tyrkere og halvt danskere. Ud over den skolegang, som de danske myndigheder tilrettelægger, går mange af dem i rent tyrkisk skole.

Kvinderne er i en ganske særlig situation, fordi deres kulturmønster indicerer, at de i meget ringere grad end danske kvinder er vant til og end deres mænd har mulighed for at deltage i det offentlige liv uden for hjemmet.

Gennemgående bor indvandrerne dårligere end danskerne, de går dårligere klædt, de spiser dårligere, og de har mere traditionelle fattigdomssygdomme, end danskerne har.

Danskernes informationsniveau omkring de reelle forhold om de udenlandske arbejdere er ikke stort. Det har vi også set i debatten i dag, senest ved hr. Pilgaard Andersens indlæg. Hvis det er dér, danskerne skal få deres information fra, er det klart, at den bliver ringe. Og når informationsniveauet er ringe, så bliver vi almindelige danskere lette ofre for en billig racistisk propaganda om, at udlændingene udnytter os, at de er mere forbryderiske end vi andre, og dette danner naturlig baggrund for en diskriminerende holdning.

Mange udlændinge oplever også noget, de selv synes er en ydmygende holdning hos tilsynet med udlændinge. De oplever det tit dér, hvor de bor, de oplever det ofte på ar-

bejdspladserne og på uddannelsesstederne, så på den baggrund kan man såmænd undre sig over, at de stort set er så veltilpassede i det danske samfund, som de er.

Lad os slå det fast, som det også er gjort tidligere her i debatten, at skylden for, at vi har fået et indvandrerproblem i Danmark, er danskernes egen og ikke mindst de danske arbejdsgiveres. Da de manglede arbejdskraft i 1960'erne, sendte de bud efter en arbejdskraft, der var billig og villig, og som var parat til at udføre det arbejde, det var svært at få organiserede danske arbejdere til at udføre til den dårlige løn, man ville give for det. De kom i første omgang alene, så de belastede ikke vores social-, sundheds- og uddannelsessystem. De var ikke vant til at organisere sig og aktionere, så de var fredelige – man kunne få dem til hvad som helst. De kunne staves af vejen i boliger, der ikke kunne udlejes til andre, for de stillede ikke store krav. De var tværtimod interesseret i at få så meget af deres løn tilovers som muligt, så de kunne sende penge hjem til deres familier i udlandet. Men regnskabet gik ikke op. Selv om det var deres mål at vende hjem, når de havde penge nok, er Danmark ikke noget let land at samle kapital i, når man er ansat på mindstelønnen. Det er heller ikke nemt at forlade et land igen, når forholdene i ens hjemland ikke er blevet bedre og forholdene trods alt er bedre dér, hvor man nu er. Derfor er der siden 1970 i stor udstrækning kommet familier til landet, familier til de arbejdere som kom i 1960'erne.

Og så fik vi i Danmark et immigrationsproblem, som vi ikke var forberedt på. Vi har ganske vist en lang række bekendtgørelser om udlændinges stilling i Danmark, men nogen egentlig formuleret indvandrerpolitik er aldrig blevet lavet.

I 1973 var der en debat her i folketinget på baggrund af et beslutningsforslag fra SF. Det var ikke en forespørgselsdebat – det er en oplysning til hr. Wilhjelm. Hovedindholdet i dette forslag var et ønske om at ligestille herboende udlændinge med danskere.

Intentionerne i det daværende forslag var for så vidt gode nok ud fra den tids forudsætninger. Men når vi ser på hele situationen i 1979, så mener jeg alligevel, at vi skal tage et andet udgangspunkt, for det er stadig væk SF's mål, at der skal være en egentlig ligestilling mellem fastboende udlændinge og dan-

[Ebba Strange]

skere. Spørgsmålet er, hvordan man skaber denne ligestilling, og det gør man efter vores mening ikke ved ligebehandling. Her er vi altså inde på en sprogbrug og nogle ords brug, som også har været fremme her i debatten, og som vi måske kan vende tilbage til i anden omgang.

Vi mener, at de to grupper, danskerne og udlændingene, har væsensforskellige forudsætninger, og derfor skal de behandles forskelligt, hvis de skal have ligestilling. Vi må se i øjnene, at hvis de grupper, der har slået sig ned i Danmark, skal trives her, så skal de have mulighed for at udvikle deres egen kultur, samtidig med at de modtager de samme tilbud som den danske befolkning i øvrigt. Det er klart, at det giver nogle konsekvenser, og jeg skal nævne nogle af de konsekvenser, det efter SFs mening får.

For det første at børn må kunne navngives med navne, der hører deres forældres kultur til, og ikke kun med kristne, nordiske navne. Børn må have ret til modersmålsundervisning. Der er blevet talt en del om undervisning, og jeg mener, det er vigtigt, at man i undervisningsministeriet ser på de seneste undersøgelser af disse ting. Der er noget, der tyder på, at man skal vente med at give fremmedsproglig undervisning, det vil i dette tilfælde sige danskundervisning, indtil omkring 10 års alderen, hvor der er oparbejdet et begrebsapparat på modersmålet, som gør det muligt, ikke at blive dobbelt halvsproget, som det er blevet kaldt i debatten, men at blive faktisk tosproget.

Derudover må der være tilbud om danskundervisning i arbejdstiden for alle udlændinge, for de er ikke vant til at gå hjemmefra om aftenen, og derfor er det ikke sikkert, at de kommer til den frivillige undervisning, der tilbydes.

Der bør ydes bedre støtte til kulturelle arrangementer for børn fra andre kulturer, til indvandrerorganisationerne, til deres tidsskrifter og til informationsmateriale over et helt bredt spektrum. Vi kunne læse i Politiken i går, hvordan informationen omkring svangerskab og fødsel var for dårlig over for indvandrerkonerne.

Tolkeproblemet må løses i alle de forbindelser, hvor indvandrerne har brug for det.

Og så mener vi altså fra SFs side – det er nok noget af det, vi kommer til at drøfte – at der bør oprettes selvstændige informations-

kontorer, der også tager sig af opholds- og arbejdsproblemer for fastboende udlændinge. Den sammenblanding, der sker hos tilsynet med udlændinge, af tilfældige gæsters kriminelle problemer og fastboende menneskers mere menneskelige og sociale problemer opleves af de fastboende som ydmygende, og de ønsker selv at få løsrevet de ting fra hinanden.

I det hele taget mener vi, at næste gang der skal nedsættes et eller andet udvalg, fuldstændig ligegyldigt hvad det er for et, som skal beskæftige sig med disse problemer, skal udlændingene være repræsenteret.

Vi mener, at mennesker, der har opholds- og arbejdstilladelse i Danmark, skal have ret til samme sociale ydelser som danskere.

Vi mener også, at man bør overveje, om vi er for strenge med vores tildeling af dansk indfødsret, om vi muligvis skulle ændre den almindelige 7 års regel til en 5 års regel.

Og så er der hele spørgsmålet om udvisning. Vi har i SFs folketingsgruppe ikke lagt os fast på nogen løsning af dette problem, men vi må vende os imod de mange udvisninger, der er foregået på et grundlag, som efter vores mening har været for hårdt rent menneskeligt. Begår man kriminalitet her i landet, bliver man jo straffet. Hvis man derudover bliver udvist, er det en ekstra særstraf, og den mener vi man skal være meget varsom med at lægge på andre mennesker.

Vi mener, at udvisning i det hele taget skal bruges med meget stor varsomhed, når mennesker har været her i et års tid eller derover, sådan at man ved, at nu er det mennesker, der vil blive her.

Det er på høje tid, at vi tager hele indvandrerproblemet alvorligt. Det er ikke udlændinge, der misbruger de danske systemer. Tværtimod tyder alt på, at de bruger dem mindre end danskerne. Indvandrerne har været med til at gøre Danmark rigere, og indvandrerne kan betyde en kulturel berigelse af Danmark, men forudsætningen for, at det sker, er, at der gives den danske befolkning en reel information om indvandrerne faktiske forhold, og her kommer både radio, fjernsyn og dagspresse ind i billedet.

Racistiske følelser trives bedst blandt mennesker, der i stedet for reelle oplysninger bliver fyldt med usandheder og myter om folk, der er anderledes.

[Ebba Strange]

Informationen skal heller ikke kun gives ad de officielle kanaler. Alle steder, hvor vi lever, bor og arbejder sammen med udlændinge, er det vigtigt, at vi er med til at udbrede et reelt kendskab til udlændinges faktiske forhold.

Bernhard Baunsgaard (RV):

Jeg vil også gerne begynde med at sige tak for, at VS tog initiativet til denne debat i dag. Det var på tide, at den kom. Havde VS ikke taget initiativet, så regner jeg med, at andre havde været nødt til at tage det, og jeg kan kun sige, at det undrer mig, at regeringen ikke selv har taget initiativet til den.

Debatten er nyttig og nødvendig, og vi skal bruge den til to ting. Vi skal bruge den til at ramme en pæl igennem nogle af de mange rygter, som regel helt uden hold i virkeligheden, som verserer omkring indvandrerne. Man har jo allerede taget et af dem ved vingebeinet heroppe. Hvis jeg ikke helt misforstod, hvad der blev sagt, så blev der også talt om, at vi havde indvandrere med falske pas. Jeg kunne godt lide at få bare ét eksempel på det. At der er nogle, der forsøger at komme ind på falsk pas, som bliver stoppet, er jo noget ganske andet.

Men jeg forstår på den måde, debatten er tilrettelagt på fra VS' side, at vi nu får en gennemgang af mange af de rygter, der går om, hvordan indvandrerne er, så jeg regner med, at vi derigennem får en god belysning af denne side af debatten.

Det andet, vi skal drøfte, er den politik, vi skal føre over for indvandrerne. Der vil jeg gerne nævne – det har ikke været meget fremme, men det er dog en del af indvandrerne – hele den danske flygtningepolitik. Jeg skal ikke bruge så lang tid på det, men kun konstatere, at det kneb ganske overordentlig stærkt med at få fællesregeringen af venstre og socialdemokrater til at føre en rimelig politik på dette område. Man brugte alle muligheder for at forhindre folketinget i at vedtage en folketingsbeslutning om, at vi skulle sætte antallet af bådflugtninge, der blev modtaget her i landet, op. Man gik så langt som til at nægte at afgive betænkning i sagen. Nu lader det til, at man omsider har forstået, at ligesom man tidligere havde en forpligtelse til at hjælpe mod forfølgelserne sydpå, så har vor generation en forpligtelse

til at hjælpe mod forfølgelserne i Sydøstasien.

Derefter er der den anden side af det, den politik, der gælder de indvandrere, som kaldes gæstearbejdere. Jeg vil gerne her fastslå, for at der ikke skal være nogen diskussion om det, at ikke én af disse gæstearbejdere har trængt sig uberettiget over grænsen. Hver eneste af dem har bedt om og har fået tilladelse til at være her. Jeg tror, det er nødvendigt, at vi understreger dette som en indledning til denne debat. Det kunne jo være, at en og anden så anlagde en noget anden holdning til gæstearbejderne og den behandling, de skal have her i landet.

Det har været nævnt, og jeg vil gerne understrege det, at der allerede i 1970 skete en alvorlig opbremsning i muligheden for at blive gæstearbejder i Danmark, og i 1973 blev det praktisk taget vandtæt. Jeg tror, at man lige skal holde fast ved disse tal, 1970 og 1973. Vi befinder os nu i år 1979. Det vil sige, at de mennesker, vi taler om, er mennesker, der har været her i en årrække. Som statsministeren nævnte det, så er der kun tale om, at vi har lukket op for visse nære slægtninge, koner i høj grad og børn. Vi har ikke en rimelig politik på området.

Jeg vil gerne have lov til at nævne et citat, der har forbindelse med det første årstal, jeg nævnte, 1970. Jeg synes, der i dette citat blev sagt noget ganske overordentlig væsentligt:

»Arbejdsgiver, arbejder og samfund har indtil nu ikke fuldt gjort sig klart, hvilke problemer den store indvandring af fremmed arbejdskraft indeholder for os alle. Der er derfor ingen bevidst fremmedpolitik her i landet. Det giver uro og ængstelse på arbejdspladserne, hvor man frygter, at tilstedeværelsen af for mange fremmedarbejdere medfører underbetaling, tryk på den sociale standard, og at tendensen til arbejdsløshed kan blive forstærket. For alle bliver det også mere og mere klart, at fremmedarbejderne ikke får den behandling, de som mennesker kan gøre krav på.«

Jeg har gerne villet tage dette frem, for det er forordet til en lille pjece, der hedder »Samme vilkår«, og som blev udgivet af Dansk Arbejdsmands- og Specialarbejder Forbund i 1970. Den mand, der skrev forordet, der krævede en bevidst fremmedarbejderpolitik, og at fremmedarbejderne skulle have den behandling, de som mennesker kan

[Bernhard Baunsgaard]

gøre krav på, er vor nuværende statsminister. Jeg er enig med ham. Jeg synes, det var godt sagt. Jeg ville bare ønske, at de socialdemokratiske ministerier, der har været siden 1970 – de har jo praktisk talt alle været socialdemokratiske ministerier, hvoraf nogle har været ledet af Anker Jørgensen – havde levet op til dette, for så havde vi ikke behøvet at føre denne diskussion i dag.

Jeg vil gerne understrege min påstand om, at dette, at de skal have den behandling, de som mennesker har krav på, ikke er tilfældet på et så alvorligt område som retstilstanden. Jeg minder her om, at folketingets ombudsmand i 1976 – for tre år siden – gjorde opmærksom på det. Ombudsmanden gjorde opmærksom på, at der end ikke fandtes et så elementært led i en normal retstilstand, som at man gjorde det klart for gæstearbejderen eller en anden udlænding, der blev anklaget, og som stod til udvisning, hvad det var, han blev anklaget for, så han havde muligheden for at komme med indsigelser mod anklagen. Jeg understreger, at det er folketingets ombudsmand, der gør regeringen opmærksom på det. Det er ingen påstand fra en eller anden, der kan tillægges et eller andet lavt motiv. Det er den mand, vi har bedt om at følge administrationen, der siger dette til os.

Og tre år efter, kan jeg forstå, har vi omsider modtaget en betænkning, der skal behandle disse forhold, retstilstanden. Men hvad var det? Jeg hørte også noget om, at det var foreløbig nye administrative regler med hensyn til udvisning. Der bliver jeg så nødt til at citere ombudsmanden og sige:

»Det må være min opfattelse, at det i hvert fald, hvis der ikke meget hurtigt gennemføres en ny lovgivning, der indeholder en mere detaljeret vejledning for afgørelsen af de pågældende sager – udvisning – er ønskeligt, at der formuleres administrative retningslinjer.«

Det, man i dag så vil rose sig af, er, at man tre år senere er nået til at tale om administrative retningslinjer, der er bedre. Og det var det, ombudsmanden i 1976 sagde hastede. Jeg tror, han et sted brugte så stærke ord som: »dette kan ikke være rimeligt for en stat, der vil kalde sig en retsstat«.

Jeg vil gerne understrege, for at der ikke skal være nogen tvivl om det, at nu, 3 år senere, må vi være nået så langt, at det, vi får, er et forslag til en ny lov, der ganske klart

siger, at udlændinge, der har opholdt sig med arbejdstilladelse i Danmark, kan man ikke bare smide ud, som om det var en eller anden brugt ting. De må have erhvervet den menneskeret, det er, at de ikke udvises af Danmark uden at have været for en domstol.

Jeg vil også gøre opmærksom på, at da vi i 1972 kom i EF, gjorde EF os opmærksom på, at dansk fremmedlovgivning var så brøstfældig, at det måtte være en betingelse for de øvrige EF-lande, at man gjorde fremmedlovgivningen med hensyn til udvisning bedre. Der måtte i hvert fald være en appelinstans.

Hvad kan vi så konstatere om dette i 1979? Justitsministeriets egen kriminalpolitiske forskningsgruppe kan kort og godt om dette konstatere, at den danske regering administrerer lovstridigt. Det er for ringe, at vi må konstatere det.

Vi står her i eftermiddag og diskuterer et problem, og der er nogle, der kunne tro, at det er et problem, det ville være ganske overordentlig svært for os at klare. Derfor tror jeg, at det vil være nødvendigt at gøre opmærksom på, hvordan forholdene er andre steder. Andre lande i Europa, Schweiz f. eks., har 30 pct. af arbejdskraften som gæstearbejdere. Frankrig har 10 pct., Sverige har 7 pct., og Danmark har under 2 pct. Det er ikke noget enormt stort problem. Vi burde kunne tage os sammen til at ordne det hurtigt. Det drejer sig i Danmark om, at der i alt er 100.000 mennesker, der er fast bosatte her, og som ikke har dansk statsborgerskab. Af disse er knap 1/4 fra de andre nordiske lande, knap 1/4 fra EF-landene, og dem er der andre regler for end for de sidste ca. 50.000, de egentlige gæstearbejdere.

Hvordan behandler vi nu dem? Behandler vi dem på den måde, som vi gerne ville behandles, hvis vi var i deres situation og det var os, der var i et andet land uden at være statsborgere? Jeg må desværre konstatere, at det gør vi ikke. Jeg har gennemgået retsomsrådet, jeg kan anbefale, at man læser en bog, som netop er kommet, af socialministeriets konsulent på området, Karen Andersen. Den hedder »Gæstearbejder, udlænding, indvandrer, dansker«. De følgende bemærkninger bygger på denne bog.

Vi må konstatere, at vi giver for ringe tilbud til de mennesker, vi selv har indbudt her, og hvor vi dengang, da vi indbød dem,

[Bernhard Baunsgaard]

omhyggeligt regnede ud, hvor meget vi kunne tjene pr. år pr. gæstearbejder.

Vi giver dem for ringe tilbud, når det gælder om at lære det danske sprog, skønt vi samtidig har sat som betingelse for, at de kan blive danske statsborgere, at de lærer det danske sprog. Vi giver dem tilbud om 180 timers undervisning om året, og her står vi i fuldt alvor og diskuterer, om folkeskolen gennem 8-9 år kan lære vore unge en tilstrækkelig beherskelse af dansk. De andre skal klare det på 180 timer.

Vi tager for ringe hensyn til deres kultur. Det gælder ikke mindst, når vi stiller krav om, at før en familie kan få dansk statsborgerskab, så skal den ikke alene for mandens vedkommende, men også for konens vedkommende beherske dansk i et rimeligt omfang.

Vi forsøger ikke at spørge, hvordan vi skal forme tilbuddet, sådan at vi også får kvinderne til at tage imod det. Vi forsøger ikke at sætte os ind i, at der gælder helt andre betragtninger vedrørende forholdet mellem mand og kvinde hos adskillige af disse gæstearbejdere. Ville det dog ikke være en rimelig ting, om vi spurgte: hvordan skal vi forme tilbuddet, og hvordan skal vi komme i kontakt med disse kvinder, der har lært hele deres liv, at deres opgave er at blive hjemme i familien? Men end ikke den ulempe gør vi os i tilstrækkeligt omfang.

Har man tænkt på, at noget af det, vi som danskere lægger mest vægt på for de folk, der indvandrede til Amerika fra Danmark, er, at Amerika giver disse mennesker mulighed for at bevare deres danske sprog, at bevare deres danske kultur? Og hvordan er forholdet så, når vi spørger, hvad vi gør ved dem, der kommer her efter indbydelse fra os, fordi vi kunne tjene på dem? Hvad gør vi, når de beder om støtte til deres kulturelle institutioner? Det er beskæmmende at måtte stå heroppe og sige, at det, de kan indkassere, er det ene afslag efter det andet. Kun i ganske få tilfælde er der givet tilskud til dem.

Nu sidst er regeringen gået til angreb på den skattelovgivning, vi har. Jeg kan ikke rigtig finde ud af – og tilsyneladende er der ingen, der i dag kan give besked om det – hvad man egentlig påtænker. Det er forsørgelseskontrakterne. Der var jo to forskellige oplysninger, dels fra socialdemokratiets ordfører, dels fra statsministeren, ingen af dem

så klare, at det er nemt at finde ud af det. Har man sat sig ind i, at forsørgelseskontrakter for mange af disse indvandrere er en af de ting, som et ordentligt menneske altid gennemfører? Jeg synes, at vi er nødt til at tænke på det. Vi er også nødt til at spørge: er det sådan, at disse gæstearbejdere, som er fuldt skattepligtige her, og som ikke har fået rettigheder i stort omfang, har et højere fradrag i deres indkomst end danskerne i gennemsnit? Hvis man vovede at stille det spørgsmål, ville man få at vide, at det har de ikke. Jeg synes, man skal være overordentlig forsigtig. Man skal forstå, at det er et led i selve kulturen for mange af disse mennesker.

Jeg håber, at regeringen vil forstå, at det krav, vi må stille fra radikal side til dette indgreb i skattelovene som på andre områder, er ligestilling. Vi må kræve, at de behandles som de medmennesker, de er, også på dette område.

Mimi Jakobsen (CD):

Jeg står i den måske for CD lidt mærkværdige og usædvanlige situation, og også jeg gerne vil takke VS for at give os denne anledning til at få drøftet nogle af disse meget væsentlige problemer. Jeg synes også, at det bilagsmateriale, VS har udsendt til os i forbindelse med debatten, er en meget væsentlig oversigt over, hvilke problemer der har været fremme i de debatter, som jo har kørt i flere år. Det betyder naturligvis ikke, at jeg er enig med VS i konklusionerne eller i hele fremstillingen, men i hvert fald er det en glimrende oversigt.

Jeg er nok betydelig mere enig med statsministeren, som jeg vil takke for en særdeles sober redegørelse, som jeg faktisk kan tilslutte mig ord til andet. Jeg synes, det var en meget afbalanceret og fin fremstilling af problemerne, og jeg glæder mig også over, at statsministeren bebuder forskellige aktiviteter på dette noget forsømte område.

Med hensyn til betænkningen, som jeg fik udleveret, da jeg sad ved ordførerbordet, og som jeg naturligvis burde have skimmet – jeg er ikke nået længere end til »Udvalgets nedsettelse og hidtidige arbejde« på side 5 – glæder jeg mig til, at vi kan drøfte den videre. Jeg forudser, som andre har gjort, at debatten ikke er afsluttet i dag, det kan alene betænkningens sene fremkomst antyde. Jeg

[Mimi Jakobsen]

skal derfor også holde mig til nogle mere generelle synspunkter, som vi fra CDs side gerne vil fremføre.

For det første har jeg sagt, at jeg synes, det er særdeles glædeligt og også særdeles påkrævet, at man nu prøver at finde frem til varige løsninger. Det er ikke noget, vi får gjort inden for de næste 14 dage eller inden jul, men jeg mener i hvert fald, at der nu må være grundlag for at komme i gang med det. Dette skal ikke mindst ses på baggrund af den meget stærke tradition, der i Danmark har været for at løse raceproblemer i alle mulige andre lande. Der har det jo ikke skortet på gode råd eller vejledninger, og alle har været klar over, hvordan man i USA og andre lande skulle klare det, så det er dog egentlig forunderligt, at man ikke er nået længere.

Det er også forunderligt, at man ikke er nået længere i den tid, vi lever i, i betragtning af den interesse, man har vist, og den information, man har med hensyn til forholdene i de lande, som vore gæstearbejdere kommer fra. Der er masser af TV-udsendelser af informativ karakter om netop forholdene i disse lande, som skulle gøre, at man bedre forstod vore gæstearbejders kulturelle og sociale bagland.

Det er også forunderligt, at man ikke er nået længere i denne debat, i betragtning af den rejselyst, man har, og de rejser, som den danske befolkning i de allerbredeste lag er i stand til foretage. At man ikke i højere grad har kunnet overføre nogle af disse erfaringer fra rejselivet til en opfattelse af gæstearbejderproblematikken, når man når hjem fra ferien, er jo også forunderligt.

Må jeg sige, at vi fra CDs side vil afvise enhver tendens i retning af at sende gæstearbejdere hjem, enhver tendens til, at man, som hr. Pilgaard Andersen sagde, skal betragte gæstearbejdere som en arbejdskraft, vi har købt, og som man bare sender hjem, når konjunkturerne ændrer sig. Det er bestemt ikke CDs politik.

Gæstearbejderne kom, da vi bad om det. De har i usædvanlig grad stræbsomt og ihærdigt påtaget sig nogle job, som mere forkælede danskere ikke brød sig om. Det er jo sandheden. De har arbejdet i flerholdsskift, de har arbejdet med en lang række funktioner, som danskerne efterhånden følte at de ikke havde lyst til at påtage sig, og det skal

gæstearbejderne i hvert fald ikke have utak for. Enhver tanke om og enhver opfordring til bare at sende disse mennesker hjem, eventuelt med en økonomisk kompensation på 5.000 kr. i baglommen, er aldeles uanstændig.

Jeg betragter også sammenligningen med danskere, der har arbejdet i udlandet, som fuldstændig irrelevant. En dansker, der arbejder i udlandet på kontrakt, har en helt anden uddannelsesmæssig baggrund, en helt anden social placering og et helt andet samfund at vende hjem til end de gæstearbejdere, vi i Danmark har beskæftiget. Dette være også sagt til hr. Hagen Hagensen, som mener, at danske statsborgere i udlandet jo også har måttet arbejde sig frem til en position. Det er fuldstændig rigtigt, men de har sandelig også haft et andet udgangspunkt. Ganske uanset hvad man i øvrigt kan mene om det danske uddannelsessystem, så er der vist ingen sammenligning.

Naturligvis er en af farerne i hele dette problem, at man bruger en udvisningspolitik som kompensation for en manglende indvandrerpolitik. Det har været sagt tit, og det er kun blevet bekræftet, så vidt jeg kan se, i den betænkning, som jeg vel at mærke ikke har fået læst endnu. Siden indvandrerstoppet i 1973 har der stort set kun været mulighed for familiesammenføringer, og det mener vi naturligvis fortsat bør finde sted, det er fortsat rimeligt. De gæstearbejdere, der nu er her – det har flere været inde på – har i den grad et tilhørsforhold til Danmark, at man naturligvis må fortsætte denne kurs.

Med hensyn til stoppet for yderligere gæstearbejdere mener jeg nok, at det må siges at være rimeligt. Indtil vi har fundet en rimelig politik, indtil vi har fundet rimelige muligheder for at assimilere disse gæstearbejdere i det danske samfund i den grad, de selv ønsker det, mener jeg nok, det må være rimeligt, at man opretholder dette stop. Ellers har jeg ikke nogen ønsker om, at det skal fortsætte i al evighed.

Så vil jeg naturligvis undtage flygtningene, som jo ifølge FN-konventionen skal behandles endnu bedre end landets egne borgere, og det bør man nok mærke sig. Jeg forstår såmænd godt, at danske borgere kan føle sig forbigået, føle sig lidt snydt, hvis de i en masse år har været skrevet op til en lejlighed uden at kunne få den, og så kommer der

[Mimi Jakobsen]

nogle flygtninge ind, der naturligvis får lejligheden forud for dem. Jeg understreger, at det er en konvention, vi har tiltrådt, og jeg finder den helt rimelig i betragtning af, at disse mennesker så at sige er blevet revet op med rode.

Med hensyn til udvisningerne er det CDs principielle standpunkt, selv om det er noget generelt, at der ikke bør udvises for mindre forseelser eller forhold end overtrædelse af straffeloven, og selv i disse tilfælde bør der være plads for et skøn, som bl. a. bør tage hensyn til, hvor lang tid pågældende har været her, hvilke familieforhold og relationer der eksisterer, hvilken grad af assimilering, f. eks. den sproglige, vedkommende har været underkastet.

Nu ser jeg i betænkningen, at det foreslås, at udvisningsmulighederne begrænses, så fremt udlændinge lovligt har opholdt sig her i mere end 2 år, og at der sker en yderligere begrænsning, når vedkommende har opholdt sig her i mere end 5 år. Det synes jeg umiddelbart lyder rimeligt. Nu er det altså et tilfældigt citat, jeg har kunnet plukke ud af betænkningen på side 10, som jeg har citeret, men det er i hvert fald noget, som vi meget gerne vil se på.

Så vil jeg forsøge at plukke nogle enkelte af de problemer ud, som er nævnt i det meget fyldige bilagsmateriale; det kan naturligvis kun blive sporadisk.

VS gør en del ud af spørgsmålet om daginstitutioner. Jeg betragter naturligvis daginstitutioner som en udmærket foranstaltning. Det er også givet, at daginstitutioner for gæstearbejdere må være det samme tilbud, som det er for danskere, men man kan naturligvis ikke undgå at ryge ind i nogle konfrontationer med et traditionelt familiemønster, som eksisterer hos gæstearbejderne, og som man jo nok skal være noget varsom med at pille ved. Noget andet gør sig gældende, når børnene kommer i den undervisningspligtige alder, for der er ikke nogen tvivl om, at man er underkastet undervisningspligten.

Jeg har heller ingen løsning på de sprogproblemer, som af næsten alle er blevet fremhævet som nogle af de mest væsentlige, spørgsmålet om dobbelthalvsprogetheden. Jeg ved, at der er flere kommuner, der er i gang med forskellige forsøg på dette område, og jeg regner da også med, at det bliver et

problem, vi i allerhøjeste grad kommer til at beskæftige os med i uddannelsesudvalget.

Der er noget, der tyder på, at man skal vente disse danskundervisningen, til man har fået skabt disse sproglige begreber hos barnet, altså til ca. 10 års alderen. Problemet er på den anden side, at disse elever også bør kunne følge med, således at de rent fagligt får en uddannelse, der gør, at de kan vælge mellem at få en bedre og højere uddannelse her i landet for så enten at gøre tjeneste her i landet og eventuelt at vende tilbage til deres eget land og gøre en indsats i genrejsningen i det land, hvor de nu kommer fra. Vi har bl. a. i min egen kommune, kan jeg sige, set adskillige eksempler på, at disse indfødte lærere, der har undervist børnene på deres eget sprog, har haft et meget positivt virke som kontaktpersoner mellem officielle myndigheder og familien, og det er i allerhøjeste grad påkrævet.

Så har jeg også bemærket, at venstresocialisterne i deres bilagsmateriale har forsøgt at drage den såkaldte mexikanersag ind i denne debat. Det mener jeg overhovedet ikke er relevant. Denne mexikanersag blev afgjort i regeringens interne sikkerhedsudvalg, og det er ikke noget, der hører hjemme i denne forbindelse. I øvrigt synes jeg, når man nu har refereret til ombudsmanden adskillige gange, at man måske også burde have trukket ombudsmanden ind i forbindelse med denne sag, da man nu lægger så meget vægt på den, hvor ombudsmanden jo som bekendt kunne tilslutte sig den beslutning, der blev truffet.

Med hensyn til narkotikahandelen må jeg sige, at jeg naturligvis fuldt ud deler hr. Hagen Hagensens syn på narkotikahandelen. Jeg betragter det også som en af de mest afskyelige forbrydelser, der findes. Omvendt må jeg altså sige, at jeg ikke på nogen måde kan være enig i, at personer, der har opnået dansk statsborgerskab, skal kunne fratages dette igen på grund af en dom for narkotikahandel. Vi kan ikke operere med første og anden rangs statsborgere. Har man statsborgerskab, så har man statsborgerskab.

Hr. Ole Espersen kom ind på spørgsmålet om de kommuner, som i særlig grad er blevet ramt af eller i hvert fald har fået specielt store problemer i forbindelse med gæstearbejderne. Jeg er meget glad for hr. Ole Espersens konklusion om, at bloktilskudsordningen ikke i tilstrækkeligt omfang tilgodeser

[Mimi Jakobsen]

disse kommuner. Jeg mener ikke alene, at bloktilskudsordningen er utilstrækkelig på dette område. Jeg tror, vi i det hele taget kommer til at tage det op, men det er jo ikke lige det, der er genstand for debatten i dag.

Endvidere er jeg ganske enig med hr. Ole Espersen i, at Danmarks Radio har en betydelig forpligtelse over for gæstearbejderne, og jeg tror også roligt, jeg kan tilsige centrum-demokraternes støtte i radiatoradet til dette.

Der er et noget diskutabelt ordsprog, der hedder: skik følge eller land fly. Jeg mener personlig i denne forbindelse, at det kan være særdeles farligt. Det er klart, at gæstearbejderne er underkastet dansk lov, men, og der er et stort men, vi skal sørge for at give dem mulighed for at bevare det særpræg både af kulturel og social art, som de har.

CD mener kort sagt ikke, at det overhovedet kan betragtes som en trussel mod det danske samfund, at vi har et betydeligt antal gæstearbejdere. Nu er det ikke så betydeligt, som det er i andre lande, men det kan jo være, det stiger på et tidspunkt. Vi mener, det er en berigelse for et samfund, at man kan leve med flere kulturer, flere religioner, flere livsformer inden for så relativt beskedne fysiske rammer, som Danmark jo er.

Det er egentlig paradoksalt, at en stor del af mistænkeliggørelsen af de livsformer, som gæstearbejderne har, faktisk kommer fra nogle sider, som normalt og traditionelt går ind for det meget stærke familiemønster, som f. eks. gæstearbejderne har. Det er jo egentlig besynderligt.

Det, det drejer sig om, det er selvfølgelig at finde en balance mellem dels at undgå ghettoer, dels at skabe nogle fysiske muligheder for, at gæstearbejderne kan udfolde sig under deres egne kulturelle former og på deres egne betingelser, og det er naturligvis også en stor opgave for kommunerne. Hr. Bernhard Baunsgaard nævnte i sit indlæg, at et af formålene med denne debat skulle være og burde være at ramme en pæl gennem rygterne, og det er jeg ikke uenig med hr. Bernhard Baunsgaard i. Men jeg er desværre bange for, at en folketingsdebat ikke flytter bjerge eller laver om på verden – så ville det da være første gang i hvert fald. Men det kunne selvfølgelig være, at medierne kunne gøre deres til det. Det tror jeg er nok så væsentligt. Jeg tror stadig væk, at der skal oplys-

ning til, men en folketingsdebat kan næppe leve op til den målsætning.

Inge Krogh (KrF):

Vi må have en indvandrerpolitik her i landet, om nødvendigt også et ministerium for indvandrere. Vi har aldrig rigtig haft nogen indvandrerpolitik, forholdene har udviklet sig lidt tilfældigt. Et ministerium kunne måske samle administrationen og ansvaret for indvandrere og flygtninge og tage problemerne op.

Danmark har altid været et land, man har emigreret fra, i hvert fald har der kun været få indvandrere. De er kommet enkeltvis, og i hvert fald har der ikke været indvandrere så forskellige fra os i kultur og sprog som de ca. 50.000, vi i dag har fra den tredje verden. Der trænges til oplysning. Indvandrerne bør oplyses om forholdene i landet, og danskerne bør have oplysninger om indvandrerne. Det vil afværge megen mytedannelse og uvilje mod indvandrerne fra tredjelande.

I Danmark er man meget tilbøjelig til at glemme, at vi selv har haft bud efter disse indvandrere. I 1960'erne kom de af sig selv, men fra 1970 til 1973 var det arbejdsgiverne i Danmark, der havde brug for dem, og efter aftale med organisationerne i deres land kom de hertil. Siden har der været stop for indvandrere, men antallet er vokset, idet indvandrerne har fået deres familie herop, og der er født en del børn her i landet.

Indvandrerne fik det arbejde, der ikke kunne skaffes dansk arbejdskraft til, det vil sige det hårdeste og måske det mest snavsede. Det gælder vel stadig. Indvandrerne arbejder på fabrikker og på hoteller. På det hotel, hvor jeg bor, klarer de i hvert fald deres rengøring, som ikke er noget særlig anset arbejde, ved hjælp af kvinder fra tredjelande.

Det er flere gange nævnt, at sproget er et stort problem. Det kniber for mange af mændene at tale dansk, og endnu mere for kvinderne, der meget ofte isolerer sig. Jeg tror derfor, det er vigtigt, at børnene i den nye generation får en skoleundervisning, der lever op til bekendtgørelsen om folkeskolens undervisning af fremmedsprogede elever, som statsministeren omtalte. De skal have specialundervisning i dansk og også undervisning på børnenes modersmål. Specielt vil jeg pege på, at man bør sikre sig, at pigernes

[Inge Krogh]

undervisningspligt opfyldes. Måske er det sådan, at netop dette kommer til at stride mod indvandrerne kultur og opfattelse af kvinden. Men jeg mener dog, at på dette punkt bør Danmark stille krav. Der er sikkert en intelligensreserve i disse børn, også i pigerne, og det skulle de selv såvel som Danmark vel have gavn af.

Hvordan lærer børnene dansk? Der har været talt meget om, at de burde gå i daginstitution og dér lære sproget, så de var parat til at følge undervisningen i skolen. Undersøgelser har vist, at indvandrerbørn i stedet for to sprog har fået to halve sprog, og det er påvist, at de skal kende deres modersmål først for at kunne få en begrebsdannelse. Dette kendskab til modersmålet må naturligt gives af forældrene, og jeg mener derfor ikke, at man skal drive nogen propaganda for at få børnene i daginstitution. Men der må med regelmæssige mellemrum, måske ugentligt, arrangeres møder med mødre sammen med børnene, så mødre såvel som børn dér kunne lære dansk. Det er meget vigtigt, at pædagoger, der deltager i disse møder, og pædagoger på daginstitutioner og i skoler har viden om børnenes forhold, deres religion og kultur.

I øvrigt undrer jeg mig noget over at læse i den rapport om indvandrerbørnene, som socialstyrelsen har udgivet, at man i en børnehave holdt jul specielt med disse børn. Jeg har i øvrigt også erfaret, at indvandrerne har sendt deres børn på ferielejr med Frelsens Hær. Det virker noget overraskende, men det er åbenbart en integration, der ganske simpelt går sine egne veje, på trods af hvad vi ville tro der var af modsætninger i religiøse forhold.

Der er talt meget om indvandrerne store kriminalitet, specielt på narkoområdet. Jeg ringede til fængslet i Nyborg for at høre noget derom, og dér fik jeg at vide, at de kun har »lufthavnsgænger«, det vil sige mennesker, som bliver grebet i lufthavnen med større mængder narko. De har altså intet med vore indvandrere at gøre, selv om de kommer fra samme lande.

Desværre er der vel nok nogen narkokriminalitet blandt vore indvandrere. Det kan give anledning til store tragedier, fordi det automatisk medfører udvisning, hvilket det måske også bør gøre, men det er tragisk, når indvandrerne har været her igennem længere

tid og familien er med. Det er vel noget, der bør tages op.

Der er her og også i aviser talt meget om de store udgifter, det giver, at indvandrerne har ret til at sende penge ud af landet til forsørgelse af slægtninge, der findes i deres hjemland. Der tales om, at det er meget store summer, der unddrages det danske samfund i skat, og der tales om, at de summer, der sendes til slægtninge, er meget store i forhold til, hvad der svarer til hjemlandets levefod. Det er sandsynligvis overdrevet, men det kan være rimeligt at foretage en vurdering af forholdet, og statsministeren har da også nævnt, at der vil blive foretaget forandringer på dette område.

Hvordan er det så med boligforholdene for vore indvandrere? Der bor en del indvandrere i de gamle kvarterer, specielt i kvarteret bag Hovedbanegården, Istedgade med sidegader, altså i pornokvarteret. De butikker, der ikke er optaget af porno, er i mange tilfælde butikker med de specielle fødevarer, som indvandrerne kender fra deres hjemland. Man ser indvandrerne børn færdes i dette pornokvarter, og det kan godt skære én noget i hjertet.

En del er flyttet ud i omegnskommunerne, specielt til Ishøj, i så stort tal, at man har måttet rationere lejlighederne for dem. Indvandrerne har selvfølgelig lagt mærke til, at de ikke får lejligheder tildelt efter tur. Det kunne forklares dem, at forholdet er bedst, hvis mindre end 10 pct. af beboerne i et kvarter er indvandrere. Ellers kan kvartererne få karakter af ghettoer, og så har vi forholdene som f. eks. i USA, hvor der er store kvarterer udelukkende med farvede indbyggere. Det er meget dyrt for de kommuner, der har mange indvandrere, de har store udgifter til undervisning, rådgivning og måske social forsorg, og det ville være rimeligt, at hele landet var med til at bære denne byrde.

Det må siges at være på høje tid, at vi får en indvandrerpolitik og måske et ministerium for indvandrere, så vi virkelig kan tage problemet op både med indvandrere og flygtninge.

Lis Starcke (DR):

I retsforbundet mener vi, at der har været et stort behov for den generaldebat om gæstearbejderproblemet, som denne forespørg-

[Lis Starcke]

sel har givet anledning til. Jeg synes, der er grund til at takke venstresocialisterne, også for det grundige forarbejde, de har gjort, og fordi de i god tid forud for debatten har delagtiggjort ordførerne i de konklusioner, de er nået til. Det ville være rart, om jeg havde kunnet sige det samme om den mørkegrønne betænkning om indvandrerlovgivningen.

Der er også grund til at takke en del engagerede journalister, der gennem interviewer eller personlige studier har været i stand til at belyse problemerne, både set fra fremmedarbejdernes og det danske samfunds synspunkt. Bl. a. derigennem har offentligheden i uddrag stiftet bekendtskab med en rapport om hele fremmedarbejderproblematikken, som magister Chr. Horst for nylig vandt guldmedalje for ved Københavns universitet.

Han ser ikke problemet alene som Danmarks problem, men som hele Vesteuropas. Og mærkeligt er det jo også, hvor ens tingene har udviklet sig i de forskellige vesteuropæiske lande på dette område. En del af Vesteuropas arbejdsmarkedspolitik kalder Horst det og siger, at Vesteuropa dermed har ansvaret for de 15 mill. mennesker, der er indvandret, og at man for at tage det ansvar op er nødt til at udvikle en samlet officiel fremmedarbejderpolitik til afløsning af de lapperier og de småting, de nødtørftige løsninger, der er lavet de sidste 15 år.

Jeg synes, han har ret, når han siger, at det ikke er nok at skride ind, når samarbejdet går skævt, eller når nogle gør sig negativt bemærket, men at det danske samfund har ansvaret for en hel del vigtige forhold, bl. a. de sociale og de skole- og uddannelsesmæssige forhold.

Når fremmedarbejderne har været her længe og har lagt en stor del af deres produktionsliv her, så har vi ikke lov til længere at betragte dem som turister. De skal have sikkerhed i samfundet, og fra et etisk synspunkt er vi nødt til at vurdere deres samlede situation som familie og som mennesker, som har bosat sig her, og som vi var særdeles glade for at få til landet, da vi manglede arbejdskraft i 1960'erne.

Jeg bruger udtrykket »fremmedarbejdere«. Jeg ved godt, at man har sagt, at det lyder diskriminerende, og at man skulle sige »gæstearbejdere«. Det synes jeg da næsten er mere diskriminerende, så er det, som om de kun skal være her kort tid, og så kan de bare

rejse tilbage igen. »Indvandrere« kunne vi måske også kalde dem, men det er jo det, som man tit kalder dem, som ikke er kommet specielt for at arbejde, men som bosætter sig, måske fordi de har familie i det pågældende land. Det er altså lidt vanskeligt at finde det rette ord, men jeg vil bruge udtrykket »fremmedarbejder«, uden at der ligger noget forkert eller noget diskriminerende i det.

Efter retsforbundets mening har fremmedarbejderne krav på en retfærdig, en retsindig behandling, og hvis de nuværende love ikke giver grundlag for det, så er det vor opgave som politikere at lave lovene om eller at komme med ny lovgivning.

Så har jeg her i mit manuskript skrevet, at jeg ville citere statsministeren. Det har statsministeren egentlig gjort selv, men ordene kan såmænd godt gentages, så det vil jeg gøre:

»Regeringen vil foretage en samlet overvejelse af gæstearbejdernes rettigheder og pligter og de problemer af social, arbejdsmæssig og anden art, der er knyttet til situationen som gæstearbejder.«

Den sidste sætning var:

»I overvejelserne indgår muligheden for at give gæstearbejdere med længere tids ophold kommunal stemmeret.«

Dette mener vi i retsforbundet vil være rigtigt.

Der skulle jo gerne komme en del ideer og forslag til regeringens samlede overvejelser ud af denne drøftelse hellere end beskyldninger for dette eller hint, som er grebet forkert an.

I en pressemeddelelse fra Indvandrerne Fællesråd den 9. november ser vi en spontan glæde over, at der nu skal ske noget, der kan lette indvandrerne tilværelse her i landet. Man udtrykker i pressemeddelelsen ønsket og håbet om hurtig handling, og at problemerne må kunne blive løst på en fornuftig og konstruktiv måde, ligesom Fællesrådet erklærer sig rede til at komme til regeringen med et samlet forslag. Det tilbud mener jeg regeringen bør tage imod. Mange misforståelser og fejlgreb kunne være undgået, hvis parterne gensidigt havde vidst mere om hinanden.

Det er forståeligt, at forskellige problemer især har tårnet sig op i de kommuner, hvor kontingentet af fremmedarbejdere og frem-

[Lis Starcke]

medarbejderfamilier er særlig stort, f. eks. i Ishøj. Heldigvis har borgmesteren og hans medarbejderstab forstået at slå til lyd for en dansk indvandrerpolitik og at pege på, at visse forhold, f. eks. inden for skolen, ikke blot er en kommunal opgave, men må være en statslig opgave at bekoste.

Jeg synes, at skolenævnformand Kjeld Poulsen, også fra Ishøj, har ret, når han gør op med den integrationspolitik, der er ført over for indvandrerbørnene. Denne har som grundlæggende forudsætning, at indvandrede tyrkere og pakistaneres og andre fremmedarbejders børn ønsker at være danskere, og at deres forældre samtykker. Virkeligheden er nok den, at forældrene ønsker, at deres børn skal forblive tyrker, pakistanere osv., medens de er i Danmark. De er kommet hertil for at få arbejde og midler til at opretholde egen identitet, og det betyder for enhver sproget og religionen og kulturen. For tyrkerne og pakistanerne er danskerne de fremmede, og de er ikke kommet her for at blive sådan, som vi danske er.

Et forslag, som jeg ved at flere lærere og bl.a. en studiegruppe i Ålborg har beskæftiget sig med, betår i, at der indrettes særlige klasser for indvandrede mindretal, der i de første 6 år undervises på deres eget sprog og i dansk som fremmedsprog. Samtidig undervises de i deres lands historie, religion og kultur. Men vi ved, at det koster. Magter vi den udfordring, som en sådan mindretalspolitik er?

Jeg vil gerne vende tilbage til, at det var erhvervslivet, der manglede arbejdskraft i 1960'erne. Hver eneste førstegangsarbejds- og opholdstilladelse blev kun givet, når der forelå ansættelsesbrev fra en dansk arbejdsgiver, og der krævedes arbejdstilladelse for den pågældende udlænding med den begrundelse, at der ikke kunne skaffes dansk arbejdskraft. Det betød for en stor del, at det var arbejde, som den danske arbejder helst var fri for, og det betød, at fremmedarbejderen var nødt til at blive på sin arbejdsplads, selv om han ikke var tilfreds med den. Det betyder nu, at han er den første til at blive arbejdsløs, og dette kommer især til at ramme kvinderne. Yderligere oplever man, at der pludselig stilles krav om sprogkundskaber i dansk for at få understøttelse. Det er en ting, der forfærdede mange af os, men som man dog siden søgte at rette op på.

Siden skulle vi også opleve, at man ville sende en tyrkisk mor hjem, fordi kvadratmetermålet i lejligheden efter regulativerne ikke var stort nok til familien. Tænkte man sig, at miljøet ville blive sundere og bedre, når den arme far pludselig alene skulle klare både arbejde og børnepasning? Også det blev vel rettet. Jeg vil ikke fortænke fremmedarbejderne i at synes, at de er kommet til et underudviklet land.

Man hører også, at fremmedarbejderne er forfærdet over den store frihed i dette land, bl. a. den frihed og manglende eller i al fald meget frie disciplin, der er i skolen. Fremmedarbejderen ønsker ikke at møde den mangel på respekt for forældre og ældre mennesker hos sit barn. Store vanskeligheder kan også opstå ved forskelle i kulturmønster. Fremmedarbejderen ønsker ikke, at hans kone skal have den frihed, danske kvinder har. Sådan er det ikke skik i deres hjemland. Det betyder, at mange af fremmedarbejderkvinderne lever en meget isoleret tilværelse hjemme, bl. a. ikke lærer dansk, intet ved om danske forhold og de muligheder for hjælp af social eller sundhedsmæssig art, som de kunne have adgang til.

Hvordan afhjælpes disse ting? En af vejene tror jeg er større gensidig information. De danske myndigheder og den danske forvaltning bør have større viden om fremmedarbejdernes hjemlige forhold, skikke, religion og kultur, og omvendt må man sørge for bedre oplysning til fremmedarbejderne, både mænd og kvinder, om det danske samfund, om deres rettigheder og pligter.

Man må ønske, at al den megen debat i dagbladene vil bevirke, at kommunerne får interesse for at skabe bedre forhold for fremmedarbejdernes fritidsbeskæftigelse og kulturelle og selskabelige behov ved i al fald at stille lokaler til rådighed. Jeg synes, det er beklageligt, at Fremmedarbejderbladet måtte ophøre. Det eksisterede fra 1971 til april 1977. Man sagde da, at Danmark Radio til dels kunne træde i stedet, men en udsendelse på 55 minutter om ugen, når det er 3 sproggrupper, det drejer sig om, kan man nok se ikke kan erstatte et blad, der udkommer flere gange om året.

Fra retsforbundets side så vi gerne, at man fandt frem til en eller anden vej til gensidige informationer. Den dokumentationscentral, som Mellempfolkeligt Samvirke med støtte fra

[Lis Størcke]

kulturministeriet har oprettet, kan ikke træde i stedet for et blad, men den opfylder nok den mission at være med til at sprede mere oplysning om indvandrernes forhold i Danmark og baggrunden i deres hjemlande og dermed at øge interessen for deres situation. Jeg kan ikke lade være med at tilføje: hvor mange danske borgere er informeret om dokumentationscentralens eksistens? Man siger selv i dokumentationscentralen, at den væsentligste forudsætning for indvandrernes integration er gensidig oplysning indvandrerne og det danske samfund imellem.

Vi har jo længe haft en udlændingelov, men den var ikke specielt møntet på denne kategori af udlændinge, hvorfor arbejdsministeriet udarbejdede en særlig betænkning i 1969, som har dannet grundlag for indvandrernes kulturelle, uddannelsesmæssige, sociale og arbejdsmæssige forhold. Betænkningen efterfulgtes af en slags ekspertlitteratur, men nogen succes blev den ikke. Det er pjecer for myndigheder og institutioner og andre, som har behov for at give oplysninger om det danske samfund, så indvandrerne bedre kan tilpasse sig og undgå konflikter. Men pjecerne er svært tilgængelige, når man ikke helt kan klare sproget, og undertiden tørre og uinteressante, og de virker derfor dårligt som kommunikationsmidler.

Indvandrernes egen følelse af usikkerhed har på mange måder holdt dem tilbage fra at benytte sig af skriftlige udtryksformer, og den manglende organisering har også virket hæmmende. Først i 1976 blev Gæstearbejderens Fællesråd dannet. De nationale foreninger, der har været, har først og fremmest været ramme om fritidsbeskæftigelser, og de har kun i ringe grad benyttet sig af at komme til orde i Fremmedarbejderbladet. Jeg tror, forholdet ville være et andet nu, hvor de har været her så meget længere.

En lang række tillidsbarrierer har skullet overvindes. Angsten for myndighederne har virket bremsende på fremmedarbejdernes ønsker om at træde frem, og endelig har de haft vanskeligt ved at få adgang til informationskanalerne. I de sidste år er der dog jævnlige udgivet bøger og lavet udstillinger, som afspejler indvandrernes situation.

Man kan nok blive enige om, at der er sket ting, der ikke burde være sket, og at der stadig sker ting, som ikke bør ske. Spørgsmålet er, hvordan vi fra politisk side løser pro-

blemerne, nu da vi på baggrund af studier og grundigere information både i skrift og tale ser problemerne klarere end før. Er det muligt at få formuleret en samlet indvandrerpolitik? Hvem skal have hovedansvaret? En koordinerende minister, et statsligt kontor eller – for at få en bred sammensætning – måske et råd? Er det muligt at have en fremmedarbejderrepræsentation med i arbejdet? Hvad kan der gøres for at forbedre kommunikationen mellem indvandrere og myndigheder? Hvad kan der gøres for at skabe større forståelse indvandrerne og den danske befolkning imellem?

Hr. Brixtofte sagde, at en indvandrerpolitik ikke kan gennemføres med penge alene, der skal også en holdningsændring til. Jeg vil sige, at en virkelig indvandrerpolitik ikke kan gennemføres uden penge. Det økonomiske er et stort problem, men jeg mener, at det er noget, vi må løse.

Jeg gentager, at Danmark var tilfreds med at modtage arbejdere udefra, da vi manglede arbejdskraft. Derfor har vi en pligt til at sørge for, at de får mulighed for at få en rimelig tilværelse heroppe. Hvor er ellers det højt udviklede demokrati, vi roser os af og er stolte af?

Kurt Hansen (VS):

På arbejdsmarkedsområdet holdt diskriminationen sit indtog sammen med indvandrerne. Indvandrerne ansættes fortrinsvis i de hårdeste, farligste og dårligst betalte job, og disse grupper rammes betydelig hårdere af arbejdsløsheden, end tilsvarende danske arbejdsgrupper gør. Vi ser også, hvordan indvandrere rammes hyppigere af arbejdsulykker. Hvad agter regeringen konkret at foretage sig over for disse forhold?

Jeg vil også godt spørge regeringen, om det ikke snart var på tide, at der blev sikret en ordentlig og reel oplysning til udlændinge omkring sikkerhedsforhold. Hvis regeringen mener, der bør gøres noget sådant, hvordan kunne man så forestille sig det gjort?

Det er selvfølgelig et spørgsmål, det havde været naturligt at stille til arbejdsministeren, men som ved åbningsdebatten, da vi skulle diskutere de langtidsarbejdsløse, bliver han også væk denne gang.

Jeg vil også godt spørge: hvad er grunden til, at der ikke er iværksat sikkerhedskursus

[Kurt Hansen]

for indvandrere? Agter regeringen at tage et initiativ på dette område?

Et andet konkret område, hvor diskrimineringen springer i øjenene, er forholdet til faglige kursus. Op til 1975 fandtes specielle faglige kursus for indvandrere på specialarbejderskolen i Herlev. Disse kursus blev fjernet med et pennestrøg. Selv om tillidsmandskursus ikke direkte er et lovgivningsanliggende, vil jeg godt høre regeringens holdning til indvandrernes mulighed for at deltage i nogle sådanne kursus.

Vi oplever, at diskrimineringen tager til. Den seneste beslutning om at indføre særlige betingelser for ret til arbejdsløshedsdagpenge er slet og ret et udtryk for en snigende racisme. I sommer fik 9 tyrkiske kvinder, alle organiserede i Kvindeligt Arbejderforbund, frataget deres arbejdsløshedsunderstøttelse med den begrundelse, at de ikke kunne tale dansk. Dette er klart diskriminerende og racistisk. For 5-6 år siden, da dansk erhvervsliv spekulerede i at få en stor import af udenlandsk arbejdskraft, var der ingen, der var i tvivl om, at disse mennesker faktisk stod til rådighed for arbejdsmarkedet. Dette på trods af sproget. Men tiderne ændrer sig. I perioder med arbejdsløshed oplever vi, hvordan kravene strammes.

I sidste folketingssamling blev der foretaget visse ændringer i arbejdsløshedsloven. Der blev indført et begreb som »regulært ledige«. VS påpegede dengang, at denne bestemmelse kunne bruges til at udelukke enkeltpersoner og svagere stillede grupper fra arbejdsmarkedet. Arbejdsministeren benægtede, men læg mærke til, at det er denne bestemmelse, der blev henvist til, da de tyrkiske kvinder fik frataget understøttelsen, og det var alene på grund af meget kraftige protester, det ikke lykkedes for Kvindeligt Arbejderforbund at få nogle arbejdsløse tyrkiske kvinder smidt ud af arbejdsløsheds-kassen. Arbejdsformidlingen og Arbejdsløsheds-kassernes Samvirke bakkede aktivt op om Kvindeligt Arbejderforbund. Arbejdsministeren bakkede passivt op ved ikke at ville forholde sig konkret til problemerne, da de var varmest.

For at bevise tilknytningen til arbejdsmarkedet blev de arbejdsløse tyrkiske kvinder stillet over for et af to krav. De skulle enten tage et danskursus eller skaffe sig selv 5 ugers arbejde. Det sidste er naturligvis fuld-

stændig umuligt i den nuværende arbejdsløshedssituation. Men hvad så med danskundervisningen? Kravet om deltagelse i danskursus mener VS anstændigvis ikke kan kædes sammen med retten til arbejdsløshedsdagpenge. Kravet om danskundervisning er vigtigt, det er indvandrerens eget krav, men sammenblandingen af undervisningskravet og dagpengeretten er et udtryk for racisme og diskrimination – og så handler det selvfølgelig også om at få pyntet på arbejdsløhedstallisterne.

Danskkurserne for arbejdsløse indvandre-re er nu kommet i gang, og de foregår på en helt urimelig og uacceptabel måde. Man har sat sig som målsætning, at man skal nå op på at kunne 1.000 ord, når kurset er slut. Jeg vil godt spørge regeringen: kan vi få nogen garantier for, at regeringen i forbindelse med disse danskursus ikke begynder at indføre noget med, at der skal være prøver ved afslutningen af disse kursus? Det kunne man jo godt forestille sig, og vi ved godt, at så får arbejdsgiverne yderligere sorteringsmuligheder. Indvandrerne frygter nye repressalier fra myndighederne, og det mener jeg der er god grund til at frygte. Lad os derfor få dette svar i dag så præcist som muligt.

Hvis de mennesker, der aldrig, før de blev arbejdsløse, havde hørt om et danskursus, skal stødes ud af arbejdsmarkedet og over på bistandskontoret og derefter sendes hjem til det land, de engang forlod, videreføres regeringens kyniske udstødningspolitik, i forstærket grad endda. Men så er regeringens politik ikke bare kynisk, den er videre diskriminerende og racistisk.

Tyroll (VS):

I forlængelse af hr. Kurt Hansens indlæg skal jeg også omtale, hvad der sker inden for arbejdsløhedsområdet. Den omfattende arbejdsløshed betyder, at arbejdsgiverne vælger og vrager mellem de arbejdsløse. Taberne her bliver først og fremmest de uuddannede, kvinderne og de udenlandske arbejdere.

Vi har ikke det totale overblik over, hvordan arbejdsformidlingen medvirker til at foretage frasorteringen, men vi er klare over, at det sker, og at arbejdsgivernes hetz og socialdemokratiets passivitet over for den eller direkte støtte til den er kraftigt medvirkende til, at sorteringen finder sted. I Nyt fra Ar-

[Tyroll]

bejdsdirektoratet nr. 7, 1979, side 276, bekræfter en erhvervsvejleder, Poul Skovgård Larsen, dette. Han siger:

»I vor stræben efter at »effektivisere formidlingen« fjerner vi os skridt for skridt fra vor egentlige opgave og bliver et kontor til udrensning af ledige med en eller anden skavank. Under den fulde beskæftigelse kunne de mennesker godt klare sig på arbejdsmarkedet. Nu visiterer vi dem over i det sociale system, hvorfra vi får dem igen som betinget arbejdsdygtige.«

Den stræben, der ligger her, kommer også til udtryk på samme side, når en afdelingsleder i arbejdsformidlingen i Tøndergade udtaler sig. Det siges her:

»Der findes tilbud, vi ikke sætter op på tavlen, for at fremmedarbejderne ikke skal tage dem og sige, at det arbejde vil de gerne have. Når arbejdsgiveren siger til os: »Vi vil have en mand, der kan forstå dansk«, så forstår vi så meget dansk, at vi ved, hvad der ligger i det.«

Her meldes altså om en helt klar forskelsbehandling, udelukkende baseret på arbejdsgivernes interesse i at vælge og vrage. Det er en praksis, som vi gerne vil have nærmere belyst af arbejdsministeren, som jo altså ikke er her. Hvilke andre former for forskelsbehandling finder der sted? I hvor stort omfang får de udenlandske arbejdere forelagt de jobmuligheder, der rent faktisk foreligger? Hvad sker der herefter med de udenlandske arbejdere? Hører de til dem, der i særlig grad bliver fundet ikke at være til rådighed for arbejdsmarkedet? Er det i det hele taget lovligt, det, der foregår? Og hvad var det, statsministeren mente, da han i sin indledning sagde, at arbejdsformidlingen ville gøre en forstærket indsats for at løse de arbejdsløse udenlandske arbejderes problemer?

Med hensyn til at andet område, de sociale ydelser, ved vi godt, at der er løst en del problemer i forbindelse med, at der er indgået nogle konventioner med forskellige lande, Tyrkiet og Jugoslavien f. eks. Men der er en hel del restgrupper tilbage, som ikke har de tilsvarende rettigheder. Jeg vil derfor gerne spørge socialministeren, om ministeren kan belyse problemets omfang for dem, der endnu ikke er dækket af konventioner eller aftaler. Hvad kan der gøres ved problemerne? Er regeringen indstillet på at give de udenlandske arbejdere, der ikke er dækket af aftaler

og overenskomster eller konventioner, samme betingelser som f. eks. tyrkiske og jugoslaviske arbejdere?

For at anskueliggøre den behandling, de udenlandske arbejdere kan blive udsat for, skal jeg komme med et eksempel. Vi har set, hvordan udenlandske arbejdere har pådraget sig en arbejdsskade ved arbejde her i landet. Som for alle andre arbejdere har det været uendelig svært at få dem anerkendt som arbejdsskadede. Det, der imidlertid kan ske, er, at den pågældende arbejder bliver erklæret invalid og indstillet til at skulle modtage invalidepension. Her kommer så problemerne. Er der ikke en konvention eller overenskomst, er arbejderens ikke berettiget til at modtage invalidepension. Samtidig siger bistandsloven, at muligheder for pensionsydelse skal være opbrugt som en betingelse for udbetaling af bistandshjælp. Arbejderen kommer altså til at hænge mellem disse bestemmelser, uden adgang til ydelser af den ene eller anden art.

Vi har set på dette område, at arbejderne har måttet leve på nåde og barmhjertighed ved hjælp af engangsydelser til at klare blot at overleve og ikke ret meget andet. De står altså til varig hjælp af et eller andet omfang. Her kommer så bestemmelser ind i billedet, der giver socialstyrelsen adgang til at træffe afgørelse i spørgsmålet om hjemsendelse af udlændinge, der ikke er berettigede til vedvarende hjælp efter bistandsloven. Jeg vil i denne sammenhæng gerne spørge socialministeren: i hvilket omfang finder en sådan hjemsendelse sted?

Uanset hjemsendelse eller ej er de udenlandske arbejderes retsstilling på dette område en klar tilbagevisning af de påstande, som forsøges ført i marken, om, at de udenlandske arbejdere lever på nas på vores sociallovgivning. Det forholder sig lige omvendt. Det er danske arbejdsgivere og kapitalister, der lever på nas af de udenlandske arbejdere. Deres arbejde udnyttes og udbyttes, så længe de endnu er i stand til at arbejde. Derefter bliver de udstødt uden nogen som helst rettigheder. Derfor vil vi gerne høre socialministeren og regeringen, om der vil blive taget initiativ til at sikre alle udenlandske arbejdere adgang til social sikring, uanset overenskomst eller ej, på samme betingelser som, hvor der findes overenskomst. Det ville glæ-

[Tyroll]

de os at modtage et positivt svar på dette spørgsmål.

Anne Grete Holmsgård (VS):

Det er en særdeles velkendt påstand, at indvandrerne nasser på det sociale sikrings-system, eller at de direkte misbruger det – eller rettere, at de indvandrere, der kommer fra de asiatiske, nordafrikanske og sydeuropæiske lande, nasser på socialsikringen. Det er lignende påstande, der er blevet fremsat her fra talerstolen i dag. Jeg vil godt understrege, at det er totalt udokumenterede påstande, der, hver gang de fremsættes, er med til at øge den generelle diskriminering og racisme over for fremmedarbejdere.

En undersøgelse foretaget i Københavns kommune af knap 300 fremmedarbejderfamilier og knap 300 danske arbejderfamilier viser, at der var væsentlig færre fremmedarbejderfamilier, der havde modtaget hjælp fra bistandskontorerne over en 1-årig undersøgelsesperiode, end forholdet var for danske familier. Mens gennemsnitlig 2,5 fremmedarbejderfamilier ud af 100 fik bistandshjælp, var tallet 31,8 ud af 100 for københavnske arbejderfamilier. Der var ligeledes et langt lavere antal nyoprettede sager blandt fremmedarbejderfamilier, nemlig 3,6 ud af 100 mod 16,3 ud af 100 københavnske arbejderfamilier, ydelserne til fremmedarbejdergruppen var af kortere varighed end for de københavnske familier, og de københavnske arbejderfamilier modtog et langt bredere spektrum af ydelser end fremmedarbejderfamilierne.

Dette billede bekræftes af undersøgelsen i Ishøj kommune fra 1978. Her viser det sig, at det gennemsnitlige beløb, fremmedarbejderfamilierne får udbetalt, er under halvdelen af det gennemsnitlige beløb, der udbetales til danskere. Man kan således ikke i de undersøgelser, der er foretaget, overhovedet finde belæg for påstanden om, at fremmedarbejderne nasser på det sociale sikrings-system, endsige, at dette misbruges. Kendsgeningerne viser, at fremmedarbejderfamilierne faktisk kun udnytter det sociale sikrings-system i ret ringe udstrækning til trods for deres mangesidede problemer, og til trods for at de gennem skat betaler til dette på lige fod med danskere.

Med hensyn til almindelig bistandshjælp er der åbnet op for, at fremmedarbejderne kan få fuld ydelse, hvis denne ikke er af vedvarende karakter. Af bistandsloven, kapitel 1, § 2, fremgår det, at ret til vedvarende hjælp er betinget af dansk indfødsret, og ifølge socialministeriets cirkulære af januar 1976 kan der rejses sag om hjemsendelse af udlændinge, når der ydes hjælp, der skønnes at ville vare mere end ét år. Bistandskontorerne har direkte pligt til at indberette sådanne tilfælde. Denne regel håndhæves på meget forskellig vis i forskellige kommuner, men uanset dette er det klart, at den har en kraftig præventiv virkning over for fremmedarbejderne, og den bevirker derfor, at mange mennesker ganske enkelt undlader at søge længerevarende hjælp, selv om de har behov for denne.

En del af den ringere behandling af fremmedarbejdere end af danske statsborgere skyldes direkte lovgivningen. En anden del skyldes den diskriminering, der ligger i myndighedernes manglende oplysninger til fremmedarbejderfamilierne om deres rettigheder. På denne baggrund vil jeg godt spørge regeringen om, hvilke overvejelser den gør sig med henblik på at øge mulighederne for tolketjeneste inden for social- og sundhedsvæsenet. Hvilke overvejelser gør den sig med henblik på at øge informationen til indvandrerne om deres rettigheder og muligheder? Hvilke overvejelser gør den sig med hensyn til at forbedre uddannelsen af personalet inden for social- og sundhedstjenesten med henblik på at kunne give en bedre betjening til indvandrerne?

Steen Folke (VS):

For alle de børn, der tilhører fjerne nationer, fremmede kulturer, gælder det, at deres opvækst er forbundet med særlige problemer. Ligesom deres forældre er de udsat for diskrimination, og børns drillerier kan ofte være meget ondsksfulde. Deres tilværelse i hjemmet er præget af den kultur og det sprog, som familien har rod i. Både på grund af de kulturelle forskelle og på grund af sprogproblemerne vil indvandrerbørnene have sværere ved at begå sig end de danske børn.

Det er på den baggrund klart, at der er brug for en særlig indsats til støtte for disse børns opvækst, sådan at de på en og samme

[Steen Folke]

tid udvikler deres personlige identitet, bevarer deres kulturelle og sproglige rødder og integreres i det danske samfund. Den opgave er under alle omstændigheder særdeles vanskelig. Men det, der fra danske myndigheders side er gjort for at løse opgaven, er under al kritik. Først og fremmest er der gjort uhyre lidt, og det, der er gjort, er spredt og ret tilfældigt, i vid udstrækning overladt til de enkelte kommuners initiativ.

Problemerne starter selvsagt længe før børnene når den undervisningspligtige alder. Det er i førskolealderen, børnenes sproglige udvikling og begrebsdannelse grundlægges, og her lades indvandrerbørnene i høj grad i stikken. Aktiviteterne i børnehaverne foregår i alt for høj grad på danske præmisser. Jeg vil gerne spørge socialministeren, om hun vil overveje et generelt krav om, at der knyttes voksne, som taler børnenes sprog, til de daginstitutioner, hvor der er indvandrerbørn.

Hele det system for undervisning af indvandrerbørn, som er opbygget i folkeskolen, må karakteriseres som forfejlet. Hovedproblemet er, at undervisningen i alt for høj grad bygger på danske præmisser og med dansk som undervisningssprog. Kun i den tidligste del af skoleforløbet opholder børnene sig i en særlig modtagelsesklasse for fremmedsprogede børn i en væsentlig del af timerne, normalt 15 timer pr. uge. Sigtet hermed er først og fremmest at give eleverne et intensivt kursus i dansk til husbehov, så at de så snart som muligt kan sluses over i en almindelig klasse. Resten af skoleforløbet er derefter baseret på, at dansk er undervisningssprog.

Herudover modtager eleverne kun et tilbud om modersmålsundervisning 3-5 timer om ugen. Denne undervisning lægges uden for den normale skoletid, og det er frivilligt, om eleven vil følge den. Efter sigende benytter op mod 75 pct. sig af tilbuddet. I disse timer skal der også undervises i hjemlandets kultur, historie, samfundsforhold og geografi, og det er for så vidt udmærket. Men modersmålsundervisningens omfang er under alle omstændigheder helt utilstrækkeligt. Som et minimum må antallet af timer forhøjes betydeligt, lægges i den almindelige skoletid og gøres obligatorisk, sådan at der også kan opnås en organisatorisk og indholdsmæssig sammenhæng med den øvrige undervisning.

Jeg vil gerne spørge undervisningsministeren, hvad hun mener herom.

Problemet med det nuværende system er, at børnene meget let risikerer at blive det, som den finske forsker Tove Skitnabb-Kangas har kaldt dobbelthalvsprogede. Det er lettere at påpege problemer end at anvise nogle patentløsninger, for det er klart, at der består nogle modsætninger i det opstillede mål. På den ene side at sikre børnenes muligheder for at udvikle deres beherskelse af modersmålet fuldt ud og bevare tilknytningen til deres egen kulturelle baggrund. På den anden side at give indvandrerbørnene mulighed for at lære dansk, så de kan klare sig, og i det hele taget sørge for, at integrationsprocessen i det danske samfund bliver så smertefri som muligt.

I Sverige har man i mange tilfælde etableret rene nationale klasser af indvandrerbørn, som undervises på deres eget sprog helt til 7.-8. klasse. Disse børn har kun svensk som fremmedsprog 4-6 timer om ugen, og fra 8. klasse bliver de sluset over i de almindelige svenske klasser. Vi tvivler på, at en så radikal og langvarig udskilning af indvandrerbørnene er den rigtige løsning, men man kan også tænke sig forskellige mellemting mellem dette og det danske system. En mulighed er at lave modtagelsesklasser af betydelig længere varighed, flere år, og med både en dansk og en udenlandsk lærer i klassen. Der kunne inden for et sådant system ske en mere gradvis overgang fra anvendelsen af modersmålet til anvendelsen af dansk som undervisningssprog.

En anden mulighed er sammenholdte klasser bestående af to mininationale klasser med 8-10 elever, en dansk klasse og en indvandrerklasse. De to klasser kunne undervises hver især i de første år på de respektive modersmål, mens de sideløbende en del af timerne kunne arbejde sammen. Jeg vil gerne spørge undervisningsministeren, hvad hun mener om forslag som de her skitserede.

Problemet er langtfra kun sprogligt. Det hænger sammen med den kulturelle undertrykkelse og diskrimination, som indvandrerbørnene i det hele taget møder i det danske samfund.

Lad mig i den forbindelse understrege, at forudsætningen for disse forslag og for alt, hvad jeg har sagt, er den opfattelse, at langt de fleste indvandrerbørn er kommet for at

[Steen Folke]

blive; selv om det er tilfældet, må integrationen i det danske samfund i langt højere grad foregå på deres egne betingelser.

Waldorff (VS):

Mulighederne for at gøre noget ved de ting, som hr. Steen Folke har nævnt, har i høj grad noget med kulturpolitik at gøre. Alligevel må man konstatere, at fremmedarbejderne er en groft underprivilegeret gruppe i forhold til kulturbevillingerne, på trods af at der her er tale om en gruppe, som, fordi den er så svag, som den er, har et ulige meget større behov for støtte end den øvrige befolkning. Jeg skal kun nævne nogle ganske få eksempler, hvor denne kulturpolitiske nedprioritering viser sig.

Det ene er det enorme behov for information om det danske samfund og kommunikation indbyrdes mellem indvandrerne, som også statsministeren var inde på. Det behov har staten besvaret med at lukke Fremmedarbejderbladet i 1977 og ved at afvise de nye initiativer, som er kommet frem fra fremmedarbejderside.

Danmarks Radios fuldstændig håbløse vilkår er blevet omtalt. Det er klart, at den væsentlige kritik må sættes ind imod de rammer, som Danmarks Radio har at arbejde ud fra, men det er også rigtigt, at problemet bliver endnu værre, fordi det set fra et indvandrersynspunkt ikke er lykkedes at etablere et ordentligt samarbejde mellem Danmarks Radio og indvandrerne. Det er også et problem, at Danmarks Radio fastholder principper for programvirksomheden, som betyder, at det ikke er muligt at inddrage indvandrerne aktivt i selve programvirksomheden.

Et andet punkt: der findes ingen støtte til foreningsvirksomhed ud over de 300.000 kr., som Københavns kommune giver, og det betyder bl. a., at foreningerne er afskåret fra rådgivningsvirksomhed.

Et tredje punkt: det meget nødvendige krav om fritidshuse for indvandrerne har man afvist.

Bare på de punkter må man konkludere, at der foregår en helt åbenlys diskrimination af fremmedarbejderne i forhold til de øvrige befolkningsgrupper.

Det andet, jeg skal sige noget om, er de forsørgelseskontrakter, som har spillet en stor rolle i hele debatten. Det er pinligt at se,

hvordan borgerlige politikere med notorisk forkerte påstande om misbrug af forsørgelseskontrakterne simpelt hen er faldet over hinanden i forsøg på at slå mønt på den lille racisme. Enhver kunne i det mindste have undersøgt, hvordan tingene hang sammen, sådan som VS har gjort det i bilagsmaterialet.

Forsørgelseskontrakterne er et helt nødvendigt socialt sikkerhedsnet, når man flytter en forsøger og på den måde bryder et familiemønster op. Dengang kapitalen stadig væk var interesseret i denne arbejdskraft, da talte man ikke om nasseri og misbrug i forbindelse med forsørgelseskontrakterne. Da talte politikerne såmænd om praktisk u-lands-hjælp. Sagen er, at der overhovedet ikke er nogen, der har interesseret sig for ligningslovens § 14, stk. 2, så længe den blev brugt til landbrugets aftægtsyndelser, og så længe den blev brugt til skatteunddragelse igennem private fonds, men nu, hvor den bruges til forsørgelseskontrakter til gavn for fremmedarbejderfamilierne, så taler man om misbrug.

Sandheden er: selvfølgelig findes der eksempler på overtrædelse i forbindelse med disse kontrakter – det er sådan, at hver eneste paragraf i skatteloven overtrædes – men det, som er enestående, er, at der føres en løbende og tilstrækkelig kontrol med netop forsørgelseskontrakterne. På intet andet område i skattelovgivningningen findes der en så systematisk kontrol, og på intet andet område kan man finde skrappe modforanstaltninger som f. eks. udvisning i tilfælde af overtrædelse af lovgivningen. Det kan man måske også se som en indrømmelse til den lille racisme.

Vi hørte i dag hr. Hagen Hagensen fortsætte hetzen, bl. a. med den direkte usandhed, at det ikke er til at kontrollere disse forsørgelseskontrakter. Det er forkert, og det kan dokumenteres.

Der er i øvrigt intet grundlag for udtalelser om, at fremmedarbejderne udnytter skattelovgivningningen. Hvis man går ud fra Ishøj kommunes rapport, viser en beregning for hele landet, at det samlede provenutab i 1977 var 40 mill. kr. Det er faktisk det hele, 40 mill. kr. Det svarer til 3 promille af de samlede skattefradrag i 1977. Den procent, som fremmedarbejderne udgør af befolkningen, bliver altså hængt ud for et fradrag, som på den ene side er klart socialt begrundet og

[Waldorff]

klart nødvendigt og på den anden side er langt mindre end de skattefradrag, som danskerne har. En sammenligning imellem fremmedarbejdernes samlede skattefradrag, hvoraf forsørgelseskontrakterne i øvrigt er langt det største, og så de tilsvarende danske fradrag viser, at fradragene pr. dansk skatteyder er 11.300 kr., pr. fremmedarbejder 7.600 kr., i 1977. Pr. indbygger er tallene endnu mere grelle, det er 8.250 kr. pr. dansker og 4.000 kr., altså knap halvdelen, for fremmedarbejderne. Det er en klar dokumentation for, at stik imod påstandene om, at fremmedarbejderne udnytter skattelovgivningen, må man snarere sige det sådan, at fremmedarbejderne gennem deres skatter bidrager til danskernes udnyttelse af skattefradragene.

Det er pinligt, og det er oplagt urimeligt, at også regeringen er hoppet med på denne vogn ved at tale om at stoppe forsørgelseskontrakterne. Det eneste glædelige, man kan se i den forbindelse, er, at man er begyndt at trække i land igen, efter at det er blevet dokumenteret, bl. a. fra VS' side, at der ikke er hold i talen om, at fremmedarbejderne udnytter den danske skattelovgivning.

Ingerlise Koefoed (SF):

Statsministeren talte bl. a. om, at det måtte overvejes at gøre en forstærket indsats på det kulturelle område, og at det også var vigtigt at gøre en forstærket indsats for i den danske befolkning at opnå forståelse for og accept af fremmedarbejderne og deres kultur.

Et eksempel på, hvor ringe accept indvandrerne har i den danske befolkning, fik man forleden aften i P 4 i »Tværs«-udsendelsen, hvor en ung pige ringede ind og fortalte, hvordan hun blev behandlet af sin far, fordi hun kom sammen med en indvandrer. Det er et almindeligt problem, at den danske befolkning ikke har accepteret indvandrerne. Det er et problem, som ikke så meget kan lægges befolkningen til last, men det er et informationsproblem, og det er et kulturelt problem.

I det internationale børnear ville det være mærkeligt, om vi ikke også her sagde noget om indvandrerbørnenes muligheder og behov. Der er blevet nævnt en del ting i dag, men jeg føler, det er meget vigtigt, at man gør noget ekstra og gør en ekstra indsats for indvandrerbørnene. Jeg tilslutter mig hr.

Steen Folkes spørgsmål til socialministeren, om man i daginstitutioner, hvor der er indvandrerbørn, ansætter mennesker, der kender indvandrerbørnenes kulturelle baggrund. Jeg ved, at mange små indvandrerbørn føler sig krænket i børneinstitutionerne, fordi de dér oplever ting, som de ud fra den baggrund, de har, ikke kan forstå.

Jeg vil gerne spørge: hvad gør man i øvrigt for, at børnene, når de får modersmålsundervisning, også får brug for den modersmålsundervisning, når de læser? Hvor mange børnebøger sørger man for at få på børnenes eget sprog, skrevet af folk, der kender børnenes baggrund og forhold – helst af folk, der selv bor i de lande, som børnene kommer fra? Hvor mange eventyrsamlinger har man i skolebibliotekerne og børnebibliotekerne fra de lande, som børnene kommer fra?

Vi kender vel alle mennesker, der har været jødebørn i Nazityskland, og nogle af os har hørt dem fortælle, hvor svært man har ved at acceptere sig selv som ligeværdig, når omgivelserne altid understreger for én, at man ingenting er. Jeg siger dette for at understrege, hvor vigtigt det er, ikke bare at indvandrerbørnene får en mulighed for at lære deres egen kultur at kende og at acceptere sig selv som individer, men også at man gør en forstærket indsats for, at de danske børn skal forstå, hvad det er for nogle mennesker, de møder, når de møder indvandrerbørn. Jeg vil godt spørge undervisningsministeren, hvad man gør for at forstærke oplysningen til danske børn om indvandrerbørnenes kår og muligheder.

Endelig vil jeg gerne henlede regeringens opmærksomhed på et forslag, som er fremsat i bibliotekskommissionens betænkning, som er uddelt her i folketinget, i hvert fald til kulturudvalgets medlemmer. Forslaget, som har en lang fortid, er på et meget tidligt stadium diskuteret med Indvandrerne Fællesråd – dengang Gæstearbejdernes Fællesråd i Danmark. Man foreslår, at der i alle biblioteker, naturligvis, skal være aviser og litteratur på indvandrerne sprog, at der skal være plader med indvandrerne musik og den slags ting, men i erkendelsen af, at der er mange forskellige indvandrere med mange forskellige sprog, og i erkendelsen af, at de enkelte kommuner ikke alene vil kunne tilfredsstille behovene for litteratur på indvandrersprogene, foreslår man oprettet i København, hvor

[Ingerlise Koefoed]

de fleste indvandrere bor, et stort kultur- og informationscenter, hvor man dels skal kunne hente bøger og aviser på sit eget sprog, dels skal kunne møde tolke, dels skal kunne mødes og tale sammen og være sammen og holde fest sammen. Jeg mener, det er et vigtigt forslag, og jeg ville gerne have spurgt kulturministeren, hvis han havde været til stede, hvad han mente om det forslag, og om han ville gøre noget for at fremme det.

Justitsministeren (Henning Rasmussen):

Det er forståeligt, at der i dag er gjort bemærkninger om den betænkning om de administrative retningslinjer for arbejdet i tilsynet med udlændinge, som i fredags blev afleveret i justitsministeriet. Jeg vil kun give den faktiske oplysning, at man i justitsministeriet har fulgt den vanlige fremgangsmåde, men har fremskyndet den og har fremsendt i første omgang 75 eksemplarer til folketinget i fredags, og jeg har fået den oplysning, at så sent som kl. 14.30 i eftermiddags var der stadig væk ikke-afhentede eksemplarer på betjentstuen. Det er en faktisk oplysning, jeg har fået for en halv times tid siden. Det havde sikkert været godt, hvis betænkningen havde været medlemmerne i hænde for nogle dage siden, det skal jeg gerne indrømme. På den anden side dækker den kun en mindre del af det samlede indvandrerproblem, og det var vel vigtigt, at diskussionen blev så bred som den, vi har fået, og som vi har brug for.

Når det ligger sådan, er jeg ganske enig med hr. Brixtofte i, at man ikke kan diskutere betænkningen i dag. Jeg skal derfor nøjes med at gentage, at det er en delbetænkning, at den har tre grupper af forslag: et sæt forslag, der går ud på at give store grupper af indvandrere ret til ophold, et sæt forslag, der giver klare retningslinjer for de nødvendige undtagelser fra det generelle indvandrerstop, og et sæt retningslinjer for udvisningssager. Det, der har været hovedformålet med delbetænkningen – det, som var kommissoriet på dette område – var at give indvandrerne en stærkere og klarere stilling end den, de har haft hidtil, en klarere og stærkere stilling, som jeg meget gerne ser at de får. Det har som nævnt været hovedformålet med udvalgets foreløbige arbejde. At det så samtidig giver dem, der har den meget vanskelige op-

gave at administrere dette område, et sikrere grundlag, hvilket de har savnet, hvad der har gjort et i forvejen meget vanskeligt arbejde ekstra vanskeligt, følger jeg til for en ordens skyld.

Der er blevet spurgt, om man kan vente et hurtigt udspil, og det vil jeg gerne svare ja til. Det kan man på de vigtige områder, der kan ændres, eller hvor man kan fastlægge retningslinjer uden at afvente den endelige betænkning. En egentlig lovændring må nok afvente den betænkning, som vi endnu har til gode.

Hr. Wilhelm spurgte, om jeg var enig med ham i hans vurdering af kriminalitet, herunder narkokriminalitet, for fastboende udlændinge. Jeg kan kun erklære mig enig. Der er ikke grundlag for at påstå, at fastboende udlændinge i Danmark har forholdsvis større kriminalitet, heller ikke narkokriminalitet, end danske statsborgere har.

Statsministeren (Anker Jørgensen):

Jeg vil allerførst sige, at jeg synes, den debat, der har været her i dag, har været en nyttig debat, som har givet anledning til, at mange gode og rigtige tanker fra næsten alle sider er kommet ind i billedet og kan være med til at påvirke regeringen i de overvejelser, som den allerede selv har forpligtet sig til at skulle foretage med henblik på en politik for indvandrere.

Der har naturligvis været nogen forskel i vurderingen af, hvordan man skulle gå frem for at opnå den bedst mulige integration af gæstearbejderne, men der har også været en klar erkendelse af, hvilke vanskeligheder og hvilke problemer hele dette spørgsmål indeholder. Jeg tror, at denne erkendelse er en første og vigtig forudsætning for, at vi kan gøre fremskridt.

Der har været en omtale af en betænkning, som netop er kommet i fredags. Om den må man blot sige, at den er så ny, at det ikke er rimeligt at kritisere, at den ikke er kommet til alles kundskab. Den er virkelig – i hvert fald mig bekendt – først kommet i fredags. Den har ligget her mandag i folketinget – om end ikke uddelt til de enkelte medlemmer – sådan at alle kunne erhverve den. I øvrigt er det i og for sig ikke betænkningen, det drejer sig om, men den forespørgsel, der foreligger, og som er blevet be-

[Statsministeren]

svaret igennem den redegørelse, jeg har givet. Det er på det grundlag, diskussionen skulle føres. Det fremtidige arbejde skal også bygge på den betænkning, der altså er på vej.

Fra hr. Hagen Hagensen blev det sagt, at jeg skulle have tilkendegivet det synspunkt, at ingen minister havde det endelige ansvar. Det er en meget forkert fremstilling af tingene. De enkelte ministre har det endelige ansvar for deres område, derunder altså også det område af gæstearbejderpolitikken, der nu engang sorterer under dem. Hr. Hagen Hagensen sagde også, at statsministeren ikke går ind for en koordinering. Jo, jeg går ind for en koordinering. Jeg går blot ikke ind for en central ledelse og afgørelse af alle spørgsmål, der vedrører gæstearbejderne, men derimod for, at tingene koordineres, men at sagerne længst muligt får en behandling, der svarer til, hvad danskernes i øvrigt får.

Hr. Bernhard Baunsgaard undrede sig over, at regeringen ikke havde taget dette initiativ. Jeg har allerede sagt tak for det initiativ, der er taget, men glem nu ikke, at der er taget det initiativ fra regeringen, at den i åbningstalen klart tilkendegav, at vi stod over for nogle problemer, som vi ønskede at gå ind i en overvejelse af og komme med udspil om i løbet af den folketingssamling, der lige er begyndt.

Der har været megen diskussion om enkeltheder. Jeg kan ikke gå ind i alle disse enkeltheder, men sige, at grundlaget for vores indvandrerpolitik er, at vi har et stop for indvandring. Vi har den holdning i regeringen – og jeg tror, den deles af et helt overvejende flertal i folketinget – at vi i hvert fald ikke, som situationen ligger nu, skal lukke op for sluserne, men derimod skal fastholde rent principielt dette stop. Så er det spørgsmålet på det grundlag, hvilken politik der skal føres over for dem, der er her – dem, der er her midlertidigt, og dem, der er her for måske resten af livet. Det er det, opgaven primært i hvert fald drejer sig om.

Det er blevet sagt i debatten, at vi ikke i Danmark har nogen indvandrerpolitik. Man kan – måske med nogen ret – sige, at den ikke er fast nok, og at vi ikke er nået langt nok i formuleringen på en lang række områder, men jeg synes, det er forkert at påstå, at vi ikke har en indvandrerpolitik.

For det første har det lidt efter lidt været en helt bevidst politik for regeringen og fol-

ketinget at søge at give gæstearbejdere og indvandrere de samme rettigheder, som danskere har. Vi er på det område nået meget langt.

For det andet er det helt tydeligt, at der er ofret mange kræfter på også at give en uddannelse til gæstearbejderne, en uddannelse ikke blot i dansk, men også i deres modersmål, også i samfundsanliggende, således at de, om jeg så må sige, nemmere kunne blive integreret i det danske samfund. Det er vigtigt, at vi har udviklet det igennem årene.

For det tredje kan man sige, at der er gjort temmelig meget eller ganske meget for det, man kunne kalde en bearbejdelse af holdningen, ikke blot hos gæstearbejderne, men sandelig også i den danske befolkning. Det kræver oplysning og information – jeg havde nær sagt både til danskerne og til indvandrerne – men også her er gjort en temmelig stor indsats.

For det fjerde har vi hele tiden erkendt, at ud over at det var de enkelte ministerier, der havde opgaven at sørge for at give gæstearbejderne de størst mulige rettigheder på linje med danskerne i øvrigt, så var det også nødvendigt at koordinere problemerne. Det er det, der er sket igennem bl. a. socialministeriets indsats.

Derfor er det rigtigt at sige, at vi successivt har udviklet vor sociale forsorg. Arbejdsløshedsforsikringen, sygedagpengeordningen, den sociale forsorg, ja, også sprogundervisningen og indføringen i samfundsproblemerne, familiesammenføring og alle disse ting, er sammenlagt udtryk for, at Danmark har en fremmedarbejderpolitik – undskyld, en indvandrerpolitik, som ikke er endeligt færdig, men som er ganske vel udviklet.

Må jeg tage et enkelt problem som modersmålet. Her er det vistnok værd at understrege, at vi alene har 8 jugoslaviske sprog – eller i hvert fald 8 sprog, der har forskellige betegnelser, men som man geografisk placerer i Jugoslavien. Man har 6 pakistanske sprog, man har 3 tyrkiske sprog. Det vil sige, at alene for disse tre områder er der tale om 17 sprog, og man regner med, at disse sprog omfatter 4.000 børn, som er spredt over hele landet. Det er klart, det giver nogle næsten uoverstigelige vanskeligheder med at give både en tilfredsstillende undervisning i modersmålet, men det giver sandelig også enorme vanskeligheder i forholdet til dette at læ-

[Statsministeren]

re dansk. Jeg vil gerne understrege, at der i undervisningsministeriet i øjeblikket foregår nogle undersøgelser – man venter, de er afsluttet i 1980 – og de kan danne grundlag for, hvorledes man yderligere skal udbygge uddannelsen netop på dette område.

Der er en ting, det er vigtigt at få sagt i forbindelse med en diskussion af denne art: Hvad vil gæstearbejderne i øvrigt? Vil de være her midlertidigt for at arbejde og tjene penge for så at tage hjem, eller vil de være her for virkelig at blive indvandrere, virkelig at være i Danmark, måske for resten af livet? Det mener jeg er et af de vigtigste spørgsmål at få stillet, men også et af de vigtigste spørgsmål at søge afklaret, person for person, for hvis man kan afklare det, bliver det i hvert fald en smule nemmere at tilrettelægge en uddannelsespolitik og en politik på det sprogmæssige område. Alt dette vil altså være meget lettere.

Må jeg nævne en enkelt ting, der har været fremme, nemlig spørgsmålet om kursus for faglige tillidsmænd eller i det hele taget en uddannelse til fagligt arbejde inden for de faglige organisationer. Her er jeg vidende om, at man nu i mange år har udført et ganske stort arbejde i en række faglige organisationer. Jeg er ikke i dette øjeblik klar over, om det følges op i samme udstrækning, som det tidligere har været gjort, men jeg tror egentlig, at det gør det, og det skal man ikke underkende. Det er et kostbart arbejde, også for de faglige organisationer, og det er et arbejde, der er behov for, fordi det måske er det første trin på udviklingen i retning af at integrere gæstearbejderne i det danske samfund, netop med arbejdspladsen og faget som udgangspunkt, så det vil være en lykkelig ting, om denne side af uddannelsen og integrationspolitikken virkelig kunne udvikles også fremover.

Spørgsmålet om forsørgelseskontrakterne har været debatteret. Her har regeringen alene tilkendegivet, at vi mener, der er nogle problemer; vi vil gå ind i en undersøgelse af det, og vi vil overveje, hvad der skal gøres ved det. Det kan være rigtigt, som hr. Bernhard Baunsgaard har sagt, at disse forsørgelseskontrakter er udtryk for noget overordentlig vigtigt hos menneskene: at de vil forsørge deres nærmeste pårørende. Det er også rigtigt, at det er et led i deres kultur. Jeg ved ikke, om det kan sammenlignes med andre

fradrag, som andre samfundsgrupper måtte have, men i hvert fald vil jeg sige, at det er noget, der uundgåeligt er blevet et problem i det danske samfund, at fremmedarbejderne har disse fradrag. Må jeg give et tænkt eksempel. Hvis der står to arbejdere på den samme arbejdsplads – den ene er altså dansker, og den anden kommer fra tredjelandsene – så kommer man uundgåeligt i den situation, at den ene ingen fradrag har eller kun meget begrænset har ret til fradrag, medens den anden sender måske ret betydelige beløb hjem og kan fradrage dem på selvangivelsen. Hvis der så opstår en tvivl om, hvorvidt det er fuldt berettiget med disse penge, der sendes hjem, bliver det et problem, og så er det et problem, som regeringen har pligt til at undersøge. Hvorfor? Ja, netop for at der ikke skal være bestemmelser i vores skattesystem, som kan give anledning til en sådan grad af utilfredshed med tilstedeværelsen af gæstearbejdere i dette land, at man i virkeligheden ikke kan få den integration fremmet, som man gerne vil have fremmet. Det er altså meget vigtigt ikke blot at tale godt og rigtigt om, hvad der skal gøres, men også at gribe ind over for ting, som kan virke uretfærdigt, og som kan være et irritationsmoment, der måske ligefrem fremmer racismen, og som nogle politisk kan spekulere i.

Hr. Steen Folke sagde, at det er lettere at påpege problemerne end at løse dem. Det skal jeg være den første til at indrømme, men jeg vil tilføje – hvad jeg også tror er andres synspunkt her i folketinget – at disse problemer er nok store og de er nok svære, men de skulle være overkommelige at løse, og i hvert fald vil det givet være muligt at løse dem bedre, end det er lykkedes indtil dato. Derfor skal vi styrke vores bestræbelser på alle disse områder, først og fremmest for gæstearbejderne selv.

Men jeg vil gerne sige, at det er vigtigt, hvis vi kunne tilskynde fredeligt og menneskeligt gæstearbejderne til så tidligt som muligt at vælge, hvad de vil. Jeg forstår meget vel, at det kan være svært, men det er en forudsætning for at give en effektiv uddannelse, for at komme i gang med en mere effektiv oplysning omkring tingene.

Det er også vigtigt, at vi nu får vedtaget, at gæstearbejderne eller indvandrerne kan få stemmeret. Jeg tror også, at en stemmeret til de kommunale råd vil have en positiv virk-

[Statsministeren]

ning på os. Vi er jo ikke anderledes end, at hvis også indvandrerne har stemmeret, så betyder det vel, at vores interesse for deres problemer øges. Det vil både i den retning være et gode, og det vil også være et gode med hensyn til at fremme en menneskelig og social integration.

Jeg vil slutte med at sige, at det er med interesse, jeg har lyttet til det, der er sagt. De fleste af de tanker, der har været fremme, er af en sådan kvalitet og lødighed, at de ganske oplagt vil indgå i regeringens overvejelser. Vi vil arbejde videre med tingene, sådan som vi har bebudet det i åbningstalen.

Bolvig (RV):

Som fremhævet af næsten alle ordførere anmodede Danmark en lang række mennesker fra en lang række lande om at komme her til Danmark, for at vi kunne tjene penge på dem, hvad vi da også gjorde. Nu i 1970'erne kommer talløse forfulgte mennesker og anmoder om en tilværelse i Danmark, men desværre er det kun meget få, der lukkes ind.

Statsministeren talte varmt om vore humane forpligtelser, men forsvarede samtidig vort indvandringsstop. Jeg er sikker på, at statsministeren ikke mener, at dette stop skal omfatte flygtningene, men det danner alligevel baggrund for, at jeg gerne vil spørge statsministeren om, hvilke overvejelser regeringen har med hensyn til flygtningekvotaen næste år.

I Genève blev der i juli måned afholdt en stor flygtningekonference, og Danmark var glad for, at det lykkedes på denne konference at overtale Vietnam til legalt at sende mennesker, der ønskede at forlade landet, ud til andre lande, bl. a. Danmark. Men er statsministeren vidende om, at de ansøgninger, der kommer fra Vietnam om legal, om man vil, indvandring til Danmark af mennesker i Vietnam, som ønsker at blive ført sammen med familie, der allerede er i Danmark, mødes med et afslag? Jeg vil anmode statsministeren om at udarbejde en kvota, så vi også kan modtage folk, som legalt ønsker at forlade det krigshærgede Vietnam. Hvis Danmark fastholder sin afvisningspolitik over for den gruppe mennesker, tvinger man dem jo til at genoptage den farefulde færd over Det sydkinesiske Hav. Hvis de efter en sådan færd

når frem til flygtningelejre, f. eks. i Malaysia, med familiebaggrund i Danmark, så modtager vi dem. Det ville nok være bedst og mest human, om vi sikrede, at en sådan flugt over farefuldt farvand ikke var nødvendig, så jeg håber, regeringen agter også i det år, vi går ind i, at have en høj flygtningekvota. Fra det radikale venstre ønsker vi, at den yderligere skal sættes i vejret.

Er statsministeren vidende om, at der ved den danske grænse kommer mange, f. eks. tyrker, som er meget forfulgt og ikke selv føler – sikkert med rette – at de har en chance for en menneskelig tilværelse, hvor de kommer fra, men som bliver totalt afvist ved den danske grænse? Der er eksempler på, at mødre med børn forsøger – illegalt, ganske vist – at krydse den danske grænse, men risikerer efter en slags klapjagt at blive indfanget og udvist af vort land. Statsministeren spurgte: hvad vil indvandrerne? og tilføjede, at det er meget vigtigt, at vi får det spørgsmål besvaret. Men ingen er vel i tvivl om, at flygtninge rundt omkring i verden kommer til Danmark for at overleve.

Første næstformand (Enggaard):

Jeg giver ordet til ordføreren for forslagsstillerne, hr. Wilhjelm.

Wilhjelm (VS):

Vi stiller altså intet forslag, kan jeg godt røbe.

Jeg tager ordet for at gøre nogle få bemærkninger til ordførerne. Hr. Ole Espersen mente, at jeg burde have citeret et bestemt afsnit af betænkningen – ja, det var vist egentlig hele betænkningen, jeg burde have citeret. Jeg vil da godt vedgå, at der står i det pågældende afsnit, at der er menneskelige motiver for det, der i øvrigt tales om: »et vidtgående misbrug« og »skinægteskaber og falske oplysninger om alder«. Jeg mener ikke, det gør nogen som helst forskel, og at det i hvert fald ikke gør sagen bedre, at man siger, der er menneskelige motiver til de insinuationer, man så i øvrigt fremsætter.

Hr. Ole Espersen sagde, at han gik ud fra, at der var belæg for påstandene. Jeg kan kun sige, at da retsudvalget, hvad angår skinægteskaberne, efterlyste et sådant belæg for et halvt år siden, var der intet belæg, og hvad angår de falske alderserklæringer, så sidder

[Wilhelm]

den sorte plet på fremmedpolitiet og ikke på indvandrerne.

Hr. Brixtofte ville vel gerne give det udseende af, at han kørte det liberale parti midt på vejen, og derfor skulle der lidt drøn ud til højre og til venstre. Men hvordan var det egentlig, det så ud? Udtalelser om, at de »formerer sig som rotter«, udtalelser om, at de »nasser på det sociale system«, og falske erklæringer om, at de »er skyld i narkotikakriminaliteten« og »informerer vore børn og unge« – det blev kaldt »uheldige« udtalelser. Og VS' forsøg på at sejle op imod denne hetz blev kaldt en »kynisk udnyttelse« af de uheldige udtalelser. Når hr. Brixtofte mener at køre midt på vejen, er han faktisk langt ude i rabatten.

Hr. Hagen Hagensen havde nogle bemærkninger om, at vi åbenbart ikke ønskede at snakke skattepolitik. Jeg mener, vi både med vores bilagsmateriale, med vores grundelse for forespørgslen og med vores indlæg her har dementeret den påstand.

Hr. Hagen Hagensen kaldte hr. Stetters forskellige udtalelser forsøg på at få en kvalificeret politisk debat. Så ved vi altså, hvad de konservative mener med en kvalificeret politisk debat. Jeg synes, vi har fået et kedeligt indtryk af, at det konservative folkeparti er endnu mere angrebet, end man på forhånd kunne ane, når end ikke hr. Hagen Hagensen, som jeg faktisk i andre sammenhænge kender som en – af en konservativ at være – forholdsvis retsindig mand, kan tage afstand fra disse falske beskyldninger, hr. Stetter har fremsat. Med hensyn til narkokriminaliteten har vi påvist, at hr. Stetters påstand om 400 indvandrere udvist årligt på grund af narkokriminalitet er mindst 20-doblet i forhold til det faktiske. Justitsministeren – og det takker jeg for – kan bekræfte her, at der er ingen baggrund for at sige, at indvandrerne er mere kriminelle, heller ikke mere narkokriminelle, end danskerne. Men hr. Hagen Hagensen kunne ikke tage afstand fra de udtalelser.

Hr. Pilgaard Andersen skal jeg lade ligge. Det kan blive for nemt.

Til fru Mimi Jakobsen vil jeg kun sige, at de afsluttende udenomsparlamentariske bemærkninger er jeg ikke uenig i. Det var bemærkningerne om, at det faktisk ikke gør noget som helst, hvad der foregår herinde, og at det er andre steder, det foregår. Det er da

ganske rigtigt, og jeg ønsker til lykke med denne delvise erkendelse.

Så var der forsørgelseskontrakterne. Statsministeren forsøger nu at gøre det til et forsøg på at fjerne et irritationsmoment og siger, at regeringen vil gå ind i en undersøgelse af det. Havde det så ikke været rimeligt, at man havde undersøgt problemet, før man proklamerede, at man vil gribe ind? Havde det ikke været rimeligere, hvis der er hetz og irritation på grund af forsørgelseskontrakterne, at regeringen så havde sejlet op imod det irritationsmoment ved at fortælle befolkningen – det har jo ingen fortalt – at disse udlændinge skal forpligte sig for en 10 års periode, at de skal så at sige tinglyse disse kontrakter, at de er på ambassaden her i landet, at kontrakterne bliver sendt til ambassaden og dommerkontoret i deres hjemland, at de derefter går til skattevæsenet og bliver stempet, og at der i det hele taget med denne skatteregel – som den eneste skatteregel – er en kontrol, som vi ellers nok kunne ønske andre steder i skattesystemet. Man burde undersøge de ting i forvejen og sejle imod den hetz, der er, i stedet for på forhånd at proklamere, at dette vil man gribe ind over for.

Jeg skal for vores vedkommende konkludere i denne debat med at sige, at de negative ting, jeg har nævnt, giver selvfølgelig et skævt billede, for bortset fra fremskridtspartiets og de konservatives ordfører synes jeg egentlig, at der raden rundt har været udtrykt megen velvilje og megen ansvarserkendelse fra det store flertal. Konkret er der desværre ikke så meget i det. Konkret har vi for det første et udkast til nogle administrative indgreb mod den retsløshed, udlændinge har nu. Vi har for det andet et løfte om stemmeret ved kommunale valg. Det er et løfte, der også blev afgivet af statsministeren i 1975, men o.k., lad os se, om det kommer denne gang. Vi har for det tredje, at der skal foretages indgreb over for forsørgelseskontrakterne. Og så har vi desværre – det vil jeg da gerne beklage – at ressortministrene har lurepasset.

Statsministeren kunne konkludere i denne debat betydelig mere vidtgående, end han har gjort. Jeg synes, vi skal tage den erklærede velvilje og ansvarserkendelse for, at den, hvis der er noget bag den, kan holde til en helt anderledes omfattende og progressiv indvandrerpolitik, end vi hidtil har haft – for

[Wilhelm]

ikke at sige manglet. Men det er klart, at det må ledsages af en imødegåelse af de fordomme og de påstande osv., som findes, og som gør et vist indtryk i befolkningen. Det kan ikke være rigtigt, at ministrene f. eks. føler sig højt hævet over at komme med dementier af de falske beskyldninger, som understøtter en racistisk opfattelse i befolkningen, at de føler sig højt hævet over at komme frem med de oplysninger, som kunne imødegå denne urimelige hetz, der er blevet rejst.

Jeg mener, at vi med dette initiativ og denne debat har haft held med det primære formål, nemlig at bringe hetzmagerne i defensiven og få offensiven over hos folk, der har nogle ideer om, hvordan disse problemer skal løses, og ligesom har fået vendt bøtten en gunstig omgang. Jeg mener som sagt, at statsministeren kunne tage denne debat som udtryk for, at der er baggrund for og støtte til en helt anderledes progressiv og ansvarsbevidst indvandrerpolitik end den, vi ikke har haft, og jeg håber faktisk også, det er det, regeringen vil gøre, når den nu begynder at undersøge de sager, den hidtil bare sådan har udtalt sig om som et knæfald for den bølge, der faktisk har været.

Ole Espersen (S):

Jeg synes også, at venstres ordfører gik lovlig hårdt til værks, da han startede med at sige, at der blev slået voldsomt politisk mønt af sagen. Men jeg må indrømme, at som det har udviklet sig, må jeg efterhånden give ham ret. Når der er kommet et meget omfattende og grundigt oplæg fra statsministerens side som en opfølgning af åbningsredeegørelsen, og når der er kommet en særdeles imødekommende holdning til orde fra mange andre partiers side, også socialdemokratiets, synes jeg, det er urimeligt og ikke tjener sagens formål overhovedet, at vi retter beskyldninger mod hinanden: vi skulle have lokket fremmedarbejdere hertil, vi optræder racistisk over for dem, vi administrerer lovstridigt etc. Alle andre fradrag må vi gerne diskutere for VS, og de går endda selv stærkt ind i en diskussion om disse fradrag – det forstår jeg godt – men når det drejer sig om de fradrag, som selvfølgelig også kan misbruges fra indvandrerens side, forsørgerkontraktfradraget, må vi overhovedet ikke nævne det. Det tyder ikke på en særlig rimelig,

udiskriminatorisk behandling af dette problem.

Man har stillet krav om svar på en lang, lang række detaljerede spørgsmål, men om vi så blev siddende natten over, var det umuligt at give disse svar. Det tyder på, at man har ønsket at lade dem hænge i luften; man laver en slags paradeforestilling med 6 indlæg fra samme parti, og det flyver omkring med spørgsmål.

Det forekommer mig, at denne debat fik en god start, at der var et godt grundlag for dette folketings fremtidige arbejde for at bedre indvandrerens forhold, men det forekommer mig desværre også, at som den har udviklet sig nu, ser afslutningen ikke så gunstig ud, som begyndelsen tegnede til. Det beklager jeg, for jeg synes, de grupper, vi har drøftet i dag – indvandrerne – må få et lidt uheldigt indtryk af den vilje, der er til at gøre noget ved selve sagen i denne sag.

Brixtofte (V):

Jeg synes, debatten i dag har vist, at der er et bredt flertal i folketinget, der ønsker fornuftige løsninger for indvandrerne, som ønsker at gøre forholdene bedst mulige, og jeg synes, det er en af de bedste konklusioner, man kan drage af det oplæg, statsministeren gav. Det synes jeg der er grund til at glæde sig over, og så synes jeg ligesom hr. Ole Espersen, det er forkert, at der er nogle i yderfløjene, der prøver at trække nogle modsætninger frem, som rent faktisk kun eksisterer for nogle ganske få personers vedkommende.

Vi fik således også i dag demonstreret af den konservative ordfører, at det konservative folkeparti på ingen måde er enig i hr. Stetters udtalelser om, at der skulle være to slags statsborgerskaber. Jeg synes, det er heldigt, at vi har fået placeret også det konservative folkeparti på linje med de andre partier, som ønsker en fornuftig indvandrerpolitik.

VS' ordfører, hr. Wilhelm, kom igen med nogle udtalelser, som skulle prøve at få mig til at stå for noget, som jeg ikke står for. Hr. Wilhelm sagde, at jeg bare havde karakteriseret nogle udtalelser fra fremskridtspartiets forskellige folk rundt omkring i landet som uheldige. Det fremgår udtrykkeligt af min tale – og det vil hr. Wilhelm kunne konstate-

[Brixtofte]

re, når han senere læser referatet – at jeg ikke sagde sådan. Jeg sagde, at udtalelserne på højrefløjen er usmagelige og lugter langt væk af den diskrimination, som vi har travlt med at kritisere andre lande for. Jeg talte ikke om uheldige udtalelser, jeg tog ganske klart afstand fra de udtalelser på venstres vegne, og det beder jeg hr. Wilhjelm notere sig.

Hvad angår spørgsmålet om forsørgelseskontrakter, har det været nævnt, at det bare skulle være en påstand grebet ud af den blå luft, at der sker misbrug.

Jeg kan i den anledning henvise hr. Wilhjelm til at læse den betænkning om udenlandske arbejderes sociale og samfundsmæssige tilpasning her i landet, der er trykt i 1975. Den indeholder en klar beskrivelse af de misbrugstilfælde, der er tale om, og her kan hr. Wilhjelm selv konstatere, at der er baggrund for det lovinitiativ, som regeringen lægger frem.

Hagen Hagensen (KF):

Statsministeren sagde før, at jeg havde sagt, at ingen minister havde det endelige ansvar, og at det var forkert, fordi vedkommende minister for fagområdet havde det endelige ansvar inden for sit felt. Det er jeg ganske klar over. Det, jeg pegede på, var spørgsmålet om at have en koordinerende minister, der samlede det centralt. Det forstår jeg statsministeren ikke mener er det rette, men jeg vil nu alligevel fastholde, at det også af hensyn til dem, der kommer hertil som fremmede her i landet, må være naturligt, at der er ét sted, hvor man kan samle det hele. Det vil også give de pågældende tryghed, at der kun er ét sted, hvor de endelige afgørelser skal træffes.

Dernæst vil jeg vende tilbage til både statsministerens omtale af de fradrag, der gøres i henhold til forsørgelseskontrakter, og til de bemærkninger, der er gjort herom af hr. Waldorff og hr. Wilhjelm. Må jeg først sige, at jeg også dér er ilde stillet. Nu har vi det meste af dagen manglet betænkningen, men her mangler jeg VS' bilagsmateriale, fordi jeg først i aftes fik at vide, at jeg skulle føre ordet her i dag, og kun har det allersidste deraf. Men ud fra mine praktiske erfaringer og uden at gå i enkeltheder med enkelte skattesager, hvad jeg ikke må, kan jeg sige, at der ikke er spor tvivl om, at disse forsørgel-

seskontrakter ofte rækker langt, langt videre, end vi normalt kender til at have forsørgelsesbegreb herhjemme: onkler og kusiner, og hvad ved jeg, betragtes ofte som nogen, man indgår forsørgelseskontrakt med. Hr. Wilhjelm siger, intet er så godt lavet som de pågældende kontrakter. Det er noget, vi kan vende tilbage til, men jeg vil fastholde, at det må være en naturlig ting at have det på den måde.

Må jeg dernæst til hr. Wilhjelm sige, at jeg ikke er i stand til med løsevne citater fra noget, hr. Stetter skulle have sagt, på nogen måde at fastslå, i hvilken sammenhæng det har været sagt, men der er da for mig ikke spor tvivl om, at hvis der er tale om noget, der har med narko at gøre, vil det inficere vore børn og unge. Jeg kender ikke det pågældende sted, hvor det skulle være sagt, men jeg takker naturligvis hr. Wilhjelm for, at han gik så langt, som han evner at gå, når det drejer sig om en konservativ, ved at kalde mig retsindig. Men så vil jeg også sige, at netop hr. Stetter er i hele sin udtryksmåde og væremåde retsindig; det er noget, der er særdeles afgørende for ham. Han har givet til kende, hvad han mener om disse forhold, og jeg har her i dag givet til kende, hvad jeg mener det konservative folkeparti står for i disse spørgsmål. De er bekræftet her og der og omtrent tinglyst osv. Det stemmer nu ikke med de erfaringer, jeg har fra praktisk skatte ligningsarbejde, hvor vi har det allerstørste besvær med at finde tilbage, fordi også vi naturligvis under gældende lov og regler ønsker at give dem, der er fremmede her i landet, akkurat den samme behandling som landets egne indbyggere, men vi kommer ud for, at kontrakterne er af en sådan karakter, at vi simpelt hen må erkende, der her er noget, som er ganske urimeligt. Det er helt klart, at kontrollen ikke kan føres. Mere kan jeg ikke sige om denne ting. Men uanset hvad der måtte blive draget frem af fradragsbeløb i gennemsnit, er kendsgerningen, at de forsørgelseskontrakter, der er indgået, ofte har en sådan størrelse, at de ikke efterlader tilstrækkeligt til eksistensminimum her i landet.

Til slut vil jeg gerne sige, at det, der i denne debat for mig har stået som noget afgørende – statsministeren kom egentlig også ind på det til slut – er, hvad gæstearbejderne vil her, om de vil være her for en kort periode, eller om de vil slå sig ned her varigt. Det

[Hagen Hagensen]

er herudfra, vi må satse på, hvad der skal gøres, idet der naturligvis skal gøres mange ting for dem, der vil være her længe, men derimod knap så meget for dem, der kommer herop for en kortere periode, og som så tager tilbage igen. Jeg tror, det er noget væsentligt, at vi får fat på dette, og jeg tror, at det, hr. Steen Folke stillede op, er en umulig opgave, nemlig både at udvikle børns personlige identitet, bevare deres kulturelle og sproglige rødder og integrere dem i det danske samfund. Vi evner ikke at gøre alle disse dele. Dem, der varigt skal være her, må vi integrere i det danske samfund.

Til allersidst en bemærkning, som kun kan blive meget kort. Hr. Wilhjelm omtalte, at hr. Stetter skulle have udtalt noget, der var forkert i henseende til udvisninger i narkosager og andre sager. Jeg har her hr. Stetters tal, der er taget fra 1978-beretningen fra tilsynet med udlændinge. De viser, at der i 1977 udvistes 383 på grund af narko, 297 efter udstået frihedsstraf. I dette sidste tal indgår også narkoforbrydere. Tallene for 1978 er henholdsvis 262 og 238, altså, siger hr. Stetter, er det notat i mine opgivelser på ca. 400 korrekt. Denne statistik skelner ikke mellem fastboende og ikke-fastboende udlændinge, og han har heller ikke på noget tidspunkt, siger han her, påstået, at han har skelnet mellem disse to grupper. Jeg skal blot sige dette for fuldstændighedens skyld; hr. Stetter kan jo ikke svare yderligere på det her i dag.

Pilgaard Andersen (FP):

Denne debat startede egentlig forholdsvis godt, og jeg synes også, der var en vis rimelighed i den, men efterhånden som man hørte VS' ordførere på de forskellige områder slynge en række spørgsmål og påstande ud, som efter min mening ikke kan bevises, kunne man godt få det indtryk, at VS simpelt hen er ude på at slå politisk mønt af situationen.

VS ønsker, at gæstearbejderne skal have stemmeret. Det er noget, fremskridtspartiet har sagt vi vil se positivt på, så hvis det er det, der er baggrunden for denne debat, kan man nok sige, den er lidt overflødig.

Hr. Wilhjelm har også hånet omtalen af de såkaldte proformaægteskaber, men i VS' omfattende bilag, som de har sendt ud til ordførerne i dag, har de faktisk selv været

inde på spørgsmålet dyneløftere og proformaægteskaber uden at give en konklusion, som VS plejer at gøre, eller afkræfte de forskellige påstande. Når VS vil afæske mig beviser, kan jeg henvise til artikler i dagspressen og andre steder samt Danmarks Radio og fjernsynet, som også har behandlet disse problemer. Det mener jeg er bevis nok i sig selv.

Men det er nu ikke kun VS, der har prøvet at høste laurbær ved at stå for noget meget positivt og køre den gyldne middelvej, det synes jeg egentlig også hr. Brixtofte gjorde forsøg på ved at undlade at tage klare standpunkter og sige ærligt, hvad de mener, men det kender vi jo fra venstre: de plejer at nøjes med at tænke det, fremskridtspartiet tør sige højt.

Hr. Bernhard Baunsgaard påstod, at jeg havde sagt, gæstearbejdere kom ind på falske pas. Det har jeg nu ikke sagt noget om. Det, jeg sagde, var, at der var en del mennesker, der kom over grænsen på falske pas, og at det var et af de problemer, jeg mente vi burde have løst. Jeg ved, at der også er en hel del grænseoverløbere. Trods alt står Danmark som en slags garant for grænsen mellem Tyskland og Danmark, og vi ved, at mange af de mennesker, der passerer grænsen, fortsætter til Sverige og Norge, hvor der ikke er nogen paskontrol, og hvortil det derfor er meget nemt at komme herfra. Det var det, jeg sagde om dette spørgsmål.

Jeg synes, det er besynderligt, hr. Tyroll kan sige, at arbejdsgiverne og kapitalen har nasset på fremmedarbejderne, og jeg vil meget gerne have nogle beviser for rigtigheden af denne grove påstand. I den forbindelse kan jeg minde om, at ca. 27 pct. af arbejdsgiverne mangler arbejdskraft. Hvorfor er der ikke nogen gæstearbejdere, der vil påtage sig noget af det arbejde? Det ville da være naturligt, når 30 pct. af dem er arbejdsløse. Jeg synes, det må være rimeligt, at vi får en virkelig dokumentation for, hvornår en arbejdsgiver har nasset på fremmedarbejdere; de har i hvert fald altid betalt den krævede minimumsløn.

Ebba Strange (SF):

Selv om hr. Pilgaard Andersen for tredje gang heroppe fra talerstolen fortæller os om alle de proformaægteskaber, og den lange

[Ebba Strange]

række af illegalt indvandrede familier, der er i Christiania, mener jeg ikke, at påstanden bliver underbygget af at blive gentaget tredje gang. Jeg har stadig væk ikke fået andet at vide, end at det er noget, hr. Pilgaard Andersen har læst noget om i nogle aviser og hørt noget om i noget radio og set noget om i noget fjernsyn. Jeg mener stadig væk, det er en påstand, der står og flager i luften.

Så er der blevet spurgt af både hr. Hagen Hagensen og statsministeren, hvad gæstearbejderne vil. Det kunne være så rart at vide, fordi vi så også vidste, hvordan vi skulle være ved dem. Det kan jeg da godt forstå. Jeg har siddet og filosoferet lidt over det spørgsmål. Hvis jeg nu selv var i den situation, at det var mig, der for en periode med eller uden familie arbejdede i et udland, hvor hurtigt ville jeg så egentlig være i stand til at svare på det? Man får det job, man kan få. Man slår sig ned. Man lever. Man bor. Jeg tror, det er fantastisk afhængigt af den måde, de bliver behandlet på her. For vi kan behandle dem så dårligt, at vi jager dem ud. Og vi skal gøre op med os selv, om det er det, vi vil.

Hvis vi giver dem nogle tilbud og i øvrigt behandler dem godt, tror jeg, mange vil blive her. Én ting er jo også, hvad de voksne nu svarer, noget andet er, hvad den generation vil svare, der er i færd med at vokse op. Vi har jo efterhånden mange halvvoksne blandt de udenlandske arbejdere, og det er da i høj grad et spørgsmål, hvad de vil. Jeg tror ikke, det kan nytte noget, at vi venter på at gøre noget, til vi har fået svaret fra dem, for det vil være højst forskellige svar, vi får, og de vil være afhængige af de ting, jeg har sagt. Jeg tror heller ikke, det hjælper ret meget at tilskynde dem til at vælge, fordi deres valg er afhængigt af de vilkår, de lever og arbejder under.

Derefter vil jeg sige lidt om integration, som jeg ikke rigtig fik sagt i mit første indlæg.

Det er blevet sagt også både af hr. Hagen Hagensen og af statsministeren, at målet er integration. Nu er integration et ord, som vi bruger vældig meget, ikke mindst når vi beskæftiger os med undervisning og uddannelse og sådan nogle ting. Vi har bl. a. diskuteret det meget i forbindelse med særforsørgens udlægning – uden sammenligning i øvrigt. Men det, jeg kan være bekymret for, er,

at man her ikke så meget har diskuteret, på hvis betingelser en sådan integration skal foregå, for det er jo let nok at sige integration, hvis det hele er på danskernes betingelser. Hr. Hagen Hagensen havde i hvert fald som klart mål – det skrev jeg ned og citerede ham for – at de skulle komme til at leve som danskere.

Det er dér, jeg mener vi skal tænke nyt. Vi skal lære at leve i et samfund, der har mennesker boende, som er etnisk anderledes end danskerne. Jeg sagde i mit første indlæg, at jeg troede, det kunne blive en berigelse for os, og det mener jeg. Vi skal være meget varsomme med ordet integration, for integration kan gøre kolossalt vold på noget helt grundlæggende personlighedsmæssigt hos de mennesker, vi prøver at integrere. Det er det andet, vi skal: vi skal lære at leve med etniske grupper i Danmark, og vi skal lære at give de etniske grupper gode og rimelige levevilkår. Så kan vi alle få værdier ud af det.

Så til sidst et spørgsmål, for jeg ved godt, at vi snart skal slutte, men der er et eller andet, jeg er i tvivl om. Det er den ulyksalige betænkning, som jeg undlod at kommentere, for det var der så mange der havde gjort i første omgang. Nu siger justitsministeren, at vi kan vente et hurtigt udspil, men den lægger jo ikke op til en lovændring. Det sidste er jeg enig i, men jeg vil gerne have at vide, hvor vi som lovgivere har mulighed for at komme ind. Det er jo ikke folketinget, der laver bekendtgørelser og administrative regler, det er regeringen, og det gør den selvfølgelig som regel på baggrund af en betænkning. Men det er jo i meget høj grad folketingets skyld, at dette udvalg er blevet nedsat, fordi der har været rejst så mange sager her. Jeg har ikke selv noget bud på det. Derfor er det altså virkelig et spørgsmål fra min side.

Skal vi vente en ny debat i tinget? Kan vi diskutere det oppe i retsudvalget, eller hvornår vil ministeren gerne diskutere med nogle af os, der dog er meget optaget lige præcis af udvisningspraksis? Tror ministeren, der vil blive lejlighed til at diskutere de ting med os, inden der bliver taget endelig stilling til, hvordan en ny bekendtgørelse eller et nyt cirkulære skal se ud?

(Kort bemærkning).

Tyroll (VS):

Hr. Pilgaard Andersen efterlyste nogle kommentarer fra mig om, på hvilken måde arbejdsgiverne herhjemme havde levet på nas. Det, jeg refererede til, var, at først udnytter man den arbejdskraft, som gæstearbejderne besidder, mens man har brug for det. Derefter udstøder man dem, hvis de bliver udsat for en arbejdsskade; der er rent faktisk gæstearbejdere, som ikke kan få nogen som helst ydelse. De bliver ikendt invalidepension, men kan ikke få den, fordi der ikke eksisterer nogen konvention med det land, de kommer fra. De kan heller ikke få bistandshjælp; det er en betingelse for bistandshjælp, at pensionsmulighederne er opbrugt. De kan heller ikke få varig bistandshjælp, for der er også nogle bestemmelser om, at der skal tages stilling til hjemsendelse. Således skyder man gæstearbejderne fra sig, i det øjeblik man ikke længere har brug for dem, og giver dem ikke de ydelser, de absolut har krav på i den situation. Det kalder jeg at leve på nas af gæstearbejderne: først udnytter man deres arbejdskraft, og så, når de kommer til skade i den produktion, de bliver budt, vil man ikke sikre dem på nogen måde, man giver dem kun til absolut eksistensminimum.

(Kort bemærkning).

Pilgaard Andersen (FP):

Nu er det jo sådan, at gæstearbejderne også er kommet herop for at hjælpe samfundet som helhed, fordi der var behov for arbejdskraft; det var en del af baggrunden for det. Det ændrer ikke ved det forhold, at arbejdsgiverne har købt en arbejdskraft, som de har udnyttet – fuldstændig korrekt – men som også har solgt deres hænder så godt som overhovedet muligt. Det mener jeg også der skal være muligheder for, men jeg synes stadig væk, det er en påstand, når man siger, gæstearbejderne ikke har mulighed for at få de og de ting. De vidste på forhånd, at det var de og de betingelser, de gik ind til, når de tog til Danmark og fik et arbejde her. Sådan er det også, når danskere tager til andre lande; dér er også nogle betingelser. Derfor kan i hvert fald jeg ikke se, at påstanden om, at arbejdsgiverne har nasset på gæstearbejderne, er korrekt.

Bernhard Baunsgaard (RV):

Så vidt jeg kan skønne, blander ordføreren for fremskridtspartiet tingene sammen. Det er rigtigt, at de indvandrere, der kom ind i 1973, kom ind på ganske bestemte kontrakter. De andre kom ind på det vilkår, at når de havde været her 7 år og kunne en del dansk, kunne de blive danske statsborgere. Sådan var betingelserne dengang, og jeg tror ikke, man skal blande de to ting sammen.

Det er også et forsøg på at skabe en falsk opfattelse af, hvad det er, vi diskuterer, når man under talen om indvandrere siger »dem, der kommer over grænsen på falsk pas«. Så får man fornemmelsen af, at det er nogle, der kommer ind og bliver her, men det har jo ikke noget med det at gøre. De, der kommer over på falsk pas, bliver udvist. Vi giver ikke plads for nogen, der kommer med falske papirer. Derfor skal man lade være at blande det ind i dette her. Det giver en helt forkert fornemmelse og en god grobund for hetz mod indvandrere.

Jeg har bedt om ordet for lige at understrege, at det efter min mening er kedeligt, at det konservative folkeparti ikke vælger klart at tage afstand fra det, som hr. Stetter endte med at sige, nemlig at når en indvandrer får dansk statsborgerskab, er han dansk statsborger af samme slags som enhver anden dansker, og at der ikke er tale om, at man kan sætte særlige betingelser som det, hr. Stetter gjorde, nemlig at hvis han begår en overtrædelse af dansk lovgivning – for min skyld gerne en forbrydelse, hvis man vil have det ord – af en bestemt slags, risikerer han udvisning. Det var det, hr. Stetter endte i, og det var beklageligt.

At man så naturligvis ikke kan godkende, at en udlænding, der overtræder danske love med hensyn til narkohandel, bare skal udvises af Danmark uden at udstå straf her, er da klart. Det må man da tage afstand fra. Hvordan i alverden tror man Danmark ville udvikle sig, hvis det eneste, en narkohandler risikerede, når han handlede over Danmark, var, at han blev udvist af landet? Det kan ikke lade sig gøre. Det er uigennemtænkt på det punkt, og man må tage afstand fra det på det andet punkt.

Så har jeg lige et par bemærkninger i anledning af det med forsørgelseskontrakterne til statsministeren og til hr. Ole Espersen.

[Bernhard Baunsgaard]

Statsministeren siger: hvis to står ved samme samlebånd og den ene sender penge hjem, vil der opstå stor forskel i trækprocenten, og dermed bliver der grobund for en hetz. Sådan omtrent lød det – det var vist i hvert fald meningen. Ja vel, men netop ved den måde, vi har dyrket fradragene på i dansk skattepolitik, har vi så mange andre måder at skabe forskel i trækprocenten på, og jeg har år efter år opfordret den socialdemokratiske folketingsgruppe til at være med til at gøre noget ved det, uden at det hidtil er lykkedes mig. Jeg håber, det sker nu, i de formentlig fire år, vi har foran os denne gang.

At alle andre får fradrag, må vi gerne diskutere, sagde hr. Ole Espersen, men ikke forsørgelseskontrakter. Ja, hvis det skal opfattes på den måde, at man fuldstændig vil stryge forsørgelseskontrakter for alle skatteydere, men det er ikke den fremstilling, man har givet fra socialdemokratiets side. Man har sagt: vi vil foretage indgreb mod indvandrerne. Ja men så har adskillige journalister misforstået, hvad socialdemokraterne har sagt, men så var det måske på tide, at socialdemokrater ventede med at omtale, hvad de agtede at gøre, indtil de havde gjort det så klart, at folk, der som journalister dog er vant til at opfatte godt, kan forstå det.

Men må jeg så føje til, at selv om man havde den hensigt at stryge netop forsørgelseskontrakter, og selv om det kunne forenes med dansk kultur, er spørgsmålet, om man ikke har pligten til at bevare dem, når man har ønsket disse indvandrere. Jeg gentager: det er os, der har ønsket dem, det er os, der har givet dem lov til at være her. Har man så ikke et hensyn at tage netop til deres kultur? Så smålige burde vi ikke være.

Jeg håber – og det vil jeg gerne have lov at slutte med – at der ud af denne eftermiddag kommer initiativer under ledelse af regeringen, helst efter den opskrift, som blev givet i 1970 af hr. Anker Jørgensen. Efter den opskrift burde der være mulighed for, at vi nåede langt. Jeg vil gerne føje til, for at der ikke skal være nogen misforståelse, at vi i retsudvalget og andre udvalg ikke kan lovgive, men jeg synes, det ville være en god idé, om vi blev orienteret om, hvad det er, man gør på dette område, men det må være under ministerens ansvar. Vi kan ikke lovgive gennem folketingets udvalg; det må jeg skarpt advare imod. Men forhåbentlig bliver vi i

folketinget bredt enige om at give, som der blev sagt dengang, samme vilkår til de medmennesker, der er indvandrere, som til landets egne indbyggere.

Lis Starcke (DR):

I retsforbundet er vi imod udvisning, men tilhængere af en streng straf for narkohandel. Det er imidlertid en helt anden sag. Vi kunne godt diskutere dette spørgsmål meget, meget længere, men jeg skal gøre det ganske kort og slutte med noget, som jeg synes var positivt, bl. a. at fru Ebba Strange sagde, at fremmedarbejderne skulle have ligestilling, men ikke ligebehandling. Det mener jeg er noget meget, meget væsentligt, netop fordi vi har så forskellige kulturer, så forskellig en indstilling.

Så talte fru Ebba Strange også om selvstændige informationskontorer, og det synes jeg er noget, som er meget vigtigt. Statsministeren talte om, at der ikke var nogen grund til utryghed for fremmedarbejderne, men det ved de ikke, og derfor tror jeg, det ville være godt med disse informationskontorer, sådan at de kunne blive klar over, at der ikke var nogen grund dertil.

En anden ting, som jeg synes var positiv, var, at hr. Ole Espersen sagde, at Danmarks Radio har et ansvar, og så vil jeg bede hr. Ole Espersen gennem radiatorådet sørge for, at den lever op til det. Når man tænker på alle de glimrende udsendelser, som vi har fra udviklingslandene, måtte det også være muligt at få nogle glimrende udsendelser om fremmedarbejderne i Danmark, om deres forhold og deres indstilling og også om de danske forhold, så positivt, at fremmedarbejderne kunne føle sig hjemme her, selv om de beholdt deres kultur.

Steen Folke (VS):

Jeg havde egentlig ikke tænkt mig at tage ordet igen. Ganske vist fik jeg ingen svar på de to spørgsmål, jeg stillede undervisningsministeren, og jeg skal ikke nægte, at jeg var lidt skuffet over, at hun overhovedet ikke fandt det umagen værd at tage ordet i debatten, men jeg vil forfølge sagen gennem uddannelsesudvalget.

[Steen Folke]

Jeg havde som sagt ikke tænkt mig at tage ordet igen, men hr. Ole Espersens sidste indlæg var ærlig talt forbløffende. Han betragtede det nærmest som et komplot, når alle seks medlemmer af vores gruppe har taget ordet. Hr. Ole Espersen må have overset, at forespørgslen var rejst til en række ressortministre, og vi behandlede hver vores respektive sagområder, bl. a. med udgangspunkt i det omfattende bilagsmateriale, som er blevet rost fra flere sider. Men hr. Ole Espersen finder det altså odøst, at vi gik på talerstolen og behandlede flere forskellige sider af denne sammenhængende og komplicerede problematik. Dertil kommer, at hr. Ole Espersen ikke blot bebrejdede os, at vi havde stillet en række spørgsmål, nej, han udlagde det oven i købet på den måde, at vi direkte har haft et ønske om, at de mange spørgsmål skulle blive hængende i luften. Det kan jeg klart demtere. Vi ville have været henrykt for at få svar på blot nogle af spørgsmålene. Vi har ikke krævet svar på samtlige spørgsmål her og nu, men ærlig talt, vi er da glade for, at socialministeren og undervisningsministeren troligt har siddet og fulgt hele debatten, men vi havde da været endnu gladere, hvis de to ministre havde taget ordet og svaret en lille smule mere konkret på, hvordan regeringen ser på problemerne. Nu blev det de mange ubesvarede spørgsmåls debat, men ansvaret herfor er bestemt ikke VS'. Det er regeringens. Jeg skal garantere, at vi agter at forfølge hele indvandrerproblematikken i den kommende tid, ikke for at slå politisk mønt af sagen, som flere ordførere nu så taktfuldt har antydnet, men for at fastholde regeringen på dens løfter om at gøre noget ved problemerne for alvor.

Wilhjelm (VS):

Jeg har kun tre bemærkninger. Den første er vedrørende regeringens bebudede initiativ omkring forsørgelseskontrakterne. Det kunne ikke forstås på anden måde, end hr. Bernhard Baunsgaard siger. Jeg står her med lov-kataloget, hvori der bebudes:

»Ændring af ligningsloven. Forslaget indeholder ændrede fradragsregler for løbende ydelser i henhold til forsørgelseskontrakter. Forslaget hænger sammen med den stigende kritik af kontrakter til fordel for personer,

der ikke er undergivet skattepligt efter danske regler.«

Hvis er det andre end indvandrernes forsørgelseskontrakter? Det er ikke § 14, stk. 2, generelt. Det er ikke fondsbidragene, for det er ikke personer osv., og det er heller ikke de andre ting. Det er i hvert fald kritikken, uanset om den var berettiget eller ej, der har motiveret dette forslag. Det skriver man selv, og så kan man ikke komme og sige, at pressen eller hr. Bernhard Baunsgaard eller vi andre har misforstået, for det er, hvad man selv skriver.

Den anden bemærkning er til hr. Hagen Hagensen. Jeg er godt klar over, at hr. Stetter løb sur i fremmedpolitiets statistik dengang. Vi kender alle sammen tallene på de 382, eller hvad det nu var, af påståede narkoudvisninger, men forholdet er det, at ind i den rubricering indgår f. eks. de tre unge svenskere, der blev taget med minimale mængder af hash til eget brug. Der er ikke tale om narkokriminalitet af nogen art, men der er tale om udvisning, og de bliver rubriceret som narkoudvisninger. Det er den første fejl ved at generalisere på den måde, hr. Stetter gjorde. Den anden fejl er, at den statistik, som omfatter meget andet end narkokriminalitet, omfatter svenskere, nordmænd, tyskere, englændere og andet godtfolk, både fastboende og dem, som fru Inge Krogh kaldte lufthavnsfanger, folk, der overhovedet ikke er indvandrere, og så er det, vi gør opmærksom på, at hvis man taler om indvandrere og endda især taler om dem, som hr. Stetter talte om – han talte om mennesker fra en fremmedartet kultur, om mennesker, som optages i det danske samfund, altså ikke bare indvandrerne, men indvandrerne fra de fjerneste egne – så er hans tal mindst – jeg siger mindst – 20 gange overdrevet. At man farer af sted med en halv vind eller det, der er mindre, er, hvad det er, og om man driver hetz på så løsagtigt et grundlag, som hr. Stetter gjorde, er, hvad det er, men når vi kommer og viser, hvor fejltagelserne ligger, så var dog det mindste, man kunne forvente, at man erkendte, at her havde man faktisk sagt noget forkert, men end ikke det kan vi få de konservative til.

Det sidste er til hr. Ole Espersen. Jeg synes også, det var et forbløffende indlæg, og jeg synes godt, hr. Ole Espersen kunne have sparet sig den svada, hvor det nærmest blev

[Wilhelm]

mistænkeliggjort, at vi pludselig stillede en hel masse spørgsmål. Jeg må gøre opmærksom på, at denne forespørgsel er stillet den 7. september, det er 2½ måned siden, og at den udtrykkeligt lyder: »... hvilke tanker gør regeringen sig med henblik på at ændre forholdene?« Dertil kommer, at der er udsendt et bilagshæfte. Det blev første gang udsendt, også til de ministre, forespørgslen var stillet til, i slutningen af september. Jeg ved godt, at det druknede, for få timer efter den samme dag valgte regeringen at gå af, og så druknede det hele selvfølgelig i valgkamp, men det er jo ikke så meget vores fejl. Ikke ét af de spørgsmål, vi har rejst her i dag om de diskriminatoriske bestemmelser i bistandsloven, om de forhold, der er på arbejdsmarkedet og på det faglige område, om uddannelsesproblemerne, om retsstillingen osv. osv., bliver først rejst i dag. De er alle sammen nævnt i bilagshæftet og i den begrundelse, vi medsendte for forespørgslen for 2½ måned siden. Så synes jeg, det er upassende at komme og gøre det til noget odiøst, at vi prøver at forfølge disse spørgsmål.

Vi modtog statsministerens besvarelse af forespørgslen her i dag positivt, det var i hvert fald min hensigt; jeg ved ikke, om det lykkedes. Jeg synes, det var en god besvarelse af forespørgslen, men den var samtidig ret generel, og derfor sagde jeg allerede på det tidspunkt, at vi håbede, at ressortministrene gik ind konkret i besvarelsene. Det er altså ikke sket. Jeg synes ikke, der er noget at bebrejde os. Vi kommer ikke her til sidst med et dagsordensforslag. Vi har ikke noget ønske om at markere nogle rimelige krav, som flertallet så bare på rygmarven vil stemme ned; det synes vi ikke der er noget særligt konstruktivt i. Men vi kan til gengæld love, at vi agter at forfølge disse konkrete spørgsmål på alle de punkter, vi har rejst, og hvad vi mere måtte finde, og det finder vi så andre veje til. Vi er ikke kommet længere i dag. Det havde ikke gjort os noget – ministrene har jo ubegrænset taletid ved denne lejlighed – om man var gået mere konkret ind i det. I øvrigt tror jeg ikke, debatten var blevet forlænget af, at regeringen havde været mere konkret.

Men jeg synes, at det, vi kan konstatere til sidst, er, at hvis der virkelig er noget at have den megen velvilje og den megen ansvarsholdelse i, som kom fra alle andre partier end fremskridtspartiet og det konservative

folkeparti, så kan regeringen komme meget langt med en helt konkret, en meget omfattende og en meget anderledes progressiv indvandrerpolitik end den, vi har haft.

Statsministeren (Anker Jørgensen):

Jeg vil godt sige, at når der ikke er svaret meget konkret på alle de mange spørgsmål, der er stillet, hænger det ganske nøje sammen med, at regeringen i åbningsredegørelsen sagde, at regeringen er i gang med at overveje en lang række problemer i forbindelse med den politik, der fremover skal udbygges med hensyn til indvandrernes situation i Danmark. Og jeg sluttede før med at sige, at en række af de tanker, der var indgået, og også en lang række af de spørgsmål, der er stillet, naturligvis indgår i regeringens overvejelser, og så vender vi tilbage med konkrete udspil og dermed også med svar på mange af de spørgsmål, der er stillet.

Og så skal jeg såmænd ikke puste mere til ilden. Men jeg vil nu alligevel sige, at debatten har i det store og hele været saglig. Der har måske været lidt tilløb til, at nu skulle det være meget partipolitisk, og så skældte man hinanden lidt vel rigeligt ud. Men jeg tror alligevel, at det gennemgående tema har været hos alle, at man ønsker de bedst mulige forhold for de folk, som er kommet til Danmark på et tidspunkt, hvor beskæftigelsessituationen, skal vi sige tilsagde det. Nu er de her i en situation, hvor beskæftigelsen ikke er så god, men nu skal de blive her, og nu skal de integreres på en fornuftig og socialt menneskelig måde. Det er det, vi gerne skulle udbygge den allerede bestående politik for.

De var fremmedarbejdere, de blev gæstearbejdere, nu er de indvandrere, og det er det, der kræver nye initiativer.

Hermed sluttede forespørgslen.

Meddelelser fra formanden:

Første næstformand (Enggaard):

Der er ikke mere på dagsordenen.

Retsudvalget har afgivet:

[Første næstformand]

Betænkning og indstilling vedrørende valg af folketingets ombudsmand.
(Beslutningsforslag nr. B. 4).
Eksemplarer er omdelt.

Der er foretaget ændringer i følgende udvalg:

Udv. for forretningsordenen (16/11 79):

Udtræder: Glistrup
Nyt medl.: Blæsbjerg

Folketingets næste møde afholdes i morgen, onsdag den 21. november 1979, kl. 13.00.

Angående dagsordenen skal jeg henvise til den i salen opslåede dagsorden.

Mødet hævet kl. 17.41
